

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BUDİST KUTSAL METİNLERİNDEN “THE
QUESTIONS OF KING MILINDA’YA” GÖRE
BUDİZM’İN TEMEL NİTELİKLERİ**

Ahmet ÇİFTÇİ

Danışman
Prof. Dr. A. İhsan YİTİK

2007

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Budist Kutsal Metinlerinden The Questions Of King Milinda’ya göre Budizm’in Temel Nitelikleri**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

12/ 10/ 2007

Adı SOYADI

Ahmet ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Ahmet ÇİFTÇİ
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Programı : Felsefe ve Din Bilimleri
Proje Konusu : Budist Kutsal Metinlerinden “The Questions Of King Milinda’ya” göre Budizm’in Temel Nitelikleri.
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün ..... tarih ve ..... Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans projesine alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan projesini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek proje konusu gerekse projenin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Proje, burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	☐	Evet
Proje, mevcut hali ile basılabilir.	☐	O
Proje, gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐	O
Projenin, basımı gerekliliği yoktur.	☐	O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red	.....
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red	.....
.....	☐	Başarılı	☐	Düzeltilme	☐	Red	.....

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

“The Questions Of King Milinda’ya” göre Budizm’in Temel Nitelikleri

Ahmet ÇİFTÇİ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalı

Tripitaka veya *Pali Kanon* olarak isimlendirilen temel eserler Budistler ve Budizm için önemli eserlerdir. Bu üç Pali eserin dışında Budistlerin önemsemiş olduğu ve saygı gösterdiği kutsal metinler bulunmaktadır. Bunlardan birisi, Buddhagosa’nın yazmış olduğu *Visuddhimagga* veya *Saflık Yolu*’dur. Budizm’in önemli kutsal metinlerinden biride Milindapanha (Kral Milinda’nın Soruları) isimli eserdir. Bu eser rasyonel ve şüpheci bir kişiliği temsil eden Kral Milinda ile Rahip Nagasena arasında geçen entelektüel bir tartışma şeklindedir. O, Budist teolojisinde veya Budizm hakkındaki bazı tartışmalı konuları rahip Nagasena’ya sorular şeklinde sunup, cevap aramaktadır. Rahip Nagasena’nın cevapları Budist teolojisi için aydınlatıcı ve öğretici bir yapıya sahiptir.

Biz bu çalışmamızda, Milindapanha’ya göre Budist teolojisinin temel esaslarını ortaya koymaya çalıştık. Özellikle metafizik unsurlar başlığı altında ele aldığımız nirvana, karma, meditasyon gibi konuların yanında Buddha’nın öğretisi ve Sangha Budizm’de oldukça önemlidir. Çalışmamızda ortaya koymuş olduğumuz temel konular Budist teolojisi içerisinde tartışılmaya devam etmektedir. Dinler Tarihi araştırmacıları da bu konulara ciddi bir ilgi göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Budizm, Buddha, Kral Milinda’nın Soruları, Budist Teoloji.

ABSTRACT

Masters of Art Degree

Basic Qualities of Buddhism According to The Questions of King Milinda From
Buddhist Sacred Texts

Ahmet ÇİFTÇİ

Dokuz Eylul University

Institute Of Social Sciences

Department Of Philosophy And Sciences Of Religion

Basic text called *Tripitaka* or *Pali Kanon* in Buddhist text is important scriptures for Buddhists and Buddhism. Outside of these three Pali texts there are other scriptures revered and considered important by Buddhists. One of these is *Visudhimagga* or *Path of Purity* written by Buddhagosa. One of the important sacred texts of Buddhism is also named *Milindapanha* (*The Questions of King Milinda*). This text is an intellectual conversation between King Milinda who has got rational and suspicious personality and monk Nagasena. He asks some disputatious questions about Buddhist theology or Buddhism itself to monk Nagasena as questions. Answers of monk Nagasena to these questions are illuminating and instructive.

In this study we tried to express basic tenets of Buddhist theology according to *Milindapanha*. Not only the subjects such as nirvana, karma, meditation we examined under the metaphysical principles but also teaching of Buddha and community of Buddha are very important in Buddhism. The basic issues we tried to express in our study are still being continued to debate in Buddhist theology. On the other hand, scholars of History of Religions also pay attention to these subjects seriously.

Key Words: Buddhism, Buddha, The Questions of King Milinda, Buddhist Theology.

BUDİST KUTSAL METİNLERİNDEN “THE QUESTIONS OF THE KING MİLİNDĀ’YA” GÖRE BUDİZM’İN TEMEL NİTELİKLERİ

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. Problem	1
2. Araştırmanın Önemi ve Amacı	5
3. Varsayımlar	5
4. Araştırmanın Metodu, Kapsamı ve Güçlükleri	6

BİRİNCİ BÖLÜM

BUDDA

1. BUDDA’NIN HAYATI	8
1.1. Budda’nın Öğretmenleri	9
1.2. Budda’nın Son Yemeği ve Ölümü	12
2. BUDDA’NIN ÖZELLİKLERİ	15
2.1. Budda’nın Manevi Özellikleri	15
2.2. Budda’nın Günahsızlığı ve Karma	17
2.3. Budda’nın Her şeyi Bilmesi	21
2.4. Budda’nın Merhameti	26
3. BUDDA’NIN KALINTILARINA GÖSTERİLEN SAYGI	28
4. NEDEN DÜNYA DA SADECE BİR BUDDA OLMALI	30

İKİNCİ BÖLÜM
SANGHA TEŞKİLATI ve UYGULAMALARI

1. SANGHA TEŞKİLATI.....	33
1.1. Sangha Kurallarını Açıklama veya İlan Etme Yöntemi.....	37
1.2. Halk ve Bir Münzevi Arasındaki Fark	38
1.3. Zahitlik Yaşamı ve Özellikleri	43
1.4. Arhat Olmayan Bir Kişinin Günahı	45
1.5. Arhatın Hataları.....	49
1.6. Arhatın Bedensel Ve Zihinsel Acıları	51
1.7. Suçlu Münzevi.....	55
1.8. Engel Veya Sertliklere Maruz Kalma	57
1.8.1. Bodisatlar arasındaki farklar.....	57
1.8.2. Dünyevi engel veya bağlar.....	58
1.8.3. Dünya da aşağılanan birey çeşitleri.....	59
2. UYGULAMALAR ve AYINLER	59
2.1. Bilinçsiz İşlenen Suç	60
2.2. Kalıntılara Tapınma.....	62
2.3. Adak veya Hediyeler	64
2.4. İntihar.....	67
2.5. İkametgâh Ve Tapınaklar	69
2.6. Pirit (Paritta) Ayini	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DHAMMA VE METAFİZİK UNSURLAR

1. DHAMMA	74
1.1. Budda'nın Öğretiyi Açıklamadaki Tereddüdü.....	75
1.2. Budda'nın Öğretisinin Hem Yeni Hemde Eski Olması.....	77
1.3. İncanın Sürekliliği	78
1.4. Belirli Öğreti (Esoterik Öğreti)	80
2. METAFİZİKİ UNSURLAR	82
2.1. Meditasyon Ve Faydaları	82
2.2. Nirvana.....	85
2.2.1. Nirvana acı mıdır yoksa bütünüyle mutluluk mu?.....	86
2.2.2. Nirvananın harici formu (şekli).....	89
2.2.3. Nirvananın zamanı	94
2.3. Ruh (Ruh yoktur: Anatta).....	95
2.4. Dönüşüm ve Davranış	101
2.5. İyi-Kötü Arasındaki Fark ve Devadatta	104
2.6. Nedensiz Meydana Gelen Şeyler	106
2.7. Prematüre Ölüm (Kişinin Vaktinden Önce Ölmesi)	110
2.8. Kötü Ruhlar (Yakkhas)	113
2.9. Mucizeler.....	113
SONUÇ	115
KAYNAKÇA	118

KISALTMALAR

A. g. e	: Adı geçen eser
Bkz	: Bakınız
Fak	: Fakülte
Pub	: Publication
s	: Sayfa
vb	: Ve benzeri
vol	: Volume
vs	: Vesaire
Yay	: Yayın

GİRİŞ

1. Problem

Kral Milinda'nın Soruları (Milindapanha) Budist kutsal literatürü içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Bu önem Budist teolojinin Vinaya metinlerinde üzerinde durulmayan birçok konunun Kral Milinda'nın Sorularında ayrıntılı şekilde ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Sorulmayan birçok soru, üzerinde durulmayan birçok konu Milindapanha'da Kral Milinda'nın ağzından Rahip Nagasena'ya yöneltilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Peki, Kral Milinda'nın Soruları neleri ihtiva etmektedir, Budist teoloji içerisindeki yeri nedir? Kitabın içerisinde geçen kahramanlar (Kral Milinda ve Rahip Nagasena) tarihsel birer kişilik mi yoksa gerçekten yaşamış kişiler midirler? Milindapanha Budist temel esaslarını yansıtmakta mıdır? Bütün bunlar problemimizin içeriğini oluşturmaktadır.

Biz burada öncelikle Milindapanha'nın Budist kutsal metinleri içerisindeki yerini ele alacağız. Bilindiği üzere, Budda'nın öğretisi ilk dönemlerde şifahi olarak aktarılmıştır, Budda'nın ölümünden kısa süre sonra ise ruhani konsülde (Vaisali-M.Ö 386) ilk yazılı Budist metinleri kayda geçirilmeye başlanmıştır. Budistlerce otorite olarak kabul edilen ve Pali dilinde yazılmış olan Pali Kanon ismi verilen eserler Vinaya pitaka, Sütta pitaka ve Abhidamma pitaka Budist öğretilerde veya Budistlerce oldukça önemli bir konuma sahiptir. Bu kaynaklar Budizm'in temel esaslarını ve öğretinin birçok noktasını açıklamaktadır. Bu saymış olduğumuz üç Pali çalışmasının dışında Theravada Budistlerinin önemsemiş olduğu ve saygı gösterdiği çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaları yapan kişilerden birisi, beşinci yüzyılda Güney Hindistan'dan Sri Lanka'ya gelen ve Abhidharma'nın tüm yedi bölümü üzerinde yorumlar yazmış olan *Buddhaghosa*'dır. O aynı zamanda Theravada'nın meditasyon teknikleri üzerine bir kitap daha yazdı. Eserinin ismi *Visuddhimagga* veya *Saflık Yoludur*.¹ Diğer önemli bir çalışma ise özellikle Güney Okulu

---

¹ W.Oven COLE, *Six Religions in the Twentieth Century*, Hulton Educational Pub, Great Britian, 1984. s. 78.

tarafından kabul edilen ve Pali dilinde yazılmış bulunan ve temel Budist öğretileri konusunda açıklamalar sunan *Kral Milinda'nın Soruları* veya *Milindapanha* adlı kitaptır.

Milindapanha Kuzey Hindistan'da Sanskritçe ya da Prakrit dilinde yazılmış bir metindir. Daha sonraki zamanlarda *Pali*'ye çevirisinin kabul görmesinin yanında *Simhalese* çevirisi de bulunmaktadır. Yani kitap ilk olarak Kuzey Hindistan'da yazılmış ve Güneyli Ortodoks Budist okullarınca saygıyla değerlendirilmiştir. Ancak kitabın yazarının kimliği konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli husus; kitabın uzun yolculuğunda bazı değişimlere uğradığı ve orijinal olarak günümüze kadar ulaşmadığıdır. Orijinal Pali uyarlamasının bin yıl üstünde bir tarihe sahip olması, eserin günümüze kadar orijinal olarak ulaştığı konusunda bizi şüpheye düşürmektedir. Kitaba bazı eklemeler yapılmış ve Pali metinlerinden de bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Kitapta Buddha'ya ithaf edilen birçok pasaj Pali metinlerinden alınarak kitaba eklenmiştir. Örnek olarak, “ Kutsal kişi tarafından şöyle söylenmektedir” veya “Sangha üyeleri şöyle söylemektedirler” gibi ifadeler bulunmaktadır. Dolayısıyla, Milindapanha metninin Pali Pitakalardan sonra yazılmış olmasının kesinliğidir. Kitabın Burma ve Siyamdaki yerel diyalektleri de mevcuttur. Pali metninin Burma karakterli bir kopyasının Colombo müzesinde olduğu belirtilmektedir, Burma çevirisinin ise İngiltere'de bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer Simhalese-Pali karakterli metnin Cambridge'deki Trinity kolejinde korunmakta olduğu bilinmektedir. Avrupa'da Ceylon karakteri ile yazılmış yedi tane *Milinda'nın soruları* bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi Kopenhag Üniversitesi kütüphanesinde, ikisi Biblotheque Nationale'de, bir tanesi Cambridge Üniversitesi kütüphanesinde ve ikisi Hindistan'da Ofis kütüphanesindedir.² Kitabın varlığıyla ilgili deliller bunlardır.

Son yıllarda Milindapanha Asya ve Avrupa'da oldukça popülerdir. Onun birçok dile çevrilmesi bunun bir göstergesidir. Bu çalışmalar İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Çince, Japonca, Hintçe, Simhalese, Sanskritçe, Prakrit dillerindedir. Metnin ilk basımı V. Trenckner tarafından düzenlendi (1880) ve onun ilk İngilizce

---

² *The Questions of The King Milinda* (I), Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, giriş 17.

çevirisinin basımı T.W.Rhys Davids tarafından yapıldı, *Doğunun Kutsal Kitaplarında Kral Milinda'nın Soruları* (1894 Oxford–1890). Daha sonra ikinci bir baskı olarak I.B.Horner *Milindanın Soruları* ismi altında ikinci bir İngilizce çevirisini yaptı (1969- Londra). Asya ve Avrupa'daki çevirileri ise şunlardır; Nyanatiloka tarafından (1919- 1924) Almanca çevirisi (daha sonra Nyanaponika tarafından tekrar düzenlendi 1985). Kitabın sadece 1–89 sayfalarının Fransız uyarlaması veya yeni bir girişle (1992) Nolot basımı (Edith) düzenlenmiş Louis Finot tarafından (1923) yapılan Pali metinleri; Edith nolot tarafından yeni bir Fransızca çevirisi (Paris 1995) ve A.V. Paribok tarafından çevrilmiş (Moskova 1989) Rusça bir çevirisi vardır. Doğu Asya dillerine çevrilmiş iki Japonca çevirisi; Birisi Kanamori Nishimata tarafından Siamase baskısından (1939–1940), ve diğeri Trenckner'in baskısı temel alınarak Nakamura Hajime ve Hayashima Kyosho tarafından yapıldı(1963 -64). Bunlara ek olarak, Çince bir çevirisi de bulunmaktadır, bu çalışma W Pachow tarafından Trenckner çalışmasına dayanılarak yapılan Nanchwan mi-lan-wang wen jing tir.³ Görüldüğü gibi Milindapanha hem Asya hem de Avrupa'da oldukça popülerdir. Yapılmış olan çeviriler bunu göstermektedir. Kitabın yedi temel bölüme ayrılır.

— **Birinci Kitap (Dünyevi Hikâye):** Sagala'nın (Kral ve Milinda'nın valilik yaptığı şehir) tanımı, Kral Milinda ve Nagasena'nın önceki doğumları, Milinda'nın mükemmelliği ve tartışma sevgisi, Nagasena'nın doğum hikâyesi, rahiplik teşkilatına kabul edilişi ve Kralın ona gitmesi gibi konular anlatılır.

— **İkinci Kitap (Ahlaki Niteliklerin Karakteristiklerinin Ayrımı):** Bireysellik ve İsim, Araba Örneği, Kıdem Bilmecesi v.b konuları içermektedir.

—**Üçüncü Kitap (Zorlukları Yenme):** Bu bölümde Zengin ve Fakir, Feragat, Nirvana ve Karma v.b konular işlenmektedir.

— **Dördüncü Kitap (Dilemmalar-İkilemler ve Çözümleri):** Kitabın konumuz için en önemli ve Budist temel esaslarının ayrıntılarıyla incelendiği

---

³ Pachow W, *An Assessment of The Highlights in the Milindapanha*, Emeritus Professor of the University of Iowa, Chung – Hwa Buddhist Journal, Mayıs- 2000, s. 3.

kısımdır. Burada Budizm'in metafizik yönüyle ilgili birçok soru sorulmuş ve bunlara Nagasena tarafından cevaplar aranmıştır. Eserde Kral Milinda soru soran ve aklındaki şüpheleri gidermek isteyen bir kişi rolünde, Rahip Nagasena da Budist öğretmen rolündedir. Aralarındaki diyalog entelektüel ve ilmi bir tartışma şeklinde ele alınmıştır. Genel olarak soru-cevap şeklinde konular açıklanmakta ve örneklerle konular pekiştirilmektedir. Sorularda Kral Milinda ve Nagasena birbirinin fikirlerini çürütüp zor duruma düşürmekten ziyade diyalog ve örneklerle konuyu okuyucuya aktarma amaçlanmıştır. Burada konunun merkezinde Rahip Nagasena yer almaktadır, çünkü o yapmış olduğu açıklamalar veya çıkarımlarla konunun anlatılmasında ve açıklanmasında önemli bir paya sahiptir. Çözümler rahip Nagasena'nın ağzından aktarılmaktadır. Bu çözümler kitabın önemli bölümüdür. Yani rahibin pozisyonu daha aktiftir. O cevapları öğretici ve açıklayıcı bir şekilde vermeye çalışır. Aslında burada rahibin ya da böyle birinin varlığı tam olarak bilinmemektedir. Kitabın yazarı rahibin ağzından sorulara cevap veriyor da olabilir. Nagasena her ne şekilde olursa olsun Pali metinlerine ve Budist kutsal literatürüne hâkim bir kişi olarak gözükmektedir. Çünkü kitap içerisinde geçen birçok örnek ve açıklamalarda Pali metinlerinden alıntılar yapılmıştır. Kral Milinda'nın Büyük İskender'in Hindistan'a atadığı valilerden biri olduğu; zekiliği ve entelektüel kişiliğiyle tanındığı zikredilir. Milinda Baktria krallarından oluşan listede Menander olarak bilinir. Kitapta Sagalada tahta sahip bir Yonakas kralı olarak bahsedilir ve Milindaya benzer başka bir isim bulunmaz.⁴ Yani Kral Milinda tarihte var olmuş bir kişidir ve gerçekliği kanıtlanmıştır.

— **Beşinci Kitap (Problemlerin-Dilemmaların Sonucu):** Budda'nın yaşadığının bilinmesi, Erdemlilik şehri ve Sakinleri v.b konular ele alınmakta ve Budist öğretisi genel olarak bir şehre benzetilerek açıklanmaya çalışılmaktadır.

— **Altıncı Kitap (Adak veya yeminler):** Laik kişi Nirvanaya ulaşabilir mi? 28 yeminin avantajı, gerçek münzevinin 30 lütfu v.b konular ele alınmaktadır.

---

⁴ *The Questions of The King Milinda* (I), Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, giriş s.6.

— **Yedinci Kitap (Arhatlık Benzetmeleri):** Nagasena'nın 304 problemin çözümünün sonuçlarındaki hikmetlerin neler olduğu anlatılmaktadır.

Bizim bu araştırmanın temel problemi Budist literatür içerisinde yer alan Kral Milinda'nın Soruları isimli kitaba göre bugüne kadar Pali Metinleri tarafından göz ardı edilmiş metafizik konuları ve Budizm'le ilgili soyut kavramları ele almak böylece Budizm'in temel esaslarını ortaya koymaktır.

2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Budizm'in metafizik ve soyut kavramlarını Kral Milinda'nın Sorularına göre değerlendirmek Budist teolojiyi anlama açısından oldukça önemlidir. Çünkü Budizm'in temel esasları birçok metafizik konuyu içermekte ve sorular bunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu konunun önemini göstererek söz konusu kavramları açıklamayı amaçladık. Budizm'in özellikle bazı dini pratik veya uygulamalarının insanlar tarafından tam olarak anlaşılma istenmesi, bazı pratiklerin veya kavramların (Nirvana, Meditasyon, Aydınlanma, vs.) insanlar tarafından dikkat çekici bulunması da araştırmanın açısından önemlidir. Biz yine araştırımızda bu kavramları irdelemeyi amaçladık.

3. Varsayımlar

Araştırımızdaki varsayımlar araştırmanın amaç ve iddiasını ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi bir araştırmanın en önemli aşamalarından birisi de konuyla ilgili hipotezlerin ortaya konulmasıdır. Çünkü araştırma öncesindeki hipotezler, araştırmanın amacını, iddiasını oluşturur.⁵

---

⁵ Arslantürk, Zeki, Sosyal bilimler için Araştırma Metot ve Teknikleri, 5. baskı., Çamlıca Yay., İstanbul, 2001, s. 43.

Bizim araştırmanın önemi ve amacında ortaya koymuş olduğumuz, Kral Milinda'nın Soruları Budist literatür içerisinde yer alan Vinaya metinlerinin çok fazla üzerinde durmadığı metafizik ve soyut kavramlar üzerinde acaba ne kadar durmuştur? Budist temel kavramlarını meydana getirirken, bu kavramların ne kadarını içerisine almış ve bugün Budist teoloji için problem olan bazı sorulara ne kadar cevap verebilmiştir? Günümüzde Budizm denince akla gelen Buddha, Sangha ve Dhamma'yla ilgili *Kral Milinda'nın Soruları* isimli kaynak kitabımız bu 3 kavram üzerinde ne kadar yoğunlaşmıştır? Tüm bu sorulardan hareketle araştırmamızı ortaya koymaya çalışacağız. Bir başka ifadeyle biz bu çalışmamızda, *Kral Milinda'nın Soruları* isimli kitabın gözüyle Budist temel esasları nelerdir? Sorusuna cevap aramaya çalışacağız.

4. Araştırmanın Metodu, Kapsamı Ve Güçlükleri

Konuyla ilgili olarak *Kral Milinda'nın Soruları* kitabı taranmış ve ilgili diğer kaynaklar incelenerek varsayımlarda belirtmiş olduğumuz sorulara karşılık gelebilecek açıklamalar veya bilgiler ortaya konulmuştur. Konumuzun merkezinde yer aldığını düşündüğümüz, Budizm için vazgeçilmez üç ögeye yani Buddha, Sangha ve Dhamma'ya göre bölümler oluşturarak bu konular üzerinden Budist temel esaslarını *Kral Milinda'nın Sorularını* baz alarak ortaya koymaya çalıştık. Açıklamalar yaparken dikkat ettiğimiz husus, öncelikle genel kavramların açık izahı arkasından özele doğru konuyu daraltarak açıklama yapılması olmuştur. Örneğin, önce rahiplik teşkilatının ne olduğu ve Budizm'in içerisindeki yeri açıklanmıştır. Müteakiben bu teşkilatın üyelerinin kimler olduğu ve bu üyelerin özellikleri, söz konusu özelliklerin hangi şartlara bağlı olarak değişiklik gösterdiği gibi genelden özele, tümdengelimsel bir metotla konumuzu işlemeye çalıştık.

Çalışmalarımız sırasında karşılaştığımız en büyük sıkıntılardan birisi Hint Dinleriyle ilgili yeterli Türkçe kaynağın olmamasıdır. Diğer taraftan Budizm ile ilgili yabancı kaynaklara ulaşmak konusunda da zorluklarımız olmuştur. Ayrıca kaynak kitabımızın İngilizce olması nedeniyle de çeviriyle ilgili bazı sıkıntılarla karşı karşıya kaldık. Kavramları İngilizceden Türkçeye çevirirken karşılaşılan zorluklar, Budizm de bulunan bazı kavramların hem İngilizcede karşılığının tam olarak ifade

edilememesi hem de Türkçede karşılığının bulunamamasından kaynaklanmıştır. Karşılaştığımız sıkıntılardan bir diğeri kitapta felsefi ve metafizik öğelerin fazlalığından dolayı anlaşılmasında yaşadığımız zorluklardır. Bütün bu sorunları gerek danışman öğretim üyelerimiz ve gerekse konuyla ilgili çalışmalar yapan akademisyenler yardımıyla en aza indirmeye çalıştık.

BİRİNCİ BÖLÜM

BUDDA

1. BUDDA'NIN HAYATI

Budda'nın hayatına dair iki anlatım şekli söz konusudur. İlk olarak tarihsel Budda ve ikinci olarak ruhsal prensip olarak Budda. Tarihsel olarak Budda; gerçek ismi Siddharta (başarılı, gayesine ulaşmış) Gautama (aile ismi) Sakyamuni (sülale ismi)'dir. Annesinin isminin Maya olduğu ve doğumundan yedi gün sonra öldüğü rivayet edilir. Sülalesinin ismi şayka'dır. Bu nedenden dolayı kendisine “şayka sülalesinin inzivacısı” unvanı verilmiştir.⁶ Budda lakabı “aydınlanan, uyanan, ilhama eren, arif, uyanmış” anlamında aydınlanmaya kavuştuğu zamandan sonra verilmiş ve bu sıfatın çok kullanımından dolayı çoğunlukla bu şekilde tanınmıştır.

Hindistan'ın kuzeydoğusunda, şimdiki Nepal'in bulunduğu bölgedeki Sakya kabilesi yönetici veya idarecisinin çocuğu olarak M.Ö 563'te doğmuştur. Anlatılan hikâyeye göre Budda saray hayatının debdebesi içinde yaşarken 29 yaşına geldiğinde hayatın bazı gerçeklerini görmüş (yaşlılık, ölüm ve hastalık) ve bu gerçekler onu arayışa itmiştir. Bu arayış onu saray hayatını terk etmesiyle neticelenmiştir. Kurtuluşunu ilk olarak altı yıla yakın bir süre riyazet ve züht hayatında aramıştır. Lakin aşırı rahatlık hayatının zıddı olan bu riyazet hayatı ve katı yaşam onu tatmin etmedi ve bu şekilde kurtuluşa eremeyeceğini anladı. Bu katı riyazet ve aşırı rahatlık yaşamı ona “orta yol” dediği bir her iki yaşam tarzından uzak olan “sekiz dilimli” yolu bulmasını sağladı. Daha sonraki yaşam evresinde Ganjın bir kolu olan Neranjara nehri kıyısında, şimdiki Gaya' da Bodhi veya Bo ağacının altında murakabe halinde iken acının ve ıstırabın kaynağını bularak aydınlanmaya ulaştı. Bu mekân daha sonraları kutsal bir ziyaret alanı olarak kabul görmüştür. Kutsal ziyaret alanı olarak değerlendirilen diğer yerler Budda'nın doğduğu yer olan *Lumbini* (Nepal), aydınlandığı yer *Bodhgaya*, ilk vaaz ettiği yer *Sarnath* ve Nirvana'ya ulaştığı yer *Kushinagara*' dır.

---

⁶ Sarıkçıoğlu Ekrem, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Fakülte Kitapevi, Isparta, 2004, s.194.

Ruhsal prensip olarak Buddha daha çok kabul edilen anlatımdır çünkü Buddha'nın fiziki varlığının Budistlerce fazla bir önemi yoktur, Buddha aydınlanmış, çeşitli zamanlarda çeşitli formlar altında dünyaya gelmiş, ezeli tipin bir örneğidir. Buna göre Buddha dünyaya gelmeden önce Tusita cennetinin 33. katında yaşayan tanrısal bir varlıktır; insanlara olan merhamet ve düşkünlüğünden dolayı onlara hayatın kötülükleri ve sıkıntıları karşısında çıkış yolu göstermek için belli süre insan bedeninde yaşamıştır. Buna göre annesi maya bir gece rüyasında semavi varlıklar tarafından Himalayalar'daki Anavatapta gölüne götürülür ve orada semavi varlıklar tarafından banyo yaptırıldıktan sonra çevresine ışıklar saçarak gökten inen ve hortumunda nilüfer çiçeği taşıyan beyaz bir fil yanına iner ve sağ tarafından karnına girer. Ertesi günü rüyasını yorumlattığında, kendisine evrensel bir hükümdar veya evrensel bir rehber olacak olan oğlan çocuğuna hamile olduğu söylenir. Ve on ay sonra bir oğlan çocuğu dünyaya gelir ve adını Siddharta koyarlar. O doğar doğmaz yedi adım atar ve etrafına gülücükler saçar. Sidharta gerek anne karnındayken gerekse doğumundan sonra bazı mucizevî olaylar yaşanır. Bu mucizelerden birini gören ve bundan haberdar olan aziz asita saraya gelir ve çocuktaki otuz iki alameti görür ve bütün bunların sidhartanın ileride büyük işler başaracağını belirttileri olduğunu söyler.⁷ Bu Buddha'nın ruhsal bir prensip olarak ele alındığını göstermektedir.

1.1. Buddha'nın Öğretmenleri

Budda'nın öğretiyi kavramadan önceki yaşamı farklı evrelerden geçmiştir. Saraydan ayrıldıktan gezginci bir rahip olup çile hayatını seçtiğinde Brahmanca bir üstat olan Arada Kalama bir tür klasik çağ öncesi Samkhya öğreticiyle tanışır ve bu ilk öğretmeni olur. Daha sonra üstadı veya öğretmeni Udrakanın himayesine girer. Bu iki öğretmenden ayrılma nedeni olarak ölüm, hastalık, yaşlılık gibi problemlere bu öğreticilerin bir çözüm bulamaması ve Budda'nın seviyece onlara yetişmesi olarak gösterilmiştir.⁸ Milindapanha' da yer alan bilgiye göre Budda'nın Bodisatlığı döneminde yani aydınlanmaya kavuşmadan ve Budda olmadan önce beş öğretmeni veya rehberi vardır. Ancak bu öğretmenler cismani bilgelikteki öğretmenleridir,

⁷ Yitik A.İhsan, Hint Dinleri, İzmir İlahiyat Fak Yay, İzmir- 2005, s. 46- 47

⁸ http://www.buddhanet.net/e-learning/buddhism/lifebuddha/2_29bud.htm. 15/ 10/ 2007.

aşkınla ilgili yani fizikötesiyle ilgili Budda'nın ifadesine göre kendisine eşit olan ve aşkın doktrini (öğreti) öğretecek kişi yoktur. Kısaca dünyevi öğretmenlikte farklı yerlerde zamanını öğretmenlerinin eğitimi altında geçirdiği beş kişi mevcuttur ama aşkını öğretecek kendisine denk kişi yoktur. Diğer önemli nokta öğretmenlerinin hepsi *Budda*'nın Buddalığa veya aydınlanmaya ulaşmadan önce Budda'ya yol göstermiş ve rehberlik yapmış kişiler olmasıdır.

Genel olarak öğretmenleri beş kişidir. İlk öğretmen diyebileceğimiz grup sekiz kişiden mevcuttur. Budda'nın doğumundan hemen sonra ondaki farklılığı fark edip onun hakkındaki yorumlarıdır. Budda'nın değerli bir kişilik olduğunu ve diğer insanlara benzemediğini ve bu noktada özen gösterilmesi gereken birisi olduğunu beyan etmişlerdir. Bunlar; *Rama, Dhaga, Lakkhana, Manti, Yana, Suyama, Subhoga ve Sudattadır*. Bu kişiler Budda'nın ilk öğretmenleri olarak sayılmaktadır. Diğer öğretmeni yani ikinci öğretmeni Brahman *Sabbamitadır*. *Sabbamita* bir dilbilimcidir ve altı Vedangayı (fonetik, şiir ve konuşmadaki ses şekillerini inceleme, dilbilgisi, yorum, astronomi ve ayin) iyi şekilde okuyan bir kişidir. Üçüncü öğretmeni konusunda biraz çelişkili ifade vardır ama yaygın kanı *Devatadadır*, bunun şahıs olmaktan çok dört görünümün (ölüm, yaşlılık, hastalık ve münzevi) harici formu olarak ele alan ve tanrının tezahürleri olduğunu belirten görüşte vardır. Sonuç olarak bu 3. öğretmenidir. Dördüncü öğretmeni *Alara Kalama* dır ve beşinci öğretmeni ise *Ramanın oğlu Uddakadır*. Kral Milinda'nın Sorularında *Kral Milinda* ve *Rahip Nagasena* arasındaki diyalog şu şekildedir:

Kral Milinda: Bu kutsal kişi tarafından söylenmiştir;

“Benim hiçbir öğretmenim ve adamım yoktur

Bana eşit olan yoktur

Bana hiçbir rakip bulunamaz

Tanrılar ve insanlar dünyasında.”

Ama diğer yandan o şunu da söylemiştir: “ Ey Kardeşlerim, Alara Kalama benim öğretmenimken ve ben onun öğrencisiyken beni kendisiyle eşit tuttu ve büyük şerefi aşmakla beni şerefliendirdi.”

Şimdi bu ifadelerden birinci olanı doğruysa o zaman ikinci yanlış olmalı. Ama ikinci ifade doğruysa o zaman birinci ifade yanlış olmalı. Şu an sana ortaya koyduğum çift kenarlı bir problemdir ve sen bunu çözmek zorundasın.

Nagasena: Senin aktarmış olduğun her iki ifadede doğrudur Yüce Kral. Ama Alara Kalama benim öğretmenim dediğinde, onun öğretmene sahip olduğu gerçeğine işaret eden bir ifadeydi, o hala bir Bodisattı ve aydınlamaya ve Buddalığa ulaşmadan önce gerçekleşen bir olaydı. Bodisat eğitimini almak için zamanını harcadığı farklı yerlerde beş öğretmenin denetiminde bulundu. Peki, kimdi bu beş öğretmen?

Bunlar Bodisatın doğumundan hemen sonra onun vücudundaki işaretlerin notunu alan sekiz brahmandı; Rama, Dhaga, Lakkahana, Manti, Yanna, Suyama, Subhoga ve Sudatta. Onun şerefli geleceğini bildirenlerdi ve onu dikkatlice korunması gereken biri olduğu konusunda onu işaretlediler. Bunlar onun ilk öğretmenleriydi. İkinci öğretmeni Babası tarafından sorumluluğuna verilmiş olan, Udika arazisinde bulunan, yüksek nesilden, dilbilgini ve altı vedangayı iyi derecede okuyan soylu Brahman Sabbamitadır. Bodisatın kalbine endişe düşüren tanrıda onun dördüncü öğretmeniydi. Ve tekrar, Ulu Kral, Alara Kalama onun dördüncü öğretmeniydi. Ve yine, Ulu Kral, Ramanın oğlu Uddaka onun beşinci öğretmeniydi. Bunlar, Yüce Kral, o Buddalığa ve aydınlanmaya kavuşmadan önce, o daha bir bodisat iken onun öğretmenleriydi. Ama onlar dünyevi (cismani) bilgelikteki öğretmenlerdi. Ve aşkın öğretide, her şeyi bilen olanların bilgeliğinde, onda, Tathagatanın yukarısında ona öğretmek için hiç kimse yoktur. Bir usta olmadan onun bilgisi için kendine bağlıdır ve bu yüzden Tathagata tarafından şu söylenmiştir;

“Benim hiçbir öğretmenim ve adamım yoktur

Bana eşit olan yoktur

Bana hiçbir rakip bulunamaz

Tanrılar ve insanlar dünyasında.”⁹

---

⁹ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, II/ 43- 46’dan özetlenerek.

Budda bu öğretmenler sayesinde birçok bilgiyi tecrübe etmiş ve bu sürecin sonunda aydınlanmaya kavuşmuştur. Aydınlanmaya kavuşmadan önce prenslik hayatının zevklerini, çile hayatının bütün ıstıraplarını tatmıştı. İnsan deneyimlerinin sonsuz çeşitliliğini oluşturan kültürün ve gücün büyük mutlulukları ve hayal kırıklıklarından, gezgin bir dindarın yoksulluğuna, çilecinin inziva ve riyazetine kadar hiçbir şey ona yabancı değildi. Daha sonrası ise malum olduğu üzere **bodhi** veya **bo** ağacının altında uyanışı veya aydınlanmaya erişti.

1.2. Budda'nın Son Yemeği

Budda'nın ölümüyle ilgili farklı hikâyeler mevcuttur ama genel inanış son günlerinde yaşamış olduğu hastalıktan dolayı vücudunun aşırı derecede zayıfladığıdır. Bunu Budist metinler yaşam süresinin dolmasından kaynaklandığını açıklamaktadırlar. Diğer yönden bakıldığında bunun Karmasının bir sonucu olup olamayacağı sorusu akla gelebilir, çünkü yaşanan elem dolu hayatın bir önceki yaşanmış yaşamın neticesi veya karmasının sonucu olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Bununla ilgili geniş açıklamayı Budda'nın günahsızlığı ve Karma başlığı altında ele aldık. Burada açıklamak istediğimiz konu Budda'nın yemek konusundaki tavrı ve Budda'nın insani olan özelliklerini ön plana çıkarmaktır.

Budist teolojiye göre keşişler, münzeviler ve Budist yaşam tarzını seçen birçok mürit sadakalarla geçimini sağlamaktadır. Sadakalar bir münzevinin gereksinimi olan dört ihtiyaç (Giyim, yemek, barınma ve hastalık için ilaçlar¹⁰) içinde değerlendirilir. Kaynak kitabımızdaki açıklamaya göre insanların kafasındaki soru, Budda'nın yemiş olduğu son yemek veya verilmiş olan son sadaka yüzünden hastalanıp hastalanmadığıyla ilgilidir. Çünkü metinde yer alan iddiaya göre Budda yediği sadakadan sonra keskin bir acı hissetmiş ve buna bağlı olarak hastalığa yakalandığı ileri sürülmüştür. Burada farklı bir konu daha gündeme gelmektedir, Budda tanrısal özelliklere sahip olup olmamasıyla ilgili olarak bu iyi bir kanıt olabilir, zira Budda normal insanların yaşamış olduğu deneyimlerin hepsini yaşayan bir kişiliktir. Görüldüğü üzere yemiş olduğu yemek, aşırı yediği iddiaları, hastalandığı iddiaları Budda'nın normal bir insan olarak değerlendirildiğini

---

¹⁰ A. g. e. II/ 221.

kanıtlamaktadır. Diğer bir nokta ise sadakaların faziletleriyle ilgilidir, çünkü Budist teolojiye göre verilen sadakaların fazileti kazanmak için bir fırsat olduğu ifade edilmektedir. Buddha aydınlanmasına sunulan bir sadakadan sonra ulaşmış ve bu sunulan sadakayı yedikten sonra ölmüştür. Peki, Buddha'nın yemiş olduğu yemek neydi? Kaynak kitabımızda yer alan açıklamaya baktığımızda Buddha'nın son yediği yemeğin domuz yahnisi veya buna benzer bir yemek olduğudur. Araştırmacılar farklı kaynaklarda bu yemeğin damızlık bir domuzun etinden yapıldığını, bir kısım araştırmacılar ise bu yemeğin mantar yemeği olduğunu ifade etmektedirler. Ve Buddha'nın aşırı yemeye bağlı dizanteri hastalığına yakalandığını iddia etmektedirler.¹¹ Fakat Buddha'nın hastalığına sebep olan etkenin ne bu yemekten nede aşırı yeme durumundan kaynaklanmadığı belirtilmektedir. Kaynak kitabımızda yer alan rahip Nagasena'nın ifadesi şu şekildedir;

Rahip Nagasena: “ Kutsanmış kişiye ikram edilen yemek sindirim için iyi ve lezzetli durumdaydı. Budaya hastalığın düşmesi yemek yüzünden değildi, hastalığın nedeni onun vücudunun aşırı derecede zayıf olmasından ve yaşamak orunda olduğu yaşam süresinin bitmesinden dolayı hastalık ortaya çıktı ve gittikçe daha da kötüye gitti; Tıpkı normal olarak yanan bir ateşe yeni yakıt atıldığında daha fazla yanması gibi.”¹²

Budda'nın yemek konusunda farklı bir ifadesi daha bulunmaktadır, bu ifadeye göre Buddha “ Kurallara dikkat konusunda dikkatsiz olma, yemek için dilendiğiniz zaman mideyle ilgili konuda kendinizi dizginleyin” kullanmakla birlikte diğer bir ifadesinde; “ Benim ağzı dolu şekildeki bu kâseden ve daha fazlasını yediğim günler oldu (Udayin Süttadan).”¹³ İlk ifadede yemek konusundaki açıklaması kötü bir eylem olarak anlatılmakta ve müritlerin bu konuda dikkatli olmaları istenmektedir. Kaynak kitabımıza göre iştah konusunda kendine hâkim olan kişi dört gerçekte açık bir kavrayış elde eder ve buna benzer üstün nitelikleri elde etmesi iştah konusuna bağlanmıştır ama bu bir münzevinin yapması gereken

¹¹ http://www.buddhanet.net/e-learning/buddhism/lifebuddha/2_29lbud.htm.15/10/ 2007.

¹² *Milinda*. I/ 244.

¹³ A. g. e. II/ 4- 5.

eylemler olarak belirtilmiştir. İkinci ifadenin açıklaması olarak Nagasena cevaben; “ *Bir Budda'nın faaliyet alanındaki aldatmalarda mükemmelliğe erişmiş kişi üzerinde ve uyguladığı eylemler konusunda dizginleme söz konusu değildir.*” Nagasena burada belli kuralların belli seviyelerdeki müritler için olduğunu açıklamıştır ve iştah konusunda normal bir münzevi kendini dizginlemelidir. Bu konudaki açıklama Budda'nın son günlerinde iştah konusundaki kendini sınırlamaya dikkat etmediği tezini kanıtlayabilir. Yani Budda aydınlanmaya erişmeden önceki yaşamında iştah konusundaki genel görüşü kendine hâkim değildir. Buna kanıt olarak sunulabilecek diğer bir kanıtta Asketik yaşamla ilgili kaynak kitabımızda yer alan ifadelerdir; “ Bodisat azami derecede sertlikleri uygularken, o amacına (Budalık) ulaşamadı ve şu şekilde söyleyerekten bu yaşamı bıraktı; “ *Orada kurtuluşa başka bir yol olamaz mıydı?*” Budda bu yolu bırakmasının nedenini ve Buddalığa ulaşamamasına sebep olarak yemek konusunda Asketik yaşamdaki sert kurallara bağlamaktadır.¹⁴ Sonrasında yemek konusunda normal bir yol uygulayarak (katı yiyecek kullanarak) Budalığa eriştiğini beyan etmiştir. Buradan varmak istediğimiz yemek konusundaki orta bir yol izlediği gerçeğidir. Diğer yandan Budda'nın hayatı boyunca farklı rahatsızlıklar yaşadığı ve bir gün içerisinde normal müritlerin bir defaya mahsus yemek almasına rağmen, Budda'nın 2- 3 defa aldığı kırk üçüncü dilemmada (Bakkulanın Budaya Üstünlüğü) kısaca bahsedilmiştir.

Budda'nın yaşamına bakıldığında insani özellikleri gösterdiğini yukarıda belirtmiştik. Bununla ilgili vermek istediğim diğer örnek Budda'nın bir kaya parçası yüzünden yaralanmasıdır. Bu eylem Budda'ya düşmanlık besleyen Devadatta tarafından gerçekleştirilmiştir, Devadatta'nın amacı Budda'yı öldürmekti fakat başarılı olamadığı kaynak kitabımızda açıklanmaktadır. Buradan varmak istediğim amaç Budda'nın ölümünün yaşamış olduğu hayat süresinin dolmasından dolayı gerçekleştiği, normal bir insanın yaşamış olduğu acıları ve üzüntüleri yaşadığını ortaya koymaktır. Buna örnek vücudunun son günlerinde aşırı derecede zayıf olması ve kaya parçası tarafından yaralanmasıdır, yeme içme konusundaki nasihatlerde bulunması ve bunları uygulama konusundaki gösterdiği davranışlardır. Ama Budda'nın insani özelliklerinin olması Budistlerce fazlaca önemsenmeyen bir

---

¹⁴ A. g. e. II/ 60.

konudur, Budist teolojisi Budda'nın fiziki varlığına fazla önem vermez. Budda aydınlanmış, çeşitli zamanlarda çeşitli formlar altında dünyaya gelmiş, ezeli tipin bir örneğidir.¹⁵

2. BUDDA'NIN ÖZELLİKLERİ

2.1. Budda' nın Manevi Özellikleri

Budda'nın manevi olarak kazanımlarını Budda'nın vermiş olduğu şu iki ifadeye göre vermek istiyorum; “ *Ey kardeşlerim, ben kendimi fedakârlığa adanmış bir Brahmanım.*” Ve şu ifadeyi de kullanmıştır; “ *Ben bir Kralım.*”¹⁶ Budda bu ifadeleri vermesindeki amaç bir Brahma'nın ve bir Kralın özelliklerini barındırmasından dolayı yapmıştır. Bu noktada bir Brahman'ın ve bir Kralın özelliklerini bilmemiz gerekmektedir. Burada Brahma'nın Hinduizmdeki Brahman'la karıştırılmaması gerekir. Buradaki Brahman Budizm'de Arhat-Brahman olarak yer almaktadır. Buna göre Brahman'ın özellikleri şu şekildedir; Tathagatada kin, nefret, vesvese ve cehalet başta olmak üzere bütün kötü özellikler yok edilmiştir. Bir Brahman tereddüdün ötesindeki bir kişi anlamındadır. Budda oluşun (yeniden doğum) her çeşit türünden kaçan, lekeden, kötülükten kurtulan ve kendine bağlı olandır. Tathagata kendisi için en yüksek kalp hallerini içinde yetiştirir. Bir Brahman kutsal öğretisi ve öğrenmeyle ilgili eski öğrenim geleneği çizgisini (burada eski buddaların takip ettiği yol anlamındadır), hediye kabulüyle ilgili (sadakaları kabul), anlamlara boyun eğmeyle ilgili, davranışta kendini kontrol etme ve görevini yerine getirmeyi devam ettiren birisidir. Budda arzulu meditasyondan zevk aldığı için bir Brahman olarak isimlendirilmiştir. Budda bütün varlık şekillerindeki doğumların devir ve rotasını (yeniden doğumlar) bilen bir kişidir.

Budda'nın kendisini bir Kral olarak isimlendirmesinin nedeni ise, dünyaya kurallar koyan yani öğretisini oluşturan ve bu kuralların on bin dünya sistemi ve insanlığa rehberlik etmesi amacıyla koyduğu için bir Kral olarak kendini isimlendirmiştir. On bin dünya sistemi tabirini birçok kez kullanılmıştır, buradaki

---

¹⁵ Yitik A.İhsan, Hint Dinleri, İzmir İlahiyat Fak Yay, İzmir- 2005, s. 46- 47

¹⁶ *Milinda*, II/ 25.

amaç sadece insanlar için değil iyi ve kötü ruhlar olarak isimlendirilen *Mara* ve *Brahmanalar* veya diğer varlık çeşitleri kastedilmektedir. Kaynak kitabımızdaki Budda'nın kendisini bir Brahman ve Kral olarak nitelendirmesini Nagasena şu şekilde açıklamıştır;

Nagasena: Bütün kötü özellikler Tathagatada yok edilmiştir, bu yüzden Tathagata bir Brahman olarak isimlendirilmiştir. Bir Brahman tereddüdü, şüphenin ötesindeki bir kişi anlamındadır ve Tathagata bütün bunların hepsini gerçekleştirmiştir, bu yüzden o bir Brahman olarak isimlendirilir. Bir Brahman oluşun her çeşidinden kaçan biri anlamındadır, lekeden ve kötülükten tamamen kurtulmuştur, kendisine bağlıdır. Bütün bunlardan dolayı o bir Brahman olarak isimlendirilir v.b...Brahman ismi ona onun anne, baba, arkadaş v.s tarafından verilmiş değildir. O Buddaların ismi, onların kurtuluşla ermelerinden dolayı verilmesindedir.

Kral Milinda: O zaman Tathagata'nın Kral olarak isimlendirilmesinin nedeni nedir?

Nagasena: Bir kral dünyaya kurallar koyan ve rehberlik eden anlamındadır ve Kutsanmış Kişi on bin dünya sistemi üzerinde doğrulukla kural koydu, bütün dünya ve insanlığa rehberlik etmektedir; bütün iyi- kötü ruhlara (mara ve brahmanalar) ve Samana ve Brahmanalara. Bu yüzden Tathagata Kral olarak isimlendirilir.¹⁷

Yukarıda aktarmış olduğumuz metinde de görüldüğü gibi Budda Kralı rehberlik anlamında ve insanların yararı veya kurtuluşu için kural koyan kişi anlamında kullanılmaktadır. Yoksa Budda bir grubu sahiplenici, liderlik için hevesleri olan ve bağlılık hislerine sahip olan bir kişi değildir. Bu Budda'nın diğer manevi özelliklerinden bir tanesidir. Bununla ilgili olarak Kaynak kitabımızda Rahip Nagasena şu ifadeleri kullanmıştır;

---

¹⁷ A. g. e. II/ 26- 27- 28.

“ Bağlılık Tathagata tarafından kaldırılmış zihnin bir çerçevesidir, o sıkıca bağlılığı kaldırmıştır ve bu “ Bu benimkidir” kuruntusundan özgürdür. Budda sadece diğerlerine yardım için yaşar. Tıpkı yeryüzünün tüm varlıklara barınaklık yapıp, onları destekleyip şu düşünceyi gütmemesi gibi; “ Bunlar bana ait.” Tathagatada tüm insanlığa barınaklık yapıp destek olması ve sonrada şu düşünceyi gütmemesi gibi; “ Bunlar bana ait.” Peki, neden böyledir? Çünkü Budda bütün bencil egoları terk etmiştir.¹⁸

Budda ve Budalarla ilgili söylenmesi gereken bir diğer husus Buddalara dört konuda zarar verilemeyeceği konusudur. Bu olay Budda ve Mara arasında geçen bir hikâyede anlatılmıştır. Hikâyeye göre Budda sadaka almak için bir Brahman köyüne gittiğinde, Mara'nın Buddayı kıskanmasından dolayı sadakaları almasını engellemiş ya da başka sebepten dolayı Budda köye girdiği gibi aynı şekilde çıkmış, yani eli boş dönmüştür. Bununla ilgili olarak kaynak kitabımız Buddaya veya Buddalara dört konuda zarar verilemeyeceğini açıklamıştır. Peki, nedir bu dört konu? Buddaya verilmek için hazırlanmış sadakalar, Buddanın her şeyi bilmesi, onun hayatı ve Budda'dan sadır olan halenin uzunluğu konularında kimse Budaya zarar veremez veya başka olaylar tarafından değişikliğe uğratılamaz. Mara geręekten Budda'nın sadakalarına engel olsaydı kötü şekilde cezalandırılacağı belirtilmiştir.¹⁹

2.2. Budda'nın Günahsızlığı Ve Karma

Budda'nın günahsızlığı konusunda önemli olan noktalar Karma ve dünyevi acıların(elemler) kaynağının ne olduğunu bilinmesidir. Budda'nın hayatı incelediğinde Budda'nın da diğer normal insanlar gibi acı veya elemler çektiğini görmekteyiz, bu noktada şu akla gelebilir, eğer Budda acı çektiyse günahsız değil miydi ya da Karmasız bir duyu yok mudur ve bütün duyuların kaynağı Karma mıdır? sorusu akla gelmektedir.

Öncelikle Karmanın ne olduğuna kısaca değinmemiz gerekmektedir. Hint dini düşüncesinin dört kavramından biri olan *karma* terimi, kelime anlamı itibariyle

---

¹⁸ A. g. e. I/ 225- 226.

¹⁹ A. g. e. I/ 219- 223.

Sankritçe “ yapmak, hareket etmek, ortaya koymak,” anlamlarına gelen **Kri** kökünden türeyen bir isimdir, kri (yapmak) fiil kökünden müştak olup “iş, fiil, amel” demektir. Pali dilinde **Kamma**, Tibetçede **las**, Çince **yeh** veya **yin-kou**, Japoncada ise **go** ve **inga** terimleriyle ifade edilen karmanın sözlük anlamı, “**yapılan şey**” veya “**fiil**” demektir.²⁰

Karma Budist, Brahman ve Asketlere (çilekeş yaşamı seçen rahipler) göre insanların önceden tecrübe etmiş olduğu veya önceki tecrübelerinin bir sonucudur. Kişinin yaşadığı andaki hayatı bir önceki yaşamının bir tezahürüdür, bir önceki hayatındaki eylemler bir sonraki yaşamının alt yapısını oluşturmaktadır inancı basit manada Karmadır. Kişinin karakterini tayin eden onun karmalarıdır, iyi iş yapan iyi, kötü iş yapan kötü olur. Arzuları ne ise kişi de odur zira kişinin niyeti arzusuna bağlıdır, niyeti nasılsa karması da öyledir.²¹ Karma için anahtar sözcük fiildir. Fiiller ve fiillerin devamlı etkisi vardır, karmanın yeniden doğuşu vardır; reenkarnasyon vardır. Bu yeniden doğuş, bu reenkarnasyon, düzenlerin bu yeniden görünüşü devamlıdır ve sebep- sonuç kanununa tabidir.²²Varlıkların yeniden doğum arasındaki hareketleri gelişigüzel bir usulde değildir, karma kanunu tarafından düzenlenir ve yönetilir, bu prensip onların geçmiş yaşamları eylemlerinin kalite ve doğasına göre göredir.²³ *Milinda'nın Sorularına* göre bütün hislerin kaynağı yalnızca Karma'dan ibaret değildir ve duyuların ortaya çıkmasının Karmayla birlikte sekiz nedeni vardır ve bu neden bedensel bazı eksikliklerden ortaya çıkmaktadır. Yani Karmaya ilaveten duyuların ortaya çıkmasına yedi neden ve Karmadır. Budda'nın acılarının veya elemelerinin kaynağının sadece Karmadan kaynaklandığını söylemek bu noktada anlamsızdır. Kısaca özetlemek gerekirse Budda hayatında bazı elemelerle karşılaşmıştır ve bunun nedeni günahkâr olmasından kaynaklanan Karmasının bir sonucu değil harici vasıtalar olarak belirtilen nedenlerden dolayı acı çekmiştir. Nedir bu harici vasıtalar veya yedi neden? *Milindapanha'* da Rahip Nagasena Kral *Milinda'nın* sorusu üzerine bunu şöyle açıklamaktadır;

---

²⁰ Yitik A İhsan, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, Ruh ve Madde yay, İstanbul, 1996, s. 40.

²¹ Çağdaş Kemal, *Bhagavadgita'da Upanishadların İzleri* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1974, s. 54

²² Carus Paul, *Buda'nın Öğretisi*, Ruh ve Madde Yay, İstanbul, 1984, s. 93, md 17.

²³ Harvey Peter, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, 1990, New York, s. 39.

Rahip Nagasena: Ey yüce Kral, bütün hislerin kaynağı Karma değildir. Duyuların ortaya çıkmasının sekiz nedeni vardır. Nefesin fazlalığı, safranın ve balgamın fazlalığı, üç bedensel sıvının karışımı, sıcaklıktaki değişimler, insan üzerindeki gerginlik durumu, harici vasıta ve Karmadır. Herkim varlıklara baskı yapan sadece Karma der ve diğer yedi nedeni hariç tutarsa onların bu ifadesi yanlıştır.

Bir kişinin nefesi rahatsızlığında o on şeklin biri birisi tarafından meydana gelmektedir; soğuktan, ısı yüzünden, fazla yemek yemekten, çok uzun süre ayakta kalmaktan, fazla enerji harcamaktan, koşmaktan dolayı, tıbbi tedavinin yanlışığundan veya Karma bir sonucu olarak. Safra rahatsızlığında o üç yoldan biri yüzündendir; soğuktan dolayı, sıcaktan veya uygunsuz yemekten kaynaklanmaktadır. Balgam rahatsızlığında o üç yoldan birinden kaynaklanmaktadır; soğuktan, sıcaktan, yemekten veya içmekten kaynaklanmaktadır. Bunların üçü karışması durumunda Bunların üçünden birisinin zarar görmesi durumunda ya da üç sıkıcı sıvının karışması durumunda ayırt edici bir rahatsızlık ortaya çıkmaktadır. Daha sonra gerginlik durumunda, hava değişiminden dolayı ve harici vasıtalarından ortaya çıkan rahatsızlıklar vardır ve Karmanın sonucu meydana gelen acı vardır. Yani diğer nedenlerden dolayı ortaya çıkan acıların çok daha azı Karma yüzündendir. Cahil kişiler her acının Karmanın bir meyvesi olarak meydana gelip yaşandığını söyleyerek çok ileri gitmiş olurlar. Bir Budda'nın idraki olmaksızın hiç kimse Karma eyleminin kapsamını araştıramaz.

Kutsanmış Kişinin (Budda) ayağı kaya parçası tarafından yaralandığında acı harici vasıttan dolayı meydana gelmişti. Kutsanmış Kişi Karmasının sonucu olarak asla acı çekmemiş olmakla birlikte veya gerginlik durumuna neden olarak o diğer altı nedenin her birinden acı çekmiştir (Bu çelişkili bir ifadedir. Budda'nın Karmasının sonucu Budda'nın tecrübe etmiş olduğu yedi işaret vardır.)

Yukarıdaki ifadede yer aldığı gibi Budda Karmasının sonucu acı çekmemiştir, Budda'nın acıları harici vasıtalarından kaynaklanmaktadır. Bu bize Budda'nın normal insanlar gibi bir hayat sürdürdüğünü, cezp edici bir hayat sürmediğini

kanıtlar. Jataka edebiyatı Budda'nın ulaşmış olduğu mükemmelliğine, onun önceki çok uzun yaşamlarının ve iyi karmasının niteliklerinin karmik köklerinin bir sonucu olarak tanımlar. Bu tanımlamanın muazzamlığına rağmen, Tharaveda geleneği onun Nirvanası'nın bütün karmasının bittiğini açıklamakta yani iyi-kötü karmasının bir sonucu olarak işaret etmektedir.²⁴Bütün tanımlamalara rağmen kaynak kitabımızın ifadesi, Buddanın hayatında acılar barındırmış fakat bu acılar Karmasının bir sonucu olarak değil, harici vasıtaların bir nedeni olarak meydana gelmiştir.

*Şu Kutsanmış Kişi tarafından söylenmiştir, Ulu Kral; "Safraya ait sıvılardan ortaya çıkan rahatsızlıklar vardır ve onların ne olduğunu bilinmeli çünkü o yaygın (genel) bir sorundur. İnsanların tecrübe ettiği bütün duyuların bir önceki eylem yüzünden olduğu görüşüne sahip olan Brahmanlar ve Asketikler bilgi ve kesinlikte sınırı aşarlar ve onların söylediklerine karşı onların hatalı olduklarını söylerim."*²⁵

Görüldüğü üzere kişinin yaşadığı andaki hayati yaşam koşulları ya harici vasıtalara bağlı olarak ya da Karmasına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Kişinin hayatı sadece karmasına bağlı olarak değişiklik göstermez ama Karmasının birçok yararını gördüğü ve önceki hayatındaki eylemlerinin karşılığını mutlaka aldığı unutulmamalıdır. Örnek olarak, Budist öğretiyeye göre önceki yaşamında iyi fiillerde bulunmuş kişi bir önceki yaşamının meyvesi olarak Arhatlığı elde etme konusunda fazla bir çabaya ihtiyaç duymaz ve kolaylıkla elde eder ama zihnini farklı engellerle bulandırmış kişi Arhatlığı elde etmesi için bazı kuralları uygulamalı ve çaba sarf etmelidir. Bunu şu şekilde de ifade edebiliriz, önceki yaşamından dolayı doğuştan temiz olarak dünyaya gelen bir Budist Arhatlığı hemen elde edebilir lakin zihni kararmış olan bir tarikat üyesi nesir ve şiiri, başlangıç pasajlarını, doğum hikâyelerini, kapsamlı incelemelerle ve bunlar hakkında sorular sorarak ezberlerle ilgilenmelidir.²⁶

²⁴ Walters S. Jonathan, *The Buddha's Bad Karma(Article- Makale)*, Numen, Vol. 37, No.1, 1990.s. 1.

²⁵ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, I/ 190-195'ten özetlenerek.

²⁶ A. g. e. II/ 92- 93- 94- 95'ten özetlenerek.

2.3. Budda'nın Her şeyi Bilmesi

Budda'nın her şeyi bilmesi Budda'nın Tanrısal özelliklere sahip olup olmamasıyla ilgilidir. Eğer Budda geçmişte, gelecekte ve bulunduğu an içinde her şeyi bilme yetisine sahipse bu Tanrısal bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Zira normal bir insanın gelecek, geçmiş ve an içindeki her şeyi bilme olasılığı söz konusu değildir. Bu konuyu değerlendirme amacımız Budda'nın insani özelliklere mi sahip yoksa tanrısal özelliklere mi sahip olduğunu ortaya koymaktır.

Peki, her şeyi bilme neyi ifade etmektedir ya da Budda'nın her şeyi bilmesi nasıl gerçekleşebiliyor? Her şeyi bilme, Collins sözlüğüne göre ilk olarak "sınırsız bilgi ve anlayış" ifade etmektedir. İkinci olarak "çok büyük ve sınırsız bilgiyi" ifade etmektedir.²⁷ Kaynak kitabımıza göre Budda'nın her şeyi bilmesi düşünceye bağlı olarak değişmektedir ve direk erişim olmadan bilme gerçekleşemez. Bilgiyi kavrama her zaman Buddayla birlikte değildir. Bunun anlamı Budda'nın herhangi bir olayı bilmesi için kısa bir an düşünmesi gerekmektedir ki bunun Tanrısal bir özellik olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği problemdir. Eğer direkt olarak düşünceye bağlı olmadan bir şeyi bilmesi gerçekleşseydi Budda Tanrısal özelliğe sahip olacaktı. Bir bilgiye sahip olma araştırmaya bağlı bir olgudur ve Budda'nın kısa bir an düşünmesi zihnin bilgiyi araştırdığını göstermesinden dolayı Tanrısal özelliğe sahip olunamayacağı görüşünü ön plana çıkarmaktadır. Bu konuyla ilgili kaynak kitap yedi çeşit zihinden bahsetmiştir.

"Nagasena: Yedi çeşit zihinsel yetenek vardır. İlk olarak şehvetle, kinle, vesveseyle dolu sıradan insanlar (Puthujjana) vardır; düşüncelerinde, konuşmalarında eğitimsizdirler; düşünceleri zorlukla ve yavaş olarak hareket eder.

İkinci olarak, Ustaların öğretisini doğru olarak kavrayan ve doğru bakış açısına sahip olanlar. Bunların düşünce güçleri ilk üç engel (şehvet, kin, vesvese) söz konusu olduğunda kolaylıkla ve hızlı şekilde çalışır ama ötesinde fonksiyonları yavaş ve zorlukladır.

---

²⁷ http://www.westernbuddhistreview.com/vol4/was_the_buddha_omniscient.html.

Üçüncü olarak, şehvet ve kini en aza indiren Sakad Agaminslerdir (Dünyaya sadece bir kez gelen orada Arhatlığa ulaşan müritler). Onların düşünce güçleri beş daha aşağı evre söz konusu olduğunda hızlı ve kolayca çalışır ama bunun ötesinde yavaş ve zorlukladır.

Dördüncü olarak, beş daha aşağı safhadan kurtulmuş olanlardır; Bunlar şehveti ve kini tamamen içlerinden atmış olan Anagaminslerdir (Bir kez olsun dünyaya dönmeyecek olan ve Arhatlığı cennette elde eden kişilerdir). Bunların düşünce güçleri on safha söz konusu zihinleri hızlı çalışır, bunun ötesinde yavaş ve güçlüktedir.

Beşinci olarak, dört büyük kötülüğü (oluş, cehalet, vesvese ve şehvet) içlerinde yok etmiş olan Arhatlardır. Bunlar kötü eğilimleri bir kenara bırakmışlardır ve gelecek yaşamla ilgili bütün her şeyi parçaya ayırmışlardır. Onların düşünce güçleri bir müridin olabileceği ve yapabileceği her şey konusunda hızlıdır ama bunun ötesinde yavaş ve zorlukladır.

Altıncı olarak, bir öğreticiye ihtiyaç duymayan, kendilerine bağlı olarak yaşayan, yalnızlığı isteyen Pakkeka Buddalardır. Onların düşünce güçleri kendi sahip oldukları alan söz konusu olduğunda düşünce güçleri hızlıdır lakin mükemmelliğe erişmiş olan bir Budda'nın (sadece aydınlanmaya ulaşmamış aynı zamanda diğerleri ışığı görmede rehberlik eden) bilgi alanı söz konusu olduğunda onların düşünce güçleri zayıf ve yavaştır. Bu her şeyi Budaların bilgi alanlarının enginliğinden dolayıdır. Yani Pakkeka Budalar mükemmel bir Budda'ya bu konuda erişemez.

Yedinci ve son olarak, bütün bilgiye sahip olan Budalardır (Bunlar sonunculardan yani Pakkeka Budalardan sadece kendileri aydınlanmaya ulaşmayıp başkalarına da bunu öğreten ve insanlara rehberlik etme konularında ayrılırlar). Bunlar on dilimli aydınlanma gücüne sahiptirler, dört özgüven usulünde emin olan, bir Budda'nın on sekiz özelliğini kazanmış olan, bilgi konusunda sınır tanımayan ve

*saklı kavranacak bir şey bırakmayan Buddalardır. Onların düşünce güçleri her noktada hızlı çalışır ve kolaylıklardır. Yani onlar her şeyi bilen Buddalardır.*²⁸

Metinde gördüğümüz üzere bir kişinin bilme gücü bulunmuş olduğu her evrede yani Karma doğumları evrelerinde olmasıyla ve kişinin bulunmuş olduğu evrenin özelliklerine sahip olduğu niteliklerle alakalıdır. Yani kişi kötü özelliklere sahipse bu bilgi gücünü veya düşünce hızını yavaşlatan bir nitelik olmakla birlikte kazanmış olduğu iyi nitelikler sayesinde bunu her evrede geliştirerek bilme gücünü genişletebilmesi anlamına gelir. İçinde bütün kötülükleri yok etmiş olan ve insanlığa önder olan en mükemmel veya her şeyi bilebilen Buddalar en üst seviyededir. Diğer yandan her şeyi bilen bir Budda tanrısal özelliğe sahip midir? Bu soru bir Budist için bir anlam ifade etmez çünkü tek gaye mükemmel aydınlanmaya ulaşmak ve mükemmel bir Budda olmak ana hedeftir. Bunu dördüncü olarak açıklanan Anagaminslerde görebiliriz, cennette olmalarına rağmen Arhatlığı edinmeye çalışan kişilerdir, bu cennetin yegâne amaç olmadığı gösteren bir olgudur. Buradan şu sonuç çıkabilir, Tanrılar Budistler için hayata müdahale eden bir özelliğe sahip değildir, kişinin kurtuluşu kendi elindedir ve bunu başarabilmesi için yukarıda belirtilen her safhadaki özellikleri yerine getirmesi yeterlidir. Diğer nokta ise konunun başında bahsettiğimiz Budda'nın özelliği yani her şeyi bilme yetisi düşüncenin başlamasına bağlı olarak gelişmektedir, yani öncelikle bir düşünce meydana çıkacak daha sonra Budda'nın bilmesi gerçekleşecek. Bu konuyla ilgili olarak Kral Milinda Rahip Nagasena arasından geçen diyalog şu şekildedir:

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena düşünce başladığında, araştırma amacı için düşünce devam ediyor mu? Beni bir nedenle ikna et.

Nagasena: Farz edelim çok zengin bir adam var ulu kral ve bu adamın evine umulmadık bir anda bir misafir geliyor ve hazır yemek olmadığından misafire bir şey sunulmazsa bu zengin kişi fakir veya ihtiyaç sahibi olarak değerlendirilir mi?

---

²⁸Milinda, I/ 155- 159.

Milinda: Tabî ki hayır.

*Nagasena: Tıpkı Budda'nın bilgisinin, düşünce yoluyla kazanılmasına rağmen her şeyi bilen olması gibi. O düşünce üzerine her ne isterse kavrayabilir.*²⁹

Budda'nın her şeyi bilmesiyle ilgili verilebilecek bir diğer örnek Devadatta'nın Sangha'ya kabulüyle alakalıdır. Eğer Budda her şeyi bilen ise neden Devadatta'yı tarikata kabul etmiştir. Öncelikle Devadattanın kim olduğuna kısaca değinelim. Devadatta Budda'nın kuzenidir ve Buddaya düşmanlık beslemesinden dolayı ve de Buddanın müritlerini ayartmaya çalışıp Sanghada hizip meydana getirmek istemesinden dolayı Budist hikâyesinin hainidir. Devadatta bununla kalmamış Buddayı öldürme teşebbüsünde bulunmuştur. Peki, Devadatta bütün bunları yapmak istemesine rağmen neden Sanghaya kabul edildi ve her şeyi bilen Budda bunların meydana geleceğini bilmiyor muydu? Diğer önemli husus Devadattanın Sangha içinde önemli bir yere sahip olmasıdır çünkü Sanghada ayrılık çıkarabilmek için Sanghadan olmayan bir kişi, hazırlayıcı eğitim altındaki herhangi bir kişi, tarikatın kız kardeşi nede herhangi bir cinsiyetten olan çırak tarikatta ayrılık çıkaramaz. Yani o bir keşiş (Bhikku) olmalı.

Bu konuyu kavrayabilmemiz için tarikat içerisinde ayrılığın ne anlama geldiğini bilmemiz gerekmektedir. Kaynak kitabımızda yazarımızın notuna göre, tarikat içerisinde sihizmin ortaya çıkması aynı sınır içerisinde yaşayan dört veya daha fazla iki grup rahibin Patimokkayı (tarikat kuralları) ayrılarak ezberlemesi durumunda meydana gelir. Bu Devadattanın rahip olduğunu kanıtlar. Tarikatta ayrılık çıkarmak kişinin Kalpasının (bir kişinin yaşam süresi) uzun süre devam etmesine neden olmaktadır.

Sorunun özünde şu yatmaktadır, eğer Budda her şeyi bilen ise neden Devadatta'yı tarikata kabul etti ve tarikatta hizip çıkarmanın cezası cehennemde bir Kalpa için ceza çekmek ise Budda merhametsiz bir kişi miydi? Bunların cevabının kaynak kitabımız özet olarak şu şekilde açıklamakta, evet Budda her şeyi bilendir ve

---

²⁹ A. g. e. I/ 161.

Devadatta'nın ayrılık çıkaracağını biliyordu ama Buddha'nın onu kabul etmesinin temelinde yatan neden Devadatta'nın tarikata girmesiyle onun Karmasının bir nebze olsun hafifleyeceği düşüncesinden dolayıydı, yani Devadatta Buddha'nın merhametinden dolayı tarikata kabul edilmiştir. Bu bize Buddha'nın bir özelliğini daha gösterir, yani Buddha'nın merhamet sahibi bir kişi olduğu açıklar. Bununla ilgili kaynak kitabımızda geçen rahip Nagasena'nın açıklaması şu şekildedir;

Rahip Nagasena: Kutsanmış Kişi hem merhamet doluydu hemde bütün bilgiye sahip olmakla. Devadatta'nın hayat hikâyesi kutsanmış kişinin bilgeliğinde ve merhametindeydi. Devadatta'nın Karmaların ne kadar acı olduğunu, elemden eleme sonsuz kaplılar dizisinden geçeceğini biliyordu. Ama tarikata alınması durumunda sınırsız kamasının sınırlandırılacağını bildiğinden dolayı Buddha onu tarikata kabul etmiştir. Yani acısını bir nebze olsun azaltmak için.³⁰

Burada belirtilmesi gereken farklı bir hususta Karma zincirinden kurtulmak, sayısız Kalpalardan korunmak için ve acıların azaltılması için tarikata girmenin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bu konuyu Sangha bölümünde ele alacağımızdan uzun olarak açıklama gereği duymuyoruz.

Budda'nın her şeyi bilmesiyle ilgili verilebilecek diğer örnek Vessantra depremidir. Büyük bir depremin meydana gelmesiyle ilgili olarak Budda sekiz nedenin olduğunu ifade etmiştir ve bu sekiz neden dışında başka nedenin açıklanamayacağını belirtmiştir. Fakat bu büyük depremin yedi kez dünyanın sallanmasından dolayı Budda'nın her şeyi bilmesi tekrar irdelenmektedir. Fakat bu bilginin göreceli olduğu, dünyanın sallanmasının sezon dışında meydana geldiği bu yüzdende ayrı değerlendirilmesi gereken bir vakıa olduğu açıklanmaktadır.

Budda'nın her şeyi bilmesiyle ilgili olarak verilebilecek son örnek kaynak kitabımızda yer alan 40. dilemmadır. Bu dilemmada Budda'nın bir olay karşısında sinirlenmesi ve sinirinin birkaç müridinin okumuş olduğu kutsal metinden birkaç

---

³⁰A. g. e. I/ 164.

mesel okumasıyla teskin edilmesi anlatılır. Kralın sorusu şu şekildedir; “ *Budda her şeyi biliyorsa kendini teskin eden bu meselleride bilmesi gerekmektedir. Yok, bilmiyorsa Budda her şeyi bilen değildir.*” Buna cevaben rahibin cevabı Budda’nın her şeyi bilmesini kanıtlamasa da şu şekildedir; “ *Tathagata mesellerin efendisidir. Onu sakinleştiren meselleri Tathagata’nın kendisi tarafından vaaz edilmiştir.*”³¹

Sonuç olarak Budda her şeyi bilen bir kişi ise bu özellik Buddalığa erişmesinden sonra kazanılan bir yetidir ve Budist cemaat içerisinde bir şekilde Buddalığa erişen bir kişi her şeyi bilen konumuna gelebilir, bununla birlikte kişinin her yeni safhada kazanmış olduğu özellikler kişinin manevi açıdan yükselme nedeni olarak görülmektedir. Her şeyi bilme yetisi tanrısal veya değil mi sonucunu çıkarmak bu açıdan pek mantıklı değildir. Çünkü rahip Nagasena’nın Budda’nın her şeyi bilmeye ilgili vermiş olduğu cevaplar şu anlama gelmektedir; Evet Budda çok üstün bir kişiliktir, Budistler için örnek modeldir, ulaşılmaması gereken kişiliğin ete kemiğe bürünmüş halidir, her şeyi bilendir, her şeyi bilme tanrısal özellik olarak kabul edilebilir ama Budda Tanrı olarak değerlendirilemez.

2.4. Budda’nın Merhameti

Budda’nın farklı özelliklerini ele alırken veya aktarırken önemli bir noktayı göz önünde bulundurmalıyız ki oda Budda’nın önceki doğumlardaki formları veya önceki doğumlarıdır. Budda’nın hayat hikâyesini aktarırken şöyle bir ifade bulunması bunu göstermektedir, o şu iken, o falan iken gibi ibareler Budda’nın önceki doğumlarına işaret etmektedir. Kısacası Budist teoloji içerisinde Buddalık bir anda kazanılan bir durum değildir. Budda, Buddalığını uzun zaman dilimlerinden geçerek gerçekleştirmiştir. Budistlerin bu konudaki sözleri şu şekildedir; “ *Tathagata milyonlarca yıl, yavaş yavaş büyük insanlık grubunun iyiliği veya hatırı için her şeyi bilme bilgeliğinin mükemmelliğine ulaştı.*”³² Budda’nın merhametiyle ilgili aktaracağımız hikâyede bununla alakalıdır yani önceki doğumlarında yaşamış olduğu bir tecrübeden yola çıkarak bunu anlatmak istiyorum. Hikâyeye göre Budda Lomasa

---

³¹ A. g. e. I/ 302.

³² A. g. e. II/ 38.

Kasapsa iken zafer içkisi adında bir şölen düzenlemiştir ve bu şölen birçok canlının katledilmesinden sonra gerçekleşen bir olaydır. Buna bakılarak Budda'nın merhamet sahibi olmadığı düşüncesi oluşabilir. Öncelikle Budda şu ifadeyi kullanmıştır; “ *Ben önceki doğumlarda bir adam iken, canlı varlıkları yaralamama alışkanlığı edindim.*” Budda'nın bu ifadesine rağmen zafer içkisi denilen olayı gerçekleştirmesi çelişki olarak değerlendirilmektedir ve Budist mantalitesine tamamen zıt yöndedir zira herhangi canlı bir varlığa zarar vermek öğretiyeye göre yasaktır. Metinde aktarılan hikâyeye şu şekildedir;

Öncelikle Kral Milinda Budda'nın sözlerini hatırlatarak “ *Ben önceki doğumlarda bir adam iken, canlı varlıkları yaralamama alışkanlığı edindim.*” Budda'nın zafer içkisi adı verilen şöleni vermesini sorar. Nagasenanın cevabı şu şekildedir;

Rahip Nagasena: *Aktarmış olduğun her iki ifadede doğrudur Ulu Kral ama Budda zafer içkisi şölenini verdiğinde bunu zihni şehvetinde dolayı yapmıştır ve ne yaptığını bilmez bir durumdaydı.*

Görüldüğü üzere Budda'nın eylemi istemi dışında gerçekleşmiş bir olay olarak değerlendirilmektedir. Bu bilinçsiz işlenen suç yani kişi bilincini kaybettiği andaki işlemiş olduğu suçlardan sorumlu değildir kuralını desteklemektedir. Diğer önemli nokta ise kişinin bir yaşam süresinde bilinçsiz olarak işlemiş olduğu suç bir sonraki yeni doğumlarına bir etkide bulunmaz. Buradan çıkan diğer sonuç Karma öğretisini desteklemektedir, yani kişinin önceki yaşamlarında yapmış oldukları bir sonraki yaşamının meyvesini oluşturmaktadır. Hikâyenin devamında rahip şu açıklamayı yapar;

Rahip Nagasena: *Yapılan kötü bir eylem kişinin iradesi dışında yapılmıştır, şu anda bile açıkça suç olarak kabul edilmeyen nede gelecek yaşamını meydana getirecek olan meyvesine saygıdan kabul edilmez. Farz et büyük bir suç işlemiş olan deli bir adam var, ona ne cezasını uygun görürsün ulu kral?*

Kral Milinda: Deli bir adam yüzünden ne cezası? Onun dövülmesini emreder ve serbest bırakırız. Onun sahip olacağı ceza bu kadardır.

Nagasena: O zaman deli bir adam için ceza yoktur. Bu şu sonuca çıkar; aklını yitirmiş veya iradesini kaybetmiş bir kişi tarafından yapılan eylemde günah yoktur ve o affedilebilir bir eylemdir. Tıpkı Lomasa Kassapanın (Budda) zafer içkisi vermesi gibi. Ama o normal doğasına döndüğünde, tekrar beş kavrama gücünü tekrar kazandığını ilan etti, Brahma dünyasında yeniden doğum meydana geldi.³³

Burada Lomasa Kassapa Sakyamuniden (Budda) önceki kişilerden birisi kastedilmektedir, yani Budda'nın önceki doğumlarından birisidir. Bunların hikâyeleri Digha-nikayadaki Maha- apadana- suttantada veya geçmiş yedi Budda listesi Pali-canon'da bulunmaktadır. Bu Buddalar: Vipassin, Sikhin, Vessabhu, Kakusandha, Konagamana, Kassapa ve Sakyamunidir. Önceki Buddaların sayıları kaynaklara göre değişiklik göstermektedir.³⁴

3. BUDDA'NIN KALINTILARINA GÖSTERİLEN SAYGI

Budda'nın kalıntılara saygıyla ilgili olarak ilk belirtilmesi gereken Budda'nın dünyadan tamamen azade olduğu ve yeni bir form altında gelecek yeni bir yaşamda bulunmayacağıdır, bunun anlamı Budda Karma zincirini tamamen kırmıştır ve Buddalığa ulaşmıştır. Budist öğretinin amaçlarından biri sayılan yeni doğumları yok etmek ve dönüşüm zincirini kırmak temel noktalardan birisidir çünkü gelecek yaşamlar acı ve ıstırap doludur. Budda gelecek yaşamla ilgili bir isteği olmadığını ve gelecek yaşamın kötülüğünü belirtmek için şu ifadeyi kullanmıştır;

“ Ey müritler, çok küçük parça bir dışkının kokusunda olduğu gibi, bende gelecek yaşamın en küçük parçasında güzellik bulmuyorum, parmağı şaklatma anı kadar bile olsa.”³⁵

---

³³ A. g. e. II/ 18- 19.

³⁴ Mizuno KOGEN, *Essentials of Buddhism*, Kosei Publishing Co, Tokyo- 1996, s. 56.

³⁵ *Milinda*. I/ 200.

Konu başlığımız olan kalıntılara tapınma veya saygı gösterme Budda'nın bizatihi özel eşyaları kastedilmemektedir, kalıntılardan kasıt Sangha'ya (cemaat) bırakmış olduğu kurallar ve vaazlarıdır. Budda ölümü durumunda bunlara bağlı kalınmasını istemiş ve bu kurallarla insanlığın kurtuluşa erişeceğini vaaz etmiştir. Bu kuralların neler olduğu konusunu Dhamma başlığı altında ele alacağız. Kurallarına bağlılık ile ilgili beyanı şu şekildedir;

“ Ey Ananda aklına şu şekilde bir düşünce gelebilir; ‘ Ustanın (Budda) sözcükleri sona erdi. Artık biz bir öğreticiye sahip değiliz !’ Ama o senin değerlendirdiğin gibi değildir. Sana vaaz ettiğim Gerçeği (Dhamma), Sangha için bıraktığım Kuralların (Patimokkha) ben gittiğimde (öldüğümde) sizin öğreticiniz olmasına izin ver.”³⁶

Görüldüğü üzere kalıntılardan kasıt Budda'nın Sangha için bırakmış olduğu kurallar ve öğretiden ibarettir. Yukarıda Milinda'nın Sorularından aktardığımız kısım Kral Milinda'nın Rahip Nagasenaya sormuş olduğu bir sorudan meydana gelen tartışmanın bir bölümünden alınmıştır. Kralın Rahibe sormuş olduğu soru şu şekildedir;

“ Saygıdeğer Nagasena diğer tarikat liderleri şunu söylemektedir; “ Budda hediyeleri kabul ediyorsa dünyadan tamamen göçmemiştir. O hala dünyayla ilintilidir; bu yüzden ona sunulan adaklar gereksiz ve de boştur. Diğer yandan o hayattan tamamen özgürse, ölmüş ise o zaman ona sunulanlar önerilmeyecekti. Çünkü o saygıyı kabul etme konusunda tamamen azadededir ve ona yapılan herhangi bir eylem veya hediyeleri kabul etmesi boş ve gereksizdir.”

---

³⁶ A. g. e. I/ 150.

Kralın bu sorusuna cevaben Rahip;

“ Kutsanmış Kişi (Budda) tamamen özgürdür ve hediyeleri de kabul etmez, hatta o bilgelik ağacının altında kendisine sunulan hediyeleri bile bırakmıştır.³⁷

Kalıntılara tapınma, adak ve hediyeler konusunu uygulama ve ayinler bölümünde geniş olarak ele alacağız. Burada anlatmak istediğimiz mesele Budda'nın dünyadan tamamen özgür kaldığı, karma zincirini kırdığı ve gelecek yaşamlarda yeni bir form altında yer almayacağını, gelecek yaşamlara karşı en ufak bir istek duymadığını vurgulamak istedik.

4. DÜNYA DA NEDEN SADECE BİR BUDDA OLMALI.

Dünya da neden iki Arhat yoktur? Bu soruyu Kral Milinda Rahip Nagasenaya sormuştur ve aldığı cevabı kısaca şu şekilde özetleyebiliriz. Öncelikle dünya düzeninin sadece bir Buddayı destekleyebileceğini ve birden fazla Budda'nın dünya için fazla olduğunu açıklamıştır. Manevi anlamda ikinci bir Budda'nın yükünü dünyanın kaldıramayacağı kanısı Budda'nın gücünü ortaya koymaktadır. Yani Nagasena, dünyanın kaldırabileceği manevi yük ile Budda'nın manevi gücünün doğru orantılı olduğunu söylemektedir. Nagasena bunu birinci neden olarak kabul etmektedir. İkinci olarak, iki Budda olması durumunda Buddaların takipçileri veya müritleri arasında tartışmalar veya bölünmelere sebep verebileceği düşüncesi iki Budda'nın fazlalığı düşüncesini desteklemektedir. İki Budda'nın gereksizliği veya fazlalığı düşüncesine diğer bir neden olarak, Budda'nın eşsiz olarak nitelenen kutsal metinlerinin iki Budda olması durumunda yanlış olacağı görüşüdür. Bu gerekçelere ilaveten teklik, yalnızlık veya dünya da bir Budda olmanın Buddalığın doğal bir sonucu olduğu görüşüdür. Kral Milinda ve Rahip Nagasena arasında geçen diyalog şu şekildedir;

---

³⁷ A. g. e. I/ 144- 145.

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, şu Yüce Kişi tarafından söylendi; “ Bir dünya da iki Arhat Budda'nın aynı veya bir zamanda ortaya çıkması bir imkânsızlıktır, böyle bir şey katiyen olamaz.”

Ama Nagasena, onlar vaaz ederken bütün Tathagatalar Öğretiye göre aydınlanmanın 37 unsurunun ögesini (Arhatlığın 7 bölümü—Yasanın Mücevherleri-) öğütlemekteler; onlar konuşurlarken, onların konuştukları dört soylu gerçekliktir; onlar bilgi vermeyi konuşurlarken, onların bilgi verdiği üç eğitimidir (Adhisila, Adhikita ve Adhipanna); onlar öğretiyor olduğu zaman, onların öğrettiği şevk (Gayret: Appamada) uygulamasıdır. Eğer, Nagasena, bütün Tathagataların vaazı birse, onların konuştuğu aynı şeyse, eğitimleri aynıysa, öğretken kişi aynı ise, o zaman neden iki Tathagatta ortaya çıkmıyor? Bu dünya hâlihazırda Budda'nın ışık seline boğulmaktadır. İkinci bir Budda olsa, dünya onların ikisi tarafından daha fazla aydınlanacaktır. Onlar teşvik ederken daha iki Tathagata rahat teşvik edecek; onlar bilgi veriyor olduğu zaman, iki Tathagata rahat bilgi verecek. Şüphemi gidermem için bunun sebebini söyle.

Nagasena: Bu dünya düzeni, Yüce Kral, bir Buddayı destekleyen dünyadır; yani, o sadece bir Tathagatanın faziletiyle dönebilir. İkinci bir Tathagata ortaya çıkarsa, dünya ona dönemezdi, o titrer ve sallanırdı, eğilirdi ve bu şekilde o dağılacaktı, parçalara ayrılacak ve tamamen yok olacaktı. Tıpkı, Ulu Kral, bir botun karşı tarafa bir yolcu taşıyabilmesi gibi. Ama ikinci bir adam gelirse ve bu adam diğer adamın yaşında ve ebadında, onun uzunluğunda, onun vücut yapısında olursa ve bu adam da bota binerse, bu bot onların ikisini de taşıyabilir mi Ulu Kral?

Kral Milinda: Kesinlikle hayır efendim. O sarsılıp sallanacaktır; eğilecek ve bu şekilde parçalara ayrılıp tamamen yok olup dalgaların içine gömülecektir.

Rahip Nagasena: Tıpkı, Ulu Kral, ikinci bir Tathagatanın çıkması durumunda dünyanın içine düşeceği durum gibidir. Bu düşünce iki Budda ortaya çıkması halinde Budda'nın gücünü ortaya çıkarmak için bir kanıttır. Neden iki Budda aynı zamanda ortaya çıkamayacağına başka uygun diğer nedeni dinle. İki

Budda, Ulu Kral, birlikte ortaya çıkarsa, o zaman onların takipçileri veya taraftarları arasında tartışmalar çıkacaktı ve tartışmalarda; “ Sizin Buddanız, Bizim Buddamız” diyerekten onlar iki bölüme ayrılacaklardı. Tıpkı iki güçlü rakip eyalet başkanı gibi. Bu, neden iki Budda aynı zamanda ortaya çıkmadığının nedenidir.

Aynı anda neden iki Budda çıkmadığına daha öte bir neden dinle. Eğer anlattığımız gibi olsaydı, o zaman Budda'nın şef olduğu metin paragrafı yanlış olacaktı ve Budda'nın, herkesin numunesini aldığı metin yanlış olacaktı. Ve Budda'nın söylemiş olduğu en mükemmel, en yüce, hepsinin en yükseği, eşsiz olan, karşılıksız, karşı taraftan hiç kimsenin veya hiçbir rakibin sahip olmadığı; hepsinin kanıtı yanlış olacaktı. Bu nedeni, neden iki Budda ortaya çıkmamasının gerçek bir nedeni olarak kabul et.

Bir zamanda bir Budda'nın varlığı fikrine sahip olan klasik Budist inancını, Lokotteravadinsler farklı dünyalarda Buddaların olabileceği inancıyla tersyüz etmişlerdir ve bu yeni teoriyi Mahayana genişletmiştir.³⁸ Bu kaynak kitabımızın bir yönüyle orijinal Budist düşüncesini göstermesi açısından önemlidir ve bir dünyada bir Budda olmalı düşüncesini desteklemektedir.

Ama bundan başka, Yüce Kral, Dünya da sadece bir Budda'nın ortaya çıkması Buddaların doğal bir özelliğidir. Peki neden? Bu bilinen bütün bilinen Buddaların faziletinin büyüklüğündendir. Hem de diğer şeylerden, dünya da her ne büyük ve tek ise o tekil veya birdir. Okyanus büyüktür ve o tektir. Sineru (Dağların kralı) harikadır ve o bir tanedir. Sakka (Tanrılar Kralı) eşsizdir ve o bir tanedir. Uzak çok büyüktür ve o bir tanedir. Maha-Brahma kudretlidir ve o bir tanedir. Mara (kötü olan, ölüm) büyüktür ve o bir tanedir. Bir Tathagata Budda (En yüksek Arhat Budda) büyüktür ve o dünya da yalnızdır ve tektir. Her nerede bunlardan biri çıkarsa (sıçrarsa), o zaman ikinciye bir oda yoktur. Bu yüzden Ulu Kral en yüksek Arhat Budda bir zamanda dünya da ortaya çıkar.³⁹

³⁸ Mizuno KOGEN, *Essentials of Buddhism*, Kosei Publishing Co, Tokyo- 1996, s.57.

³⁹ *Milinda*, II/ 47- 50'den özetlenerek.

İKİNCİ BÖLÜM

SANGHA TEŞKİLATI ve UYGULAMALARI

1. SANGHA TEŞKİLATI

Bu başlık altında ele alacağımız konu Budda'nın Sangha kurallarını ve Sangha'ya bağlı olan ve olmayan kişilerin özelliklerini içermektedir. Bu tasnifi yaptık çünkü Sangha kurallarını öğrenmek Budda'nın öğretisini kavramayla paralellik göstermektedir. Sangha'ya girmenin gerekliliği, Sangha'ya girilmesi durumunda kişinin sağlayacağı avantajları, Sangha içindeki yaptırımlar ve bu yaptırımlara uyulmaması durumunda meydana gelen sonuçları ele alacağız.

Öncelikle Sangha Budda tarafından önemle vurgulanmıştır. Buna vurgu yapan bir örneği vermemiz konunun açıklanması için yeterlidir. Budda kendisine teyzesi tarafından (Maha- pagapati) yağmurlu sezonda giymesi için yün bir elbise verdiğinde Budda şu ifadeyi kullanmıştır; “ *Onu (Hediyeyi) Sangha'ya ver. Eğer teşkilata bu hediye senin tarafından verilirse, bana gösterdiğin saygıyı Sangha'ya göstermiş olursun.*” Bunu söylemesinin amacını Budda şu şekilde açıklamıştır; “ *Gün gelip ben bu dünyadan ayrıldığımda Sangha beni temsil edecek ve saygıya layık olacaktır.*”⁴⁰ Burada görüldüğü gibi Budda Sangha'nın ileriki bir zamanda kendini temsil edeceğini ve ona gösterilen saygının kendisine gösterilmiş kabul edeceğini vurgulamıştır. Yani Sangha Budist cemaati temsil özelliği taşıyan, Budist kurallarının yani Budda tarafından bırakılmış olan Öğretinin (Dhamma) temsili özelliğindedir.

Sangha kurallarını ele almak Budist cemaatini tanımamızda bize yarar sağlayacaktır. Sangha kuralları Vinaya (Canon Yasa) ve Dhamma çerçevesinde ele alınmalıdır. Çünkü Budda Sangha üyelerinin yaşamlarını devamı için karmaşık bir kurallar bütünü (Vinaya) oluşturdu.⁴¹ Rahipler ve tüm müritler için bırakılmış bu

⁴⁰ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T. W. Rhys Davids, II/ 51- 52.

⁴¹ K. Hawkins BRADLEY, *Buddhism*, California State University- Long Beach, First Published in Great Britain- 1999. s. 39.

kurallara Patimokkha ismi verilir. Bu kurallar 227 adettir ve sekiz gruba bölünmüştür. Buddha bu talimatların keşifler tarafından belli zamanlarda çeşitli fırsatlar için ezberlenmesini emretmiştir.⁴² Bu kurallar yaklaşık olarak 227 tanedir fakat bunların Sekhiyalar (öğrencilerle ilgili kısım) çıkarıldığında 152 tane olduğu belirtilmektedir.⁴³ *Theraveda Budizm*'i diye bilinen *Güney Budizm*'inde örgütte yaşam çok sıkı kurallara bağlanmıştır. Kuralların sayısı günümüzde de 227 tanedir. Tüm Budist okullarında küçük istisnalar dışında titizlikle uygulanır.⁴⁴ Patimokkayla ilgili değinmemiz gereken diğer önemli husus, bu kuralları ezberin gizli tutulmasıyla ilgilidir. Kaynak kitabımızda yer alan bilgiye Patimokkayı ezber üç zemine gelene kadar gizli tutulmalıdır, Rahip Nagasena'nın ifadesi şu şekildedir; “ *Patimokka ezberinin gizli tutulması bütün insanlıkla ilgili değildir. Onlar sadece belirli bir sınırdan sınırlı tutulur. Patimokka ezberi bu üç zemine gelene kadar gizli tutulur; Birinci olarak, Tathagataların evrensel bir geleneği olması, Tathagatalar bunları ezber için tarikat üyelerinin ortasında bunu yapmaları ve diğerlerini dışarıda bırakırlar. İkinci olarak, Dhammaya saygıdan ve üçüncü olarak Sangha'nın bir üyesine saygıdan dolayı gizli tutulur.*”⁴⁵ Buddha bu kuralları bıraktığı zaman en yakın müridi olan Anandaya bu kuralların en önemlilerini ölçü almalarını ve dilenirse küçük talimatları feshedebileceğini söylemiştir. Peki, bu küçük talimatlar hangi konularla ilgiliydi? Bununla ilgili kaynak kitabımızda yer alan bilgiye göre bunlar iki çeşittir;

— Davranıştaki (Dukkatan) ve konuşmadaki (Dubhasitam) küçük hatalar.

Budda istenirse bunların (Dukkatan ve Dunhasitan) ikincil yönergeler olduğunu ve kaldırılabilirliğini belirtmiştir⁴⁶ fakat bu küçük talimatlar Buddha'nın ölümünden sonra ilk konsülde tartışmalara neden olmuştur.

---

⁴² Tachibana SHUNDO, *The Ethics of Buddhism*, London- 1926, Clarendon Press, The University of Oxford, s. 64.

⁴³ *The Questions of The King Milind*, Translated from Pali by T. W. Rhys Davids, II/ 110.

⁴⁴ Güngören İLHAN, *Buda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul- 1981, s. 149.

⁴⁵ *Milinda*, I/ 265- 266.

⁴⁶ A. g. e. I/ 203- 204.

Sanghaya kabul ile ilgili Buddha bir standart getirmiştir, buna göre bir kişi Sangha'ya girmesi veya kabulü için ya da Buddha'nın müridi olması hakkında Buddha'nın ifadesi şu şekildedir; “ *Herkim bana gelir ve benim müridim olmak isterse ona şunu söylerim; Ben yiyeceğimi dilenerek kazanırım ve bu yırtık pırtık cübbeyi giyerim. Sende aynı olacaksan seni Sangha'ya kabul eder ve seni müridim yaparım. Bunu sevinçle ve alçakgönüllülükle kabul edeni, birçok müridim içine ve Sangha'ya alırım. Ama kabul etmezse ne herhangi bir kişiyi nede başkasını kabul etmem. Benim onlara eğitimim bu şekildedir.*⁴⁷

Sangha kurallarını uygulamakla yükümlü olan topluluk üyelerini kaynak kitabımızda farklı isimler altında bulduk. Bunlar Bhikku, Samana, Bodisat, Buddha, Tathagata ve Arhat'tır. **Samana** zahit yani züht hayatı yaşayan kişidir, Pali dilindeki anlamı ise “çaba harcayanlar” dır. Diğer bir karşılığı ise, küçük çırak veya Sangha'ya yeni giren kişi anlamındadır ve Sangha'ya giriş en az yedi veya sekiz yaşında başlar, bundan daha aşağı yaşlardakiler kabul edilmezler. Küçük yaşta bile Sangha'ya alınma neticesinde saçların tıraşlı olma şartı vardır ve bu kibirden uzak olmanın bir simgesi veya işaretidir. **Bhikku** dilenci rahip veya keşişlere Pali dilinde verilen isimdir. Bhikkular (sankritçe de bhiksu) yaşamlarını dilenerek geçiren ve bunu bir utanç vesilesi yapmayan aksine takva bakımından artısı olan bir eylem olarak gören kişilerdir. **Bodisat** Budist düşüncede kendini tüm duyarlı canlıların Buddalığa ulaşmasına yardımcı olmaya adanmış kişi olarak kullanır, yani bütün canlı varlıkları hidayete sevk etmeye çalışan kişidir. **Budda, Tathagata** ve **Arhat** diğer Sangha üyelerinden farklı olarak aydınlanmaya veya Nirvanaya ulaşmaya daha yakın veya ulaşmış kişiler olarak görülmüştür. Kaynak kitabımızda Arhatlık ile ilgili olarak söylenen şudur; Arhatta korkuyla ilgili bütün nedenler uzaklaştırılmıştır ve Arhat bu dünyada Nirvanaya ulaşmış kişidir. Arhatta her reenkarnasyon son bulmuştur, cahillik yok edilmiş, bütün günahlar yok olmuştur. Arhat dünyevi durumların (fayda-kazanç, zarar- kayıp, nam- ün, utanç- namussuzluk, övgü, ayıplama, zevk, acı) hepsini bitirmiştir.

---

⁴⁷ A.g. e. II/ 271.

Manastır veya Sanghaya ait işaretlerden birisi (harici vasıta) giyilen cübbe veya kaftanlardır. Bunlar Güney Budizmde turunç, sarı ve turunca çalan kahverengi renktedir; kuzey Budizmde ateş kırmızısıdır; Çin ve Korede genellikle gri renktedir ve Japonyada genelde siyah renktedir. Kuzey ve doğu Budizmde tören veya ibadetler esnasında genelde orijinal geleneksel turunç renk kullanılabilir. Keşişliğin diğer bir işareti sadaka kâsesidir, derin ve kapaklı bir kâseden ibarettir.⁴⁸ Sangha üyelerinin aralarındaki farkı engel ve sertliklere maruz kalma başlığı altında geniş olarak ele alacağız. Bu Sangha üyelerinin yanında bazen fatihin öğrencileri veya fatihin müritleri anlamına gelen ifadelerde kullanılmıştır.

Sangha veya rahiplik teşkilatı önemli bir yer teşkil etmektedir çünkü kişisel olarak nihai hedefe ulaşmanın yolu Sanghadan geçmektedir. Bununla birlikte cemaate katılan kişi için bazı kısıtlama veya kurallar bütününe katlanma gerekliliği bulunmaktadır. Sangha dışında kalan ve laik olarak isimlendirilen diğer grup ise bu kurallara tamamıyla uyması diye bir durum söz konusu değildir. Kişinin Sanghaya girmesi diğer anlamda birçok şeyden feragat etmesi anlamına da gelmektedir. Kişisel kurtuluşun tek hedefi dünyevi birçok şeyden kişinin kendini temizlemesi ve uzak tutmasıdır. Bunun gerçekleşmesi ise güvenle alakalıdır. Bu yüzden Buddha kendine güvenme veya özgüvene büyük önem verdi, *Vinaya* ve *Dhamma*'nın rehberliği altında bir hayatı paylaşan bireyler topluluğu olarak *Sangha* yani kendisine tabii olan kişileri bıraktı. *Sangha*'nın (rahiplik teşkilatı) üyelerinin işi kendi ruhsal gelişimleri için çaba sarf etmek ve istenildiği zaman onların bilgilerini ve *dhamma* deneyimlerini diğerlerine rehberlik etmek için kullanmaktır. Bu tanrı ve insanlık arasında bir eylem değildir, yani Sangha üyeleri insanlık ve tanrı arasında aracılık yapmazlar veya dinsel ayinlerde görev yapmazlar. Bununla rağmen teşkilattan olmayanlara çeşitli şekillerde hizmet veya yardım ederler.⁴⁹ Bu başlık altında Sangha'ya mensup kişilerin yaşadıkları hayat tarzını, yaşadıkları sıkıntı ve aldıkları zevkleri v.b birçok şeyi bu başlık altında ele alacağız.

---

⁴⁸ Harvey Peter, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, 1990, New York, s. 220.

⁴⁹ A. g. e, s. 217.

1.1. Sangha Kurallarını Açıklama veya İlan Etme Yöntemi

Budda tarikat kurallarını birden ifşa veya ilan etmemiştir, böyle davranmasının muhtemelen iki nedeni olabilir. Birinci olarak, Budda karşılaşılan herhangi bir sorun karşısında sorunla ilgili kuralı ortaya koymuş ve müritlerinin bu şekilde daha kolay anlama ve kavrama yetisine sahip olacağını düşünmüştür, buna tedrici (yavaş yavaş) olarak tarikat kurallarını açıklama yoluna gitmiştir diyebiliriz. Bu şekilde hem insanların daha kolay anlaması hem de öğrenme hızlarını kontrol altında tutabilmelerini sağlamıştır. İkinci neden olarak, bütün tarikat kurallarını birden ifşa edilmesi veya ortaya konulması durumunda, insanların öğreti veya dinle ilgili sakıncalarının veya korkularının olabileceği endişesinden dolayı birden açıklama yoluna gitmemiştir. Çünkü insanların yeni bir sistemi veya öğretiyi kabul etmesi veya sindirebilmesi belli bir süreç gerekir, eski din veya öğretiyi bırakması kabullenmesi kadar zor bir süreçtir. Bu yüzden Budda öğretiyi birden açıklama veya ilan etme yoluna gitmemiştir. Bu konuda *Milindada* Kral ve Nagasena arasında geçen konuşma şu şekildedir:

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, geçen zamanda doktorların öğretmenleri olan bunlar; Narada, Dhammantari (Tanrıların doktoru), Angirasa, Kapila (Kapila Brahman edebiyatında tedaviden ziyade felsefe öğretmeni olarak bilinmektedir), Kantaraggisama, Atula ve Pubba Kakkayana herhangi bir ihmal olmadan hastalığın çıkışı ve onun doğası, nedeni, ilerlemesi, tedavisi, şifası ve idaresini bilirler. Onların her biri onu inceleyerek, hep birlikte, bir vücutta filan hastalık çıkacak diyerek işaret ederlerdi. Bunlardan hiçbiri her şeyi bilen değildi. Zamandan zamana her birinin ortaya çıkışında onun müritlerine bırakmak yerine, yanlış eylemin utancı çoktan duyulmasına rağmen, kötülük çoktan yayılıp gelişerek büyümesine rağmen, insanların öfkeyle dolmasına rağmen, her şeyi bilen kişi olan Tathagata onun bir Budda kavrayışıyla gelecekte neyin olacak olduğunu bilmesine rağmen, filan fırsat için filan bir kural gerekli olacak diyerekten neden hemen tüm kuralların şifresini bırakmadı veya koymadı?

Nagasena: Tathagata, ulu kral, bu insanlığın yüz elli kuralın konulmak zorunda olduğunu önceden çok iyi biliyordu. Ama Tathagata, yüce kral, şunu düşündü: “Eğer yüz elli kuralın tümünü hemen koysaydım insanlar korkuyla dolacak, onlardan tarikata girmeye gönüllü olanlar şöyle diyerek böyle yapmaktan çekineceklerdi: “ Ne kadar çok dikkat ediliyor! Samana Gotamanın sistemine göre dine girmek ne kadar zor bir şey.” Onlar benim sözlerime güvenmeyecekler ve onların inançlarının eksikliğinden dolayı onlar yeniden doğumla kederli durum veya hallere maruz kalacaklar. Bu yüzden fırsat ortaya çıktığında, dinsel bir konuşmayla (vaaz) onu örnekleyerek kuralı ortaya koyacağım, kötülük aşikâr veya belli olduğunda her kuralı ortaya koyacağım.”

Milinda: Bu Buddalarda ne harika bir şeydir Nagasena. Tathagatanın her şeyi bilmesi ne harikulade bir şeydir. Bu böylece ve senin söylediğin gibi kabul ediyorum.⁵⁰

1.2. Halk ve Bir Münzevi Arasındaki Fark

Budda'ya göre sıradan normal bir vatandaşta bir münzevi gibi nihai kurtuluşa veya yüce marifete ulaşabilir, bununla birlikte sıradan halktan olan bir kişi *Arhatlık* durumunu bile kazanabilmektedir. Fakat *Arhatlık* durumunu kazandıktan sonra Sangha'ya katılması gerekmektedir. Bu noktada öne çıkan unsur o zaman bir münzevi neden nihai kurtuluşa ermek veya yüce marifeti kazanmak için çile yolunu ve katlanması gereken bir dizi tarikat kurallarını uygulama zorunluluğunu seçmektedir? Eğer normal halktan bir kişi nihai kurtuluşa erebiliyorsa, dünya feragatinin anlamı neden? Bu noktada münzevinin sahip olduğu erdemler ve münzevi olmanın sayısız yararından bahsedilmektedir.

Normal bir halk ve münzevi arasındaki farkları açıklamamız gerekmektedir. Normal halktan olan bir kişi münzeviden beyaz cüppesiyle ayrılır, münzeviler safran rengi cüppe normal bir kişi beyaz cüppe giyer. Normal halktan olan bir kişi bir eşe ve çocuklara sahiptir ve tabii olarak bir evde ikamet etmektedir, bunlar münzevi için ise birer engeldir; bir münzevi çocuk, eş, dünyevi mal, eşya v.b

---

⁵⁰ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, II/ 109- 111.

şeylerle kendini oyalamaz çünkü bunlar onun için nihai kurtuluşa erişmenin önündeki engellerdir. Münzevi ne bir koku, ne bir merhem nede bir çelenk takar veya kullanır. Ama normal bir kişi bunların hepsini günlük yaşamda kullanabilir. Bir münzevi altın veya gümüş kabul etmez ama normal bir kişi bunları kabul eder veya kullanır. Bir münzevi altınlar veya mücevherle süslü sarık giymez ama normal bir kişi bunları kullanır. Bir münzevi modeli ortaya koyacak olursak, münzevinin kafası tıraşlıdır ve safran renkli cüppe kullanmaktadır, geçimini diğer insanların yardımına bağlı olarak sürdürür, dört dilimli ahlak kurallarını mükemmel şekilde uygular, 150 prensibi kabullenip uygular (Patimokkha kuralları), 13 özel adağı (yemini) herhangi birisini ihmal etmeden kendini yönlendirir. Bunları uygulayan bir münzevi ve normal günlük yaşamın gereklerini yerine getiren kişide *Arhatlık* yolundan gidebilir. *Milinda'nın Sorularındaki* ifadeye göre bir münzevi, münzevi olduğunu bildiği için münzeviyse ve gayretlere aldırılmaz ise, o zaman vazgeçmenin meyvelerinden uzaktır. Bir münzevi için bütün bu çetin yola katlanmalarının nedeni olarak, dünya feragatinin kazançla dolu olması, birçok avantajının bulunmasından dolayı bu yolu seçmiştir. Kaynak kitabımızda bu konu, Kral ve Nagasena arasında şu şekilde tartışılmaktadır;

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, Yüce Kişi tarafından şöyle bir ifade kullanılmış; “ Ey kardeşlerim, ben mükemmel aydınlamayı ya normal bir kişi veya bir münzevi olarak büyüteceğim. O bir kişi veya münzevi olursa, yüce marifete erişen kişi onun içinde bütün doğal zorlukları yenecek, hatta Arhatlık yolunu bile kazanacaktır.” Şimdi Nagasena, beyaz cüppe giyen, Benaresin tahta sandalını sabit olarak kullanan, altın ve gümüş kabul eden, duyuların hazzını beğenen, bir evde yaşayıp hanım ve çocuklara bağımlı olarak yaşayan, mücevher ve altınlarla süslü bir sarık giyen bir kişi Arhatlık yolunu (Yüce Marifeti) kazanabilir. Kafası tıraşlı ve sarı cüppe giyen, geçimi başkalarının yardımına bağlı olan, dört dilimli ahlak kuralını yerine getiren, 150 prensibi kabullenip yerine getiren, onların herhangi birisini ihmal etmeden 13 özel adağa (Dhutangas) göre kendini yönlendiren bir münzevide Arhatlık yolunu kazanabiliyor. O zaman efendim normal bir kişi olmak ve bir münzevi olmak arasındaki fark ne? Sizin sertliğiniz etkisiz, feragatiniz yararsız, kurallara riayetiniz kısır, özel yeminler almanız boştur. Eğer ferahlığın büyük

mutluluk haline böyle ulaşabiliyorsa, orada kendinizi elemelerle doldurmanızın nesi iyidir?

Rahip Nagasena: Aktarmış olduğun, Ulu Kral, Kutsanmış Kişinin sözleri doğru aktardın. Eğer münzevi, Yüce Kral, bir münzevi olduğunu bildiği için münzeviyse, erişmeye aldırılmazsa, o Arhatlıktan uzaktadır. Bir kişi ne kadar fazla dünya alışkanlığını üstünde taşıyorsa, böyle yapmalıdır! Buna rağmen o normal bir kişi veya münzevi olursa, Yüce Kral, yüce marifete ulaşır, yüce yaşam tavrına erişir. Ayrıca normal bir kişi Arhatlığın mükemmel halinin yolunu da kazanacaktır. Buna rağmen feragatin meyvesinin efendisi ve ustası münzevidir. Dünya feragati kazançla doludur ve onun avantajları çok fazladır ve ölçülemez, onun yararlarını hiç kimse hesaplayamaz. Tıpkı hiçbir kişinin bir dilek verme cevherinin değeri üzerine bir fiyat biçemediği gibi.

Bir münzevi olmanın faydası ölçmek için fazla büyüktür. O azla yetinendir, o toplumdan uzaktır, evi ve mekânı yoktur, davranışta erdemlidir, görevinde ve ulaştığı şeylerde yeteneklidir. Bu yüzden o üstlendiği herhangi bir vazifeyi başarabilir.

Normal bir kişinin Sangha'dan olan bir müride saygı göstermesinin nedeniyse Sangha üyelerinin sahip oldukları 20 kişisel özellik ve iki harici özellikten kaynaklanmaktadır. Selamlamaya ve saygı gösterilmeye layık 20 kişi şu özelliklere sahiptir; En iyi kendini dizginleme şekli, en yüksek kendini kontrol etme şekli, doğru davranış, ağır başlılık, söz ve fiillerine hakim olma, duyularına (hislerine) boyun eğdirme, sabır, duygudaşlık, yalnızlığı yaşama, yalnızlığı sevme, meditasyon, alçak gönüllülük ve hata yapmaktan korkma, çaba, içtenlik (Arhatlığı arama), davranış kurallarını arama (onları öğrenme ve anlamlarını araştırma), metinleri ezberleme, Dhamma ve Vinaya ile ilgili sorular sorma, Silastaki ve diğer ahlaki kuralları sevme veya kabullenme, dünyayla ilgili şeylere bağılıktan kaçınma ve ahlaki öğütleri yerine getirme. Sangha üyelerinin harici iki özelliği ise, safran renkteki cüppe ve

traşlı baştır. Bu özelliklerden dolayı normal bir kişi bunları başaramadığından dolayı Sangha üyesine saygı duyar.⁵¹

Bütün bu sayılan özelliklerin dışında bulunması gereken birincil kurallar diyebileceğimiz yani bir kişinin Sanghada yer almasını sağlayacak veya ilk yapması gereken kurallar ise Asavasların yok edilmesidir. Asavasların yok edilmesiyle bir Sangha üyesi Samana olabilir. O zaman Asavasların neler olduğunu bilmemiz gerekir. Asavaslar şehvet, bireysellik, vesvese (kuruntu) ve cahillik veya cehalettir.⁵² Kişi ilk olarak bunlardan kendini temizlemeli ve öğretiyeye hazır duruma gelmelidir. Kişinin büyük kötülükleri (asavaslar) yenebilmesi veya yok edebilmesi için zihni zayıflıklarını yenmek zorundadır. Zihni zayıflıklara neden olan unsurlar bedeni özelliklerden kaynaklanabilmektedir. Mesela açlık veya buna benzer bir durumda zihin fonksiyonlarının işleyişi, çevresel etkenler buna örnek olabilir. Zihni zayıflığa neden olan unsurlar olarak toplam kaynak kitabımızda yer aldığı kadarıyla 25 tane özellikten bahsedilmiştir ve bu zayıflıkların giderilmemesi Asavas denen dört büyük kötülük yani şehvet, oluş, aldatma ve cehaleti yok etmede başarısız olmaktadır. Zihni zayıflığa neden olan 25 nitelik şunlardır: Öfke, düşmanlık, ikiyüzlülük, kibir, kıskançlık, açgözlülük, hilekârlık, ihanet, inatçılık, ahlaksızlık, gurur, büyüklük taslamak, doğum-sağlık-varlık hakkındaki büyük fikirlerin sarhoşluğu, ihmalkârlık, zihinsel hareketsizlik veya bedensel tembellik, uykululuk, aylıklık, günahkârlarla arkadaşlık, şekiller, sesler, kokular, tatlar, dokunma duyuları, açlık, susuzluk, hoşnutsuzluk. Bunlar aynı zamanda bir Bodisatın, Arhatın veya bir müridin önündeki engeller olarak ta sayabiliriz.⁵³

Konunun başında belirttiğimiz kişi Arhatlık durumunu elde etmesinden sonra Sanghaya katılma gerekliliği nedendir? Çünkü Normal bir kişinin Arhatlığa ulaşma yani nihai kurtuluşu elde etme ve ideal kişi olma çabası sonucunda ilk yapması gerekenin tarikata girme gerekliliğini vurgulanmaktadır. Bunun nedeni tarikatla birlikte Arhatlığın anlam kazanması ve kabul görmesindedir. Ayrıca

---

⁵¹ A. g. e. I/ 230- 231.

⁵² A. g. e. I/ 251- 252.

⁵³ A. g. e. II/ 141- 142.

kişinin Arhatlığı kazanmasıyla birlikte, Arhatlık durumunun zaafından korunmanın Sangha içerisinde mümkün olmasındandır. Bu Milindapanha' da şu şekilde anlatılır:

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena sizin insanlarınız şöyle demekte: “ Herkim normal bir kişi iken, Arhatlığa erişirse ya o gün tarikata girer ya da dünyadan göçer, çünkü Arhatlığa eriştikten sonra sıradan hayata devam edemez.”

Peki, şimdi o Arhatlığa eriştiği günde bir öğretmen, kâse ve kaftan (bunlar tarikata girmek isteyen adayın tarikata kabulü için gerekli şeylerdir) edinemezse, o kendini bir Arhat olarak kabul edecek mi veya o Arhatlığa eriştiği ölecek mi ya da başka bir Arhat aniden ortaya çıkıp iddhi (başarma, gerçekleştirme anlamlarına gelmektedir⁵⁴) gücüyle onu kabul edecek mi veya o sönecek mi?

Nagasena: Herhangi bir kişi kendini tarikata kabul eden hırsızlıktan suçludur (çünkü o kendisine onun adlandırılmadığı bir giysiyi alıyor olmaktan dolayı). Ve o, o günün ötesine devam edemezdi.⁵⁵

Diyalogun devamı The Debate Of King Milinda da şu şekilde devam etmektedir.

Hata Arhatlıkta değildir, o kişinin durumuyla ilgilidir çünkü normal kişinin Arhatlığa dayanağı çok zayıftır. Tıpkı yemeğin varlıkların yaşamını korumasına rağmen sindirimi zayıf olan kişinin yaşamını sona erdirmesi gibi. Benzer olarak bir kişi Arhatlığa erişirse o (o halin zaafından dolayı) birçok gün tarikata girmelidir ya da ölmelidir.⁵⁶

Görüldüğü üzere sayılan bütün özellikler çetin bir yaşamın ve katlanılması gereken bir dizi kurallar bütününü içermektedir. Bütün bunların uygulanması durumunda aydınlanmaya ulaşma, karma döngüsünde kurtulma, Nirvanaya ulaşma v.b durumlar gerçekleşiyor. Sangha içerisinde yer almak ve bu kuralları uygulamak

⁵⁴ Geniş Bilgi için Bkz. www.Buddha.net/wings_d.htm. (13/ 10/ 07).

⁵⁵ Milinda. II/ 96– 97.

⁵⁶ Pesela BHIKKHU, *The Debate of King Milinda*, Budda Dhama Education Association Inc, United Kingdom, 2001, s. 138.

Budist dinsel hayatı için önemlidir çünkü bu kuralları uygulayan kişiler diğer kişilere önderlik etmekte ve toplum için örnek model oluşturmaktadır. Normal halktan farkları ise kazanmış oldukları veya uyguladıkları bir dizi kurallar bütününe getirdiği hazlar olarak açıklanmaktadır.

1.3. Zahitlik Yaşamı ve Özellikleri

Kaynak kitabımızda adaklar olarak yer alan bu konu zahitlik yaşamının özelliklerini ve bir zahidin uygulaması gereken adakları ele almaktadır. Bununla birlikte normal bir kişi ile zahitlik yaşamını seçen kişi arasındaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kısaca zahitlik yaşamının nelerden ibaret olduğunu bu başlık altında ele alacağız.

Normal bir kişi zahidin uygulamış olduğu yeminleri uygulamayıp Nirvanaya ulaştığı belirtilmektedir. O zaman zahit bu adakları neden uygulama gereği duymaktadır. Çünkü zahitlik yaşamı normal yaşama göre uygulanması ve de yaşanması zor bir hayattır. Bununla ilgili söylenmesi gereken ilk nokta bu 28 adak Buddalar için çok değerli ve saygıdeğerdir.

Buna göre adaklar şu 28 özelliğe sahiptir; Adaklar saf bir yaşam modeline sahiptirler, onların meyvesi mutluluktur. O suçsuzdur, o diğerlerine zarar vermez. Korkulardan azadedir, mala ihtiyaca yoktur, o belirli iyi nitelikleri içinde büyütür. O vazgeçmeyi engeller, o kandırmaz, o bir koruyucudur, o birinin isteklerini yerine getirir. O bir münzevi için uygundur. O bağımsızdır (ailevi bağlardan yoksun), o özgürdür (herhangi bir yere gitme konusunda). O istekleri yok eder, o nefreti yok eder, o aldatmayı yok eder, o kibri kırar, o dağınık düşünceleri yok ederek bir noktaya toplar. Şüpheleri yok eder, uyuşukluğu dağıtır, o hoşnutsuzluğu uzaklara sürer, kişiye tolerans sağlar, o ölçülemez ve o bütün rahatsızlıkların yok edilmesine yol gösterir.⁵⁷ Bunlar adakların faydalarıdır veya kişiye sağladıkları. Bununla birlikte bu adakları üstlenmeye değer on kişi sayılmıştır. Bunlar; güvenle dolu olan bir kişi, utançla dolu olan (ar duygusuna sahip anlamında), kararlılıkla dolu olan kişi,

---

⁵⁷ A. g. e. s. 167.

ikiyüzlülükten kaçınan kişi, kendine güvenen kişi, metin kişi, eğitimde gayretli kişi, güçlü azme sahip olan, iç gözlemi kuvvetli ve sevgi ifade eden bir eğilime sahip olan kişidir. Bu özelliklere sahip olan layman adı verilen kişiler önceki doğumlarında bunları pratik ettikleri için, evlerinde yaşarken (dünyevi yaşam) Nirvanayı kavrayabilirler. Bununla birlikte bu yeminler olmadan bu yaşamda Arhatlığın amacını kavrama söz konusu değildir.⁵⁸

Peki, bu özellikleri yani yeminlerin faydalarını zihnindeki kötü düşüncelerden dolayı maddi kazanç sağlamak için kullananların durumu nedir? Bu kişiler aşağılanırlar ve alay konusu olmakla birlikte ölümden sonra cehennemde (Aviki) acı çekerler.

Herkim ki davranışı keşişlik yaşamıyla tutarlıysa, Sangha kurallarına bağlıysa, inzivaya çekilmişse, Dhammayla kendini bir hissediyorsa, yaşlılık ve ölümden kurtulmayı diliyorsa, öğretiyeye inancından dolayı Sanghaya girmişse (dünyevi nedenlerden dolayı değil) o kişi tanrılar ve insanlar arasında sevimli ve saygınlıkla görülür. Ve bu kişi iki şeyle onurlandırılır.⁵⁹ O bütün münzevilerin dinsel yaşamına sahip olur ve kurtuluşun saf güneşi onun üzerine döner.

Zahitlik yaşamının temel taşı olan on üç yemin veya adaklar nelerdir? Bunlar; bir toz yığınının alınmış parçalardan yapılmış olan giysi (ifade aynen bu şekildedir, burada dünyevi bağlardan tamamen kopma, kişilerin yargılarının önemli olmadığını vurgulama ve aşağılanmayı bir utanç vesilesi görmeme söz konusudur), sadece üç çüpe giymek, yaşamını dilenerek sürdürme, dilenmek için evden evde dolaşmak, günde bir öğün yemek yeme (bir oturuşta), sadece sadaka kâsesinden yemeğini yeme, fazla şekilde önerilen yemeği reddetmek, ağaçlarda yaşamak, bir ağacın dibinde yaşamak, açık havada yaşamak (ikamet etmek), bir mezarlığın içinde veya yakınında yaşamak, üzerinde uyumak için sahip olunan bir hasır veya yatağı bir

---

⁵⁸ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T. W. Rhys Davids, II/ 253.

⁵⁹ A. g. e. II/ 265.

daha değiştirmemek yani hep aynı hasırđ veya yatađđ kullanmak ve son olarak oturur pozisyon veya vaziyette uyumaktır. Bütün bu yeminler (Dhutangas) bir münzevinin uyması gereken kurallardır veya gereksinimleridir.⁶⁰ Bu özellikler içerisinde yemek ile ilgili konuya açıklama getirmemiz gerekmektedir.

Bir münzevi neden bir öğün yemek yer veya neden kendini bu konuda dizginler? Neden olarak iştah konusunda kendine hâkim olan Sangha üyesi feragatin dört meyvesini kavrar, dört ayırım üzerinde ustalık kazanır (Patisambhida), sekiz marifet (Samapati) üzerinde ve bilginin en yüksek altı şekli üzerinde (Abhinna) ustalık kazanır ve bütün bunlar münzevinin hayatını oluşturur.⁶¹ Diğer önemli nokta ise sadaka için kutsal metinden pasajlar okunmaması, bedensel ve sözlü imada bulunulmaması gerekliliği vurgulanmıştır. Yani kişi sadaka için yanlış bir mekân seçmemeli, seçmesi durumunda bedensel bir ima yapmış olmakta ve bu davranış hoş karşılanmamaktadır. Bedensel imaya bir diğer örnek olarak, kişinin verilecek sadakaya kişinin gözünü dikip bakması veya boynunu uzatması davranışdır. Fiili ima ise bir kardeşin benim bir münzevinin gereksinimlerine (kâse, cübbeler, konaklama ve hastalık için ilaçlar) ihtiyacım var demesi. Sangha üyeleri (Ariya) bu tarz bir talebi hoş karşılamazlar. Veya bir tarikat üyesinin şu ihtiyaçlarım var diyerek bunu yüksek sesle dillendirmesi sözlü imaya girer. Bu tarz davranışlar Sangha üyeleri tarafından hoş karşılanmamıştır.⁶²

1.4. Arhat Olmayan Bir Kişinin Günahı

Normal halktan olan bir kişi büyük günahlardan (*Paragika*; Tarikat içinde, iffetsizlik, hırsızlık, cinayet, sıra dışı güçlere sahip olduğu iddiası gibi dört büyük günah *Paragikadır*. Hınai Kumbure bu sözcüğü –Paragika- kişinin annesini öldürmesi, babasını öldürmesi, *Bodhi* ağacına zarar verme, Arhatı öldürme veya yaralama veya bir rahibeye (kadına) tecavüz anlamında almaktadır) birini işler ve daha sonra tarikata dâhil olursa, Arhatlığa kendini adaması durumunda harika yol üzerinden giderek gerçeği kavrayamayacađđ *Milindada ki* ifadelerde yer almaktadır. Neden olarak gerçeği kavrayabilmesine neden olan şeyin onda yok olması olarak

---

⁶⁰ A. g. e. II/ 268.

⁶¹ A. g. e. II/ 6- 7.

⁶² A. g. e. II/ 35- 36.

ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeye göre, kişi işlediği suçun farkına varmasından dolayı pişman olur ve pişmanlık kalpte engele neden olmaktadır, kalbi kapalı kişide gerçeği anlama meydana gelmemektedir.

Günahın gerçeği kavramaya engel bir neden olduğunu açıkladık ve bu tarikata girmeden önce işlenen bir suçun veya günahın neticesidir, bu Budist öğretiyeye göre nihai hedefe ulaşmaya engel bir durum olarak göze çarpmaktadır. Nihai hedefe ulaşma veya kişinin kalbinin gerçeği kavrama gibi özellikleri yitirmesi görüldüğü üzere manevi unsurlarıdır, günahın veya suçun maddi veyahut fiili sonuçları da tarikat açısından oldukça önemlidir. Şöyle ki, Paragika olarak isimlendirilen dört büyük günahtan bir tanesini tarikat içindeki bir müridin işlemesi durumunda, kişinin tarikattan menî veya ihracı gerekmektedir, bunun anlamı Budist öğretilerde büyük günahlar için tövbe makamı gibi bir kavram söz konusu değildir.

Küçük günahlar söz konusu olduğunda ise kişinin bunları itiraf etmesiyle kefareti verilmiş olur ve kişinin üzerinden günah kalkar. Küçük günahların sayısı iki yüz olarak belirtilmiştir. Yağmur mevsiminde rahiplerin inzivaya mecbur oldukları üç aydan sonra gezgin hayata atılmadan evvel *rahipler* bir toplantı yaparlar ve burada da bir sene içinde işledikleri bir günah olup olmadığını birbirlerinden sorarlar.⁶³

Budist teolojisinde günah konusu üç sepet olarak isimlendirilen kitaplardan biri olan Vinaya Pitakayla bağlantılıdır çünkü Vinaya Pitaka Patimokka denilen ‘bağ’ oluşturur ve tüm keşişler bu bağla birbirlerine bağlıdır. Dhamma kanunları tam itaati gerektirir ve bu kurallar keşişlerin yaşamını düzenler. Bu kanunlar, ayda iki kere yapılan toplantılarda yüksek sesle okunarak tekrarlanırdı. Her okumanın bitiminde, kalabalığa bu kanunlara karşı gelen olup olmadığı sorulurdu; eğer suç işlemiş olan varsa, çıkıp suçunu itiraf ederdi.⁶⁴ Arhat olmayan bir kişinin veya tarikata bağlı olmayan kişinin günahıyla ilgili olarak Kral Milinda’nın Sorularında geçen diyalog şu şekildedir;

---

⁶³ Asaf Halet ÇELEBİ, *Pali Metinlerine Göre Gotama Buddha*, Hece Yayınları, İstanbul, 2003, s. 47.

⁶⁴ Kaya KORHAN, *Budistlerin Kutsal Kitapları*, İmge Kitapevi, Ankara, 1999, s. 37.

Kral Milinda: Saygın Nagasena, farz edelim ki bir kişi Paragika suçunu işlemiş ve bir zaman sonra tarikata katılmıştır. Normal bir kişiyken işlemiş olduğu suçun ne kendisi farkında nede başka biri onu bilgilendirerek ‘ sen normal biriyken şu şekilde bir suç işledin’ demektedir. Peki, o kendini Arhatlığa kendini adarsa, harika yol üzerinde gitmekte başarılı olma bakımından gerçeği kavrayabilir mi?

Nagasena: Hayır, Yüce Kral, kavrayamaz.

Kral: Peki neden efendim?

Nagasena: Onun gerçeği kavrayabilmesine neden olabilecek şey onda yok edilmiştir. Bu yüzden hiçbir anlama ortaya çıkamaz.

Kral: Sizin insanlarınız şunu da söylemektedir; ‘ O işlediği suçun farkında olmasından pişman olur. Pişmanlık ortaya çıktığında kalpte engel meydana gelir. Kalbi kapatılmış kişide gerçeği anlama yoktur.’ O zaman neden orada onu biri onun suçunun farkında olmadan, pişmanlık duymadan sakin bir kalple durduğunu anlamıyor? Bu ikilem iki uzlaşmaz ifadeye dokunmaktadır. Çözmeden önce iyi düşün.

Nagasena: İyi seçilmiş tohum iyi sürülmüş, iyi sulanmış, verimli toprağa ekildiğinde olgunlaşır mı?

Kral: Kesinlikle.

Nagasena: Peki aynı tohum bir kayanın zayıf dış yüzeyinde büyür mü?

Kral: Tabî ki hayır efendim.

Nagasena: O zaman neden aynı tohum çamurda büyürken kaya da büyümemektedir?

Kral: Çünkü kayanın üstünde büyümesi için nedenin var olmamasından dolayı. Tohumlar bir neden olmadan büyüyemez.

Nagasena: Tıpkı bunun gibi onun gerçeği kavrama nedeni ortaya konması ve onda giderilmesi gibidir. Değişme (Dönme) nedensiz ortaya çıkarılamaz. Neden olacak koşullar yok edildiği zaman orada dönüşümden bahsedilemez.

Kral: Nagasena bu meselenin üzerinde bir kez daha düşün ben henüz onu kavrayamadım. Nasıl onun suçunun farkında olmayan birinin durumunda böyle bir engel meydana gelebiliyor ve bu yüzden pişmanlık hissetmiyor.

Nagasena: Halahala zehri onu bilmeyen bir kişi tarafından yenirse, adam ölür mü?

Kral: Evet ölür efendim.

Nagasena: Tıpkı, Yüce Kral, onun varlığından haberdar olmadan günah işleyen kişinin gerçeği anlamasına bir engel olması gibi. Peki, farkında olmadan ateşe yürüyen bir adam yanar mı?

Kral: Tabî ki yanar efendim.

Nagasena: Tıpkı senin ortaya koyduğun meseledeki gibi. Zehirli bir yılan adamın bilgisi dışında onu ısırırsa, onu öldürür mü?

Kral: Tabî ki ölür efendim.

Nagasena: Tıpkı senin ortaya koyduğun meselede olduğu gibidir kral.

Kral: Senin söylediğin gibi kabul ediyorum Nagasena.⁶⁵

---

⁶⁵ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, II/ 78- 81'den özetlenerek.

1.5. Arhatın Hataları

Budist öğretiyeye göre bir Arhat suç işleyebilir veya hata yapabilir ama yapmış olduğu hatanın nedeni işlemiş olduğu suçun farkında olmamasından kaynaklanmaktadır.

Kral Milinda'nın Soruları metnine göre suçlar ikiye ayrılmaktadır; Sıradan ahlaki yasanın bir açığı olan suçlar ve kuralların (tarikat kuralları) gediğı olan suçlar. Sıradan ahlaki yasaya karşı olan suçlar on tanedir; bunlar, öldürme, hırsızlık, iffetsizlik, yalan söylemek, iftira etmek, kaba konuşma, saçma konuşma, aç gözlülük, kötü niyet ve yanlış öğretilerdir. Bu suçlar ahlaki yasaya uymayan suçlardır. Diğer suç çeşidi yani teşkilat içindeki kurallardan müteşekkil suç çeşididir. Bunlar genel olarak dünyada bir Samana için (tarikat öğrencisi veya müridi) uygunsuz olan her şey bu suç kategorisine girmektedir. Bu suçlar teşkilat dışındaki herhangi bir kişi için suç olmayabilir. Örnek olarak, ağaç veya çalı kesmek Sangha dışındaki bir kişi için suç değil iken teşkilat içerisindeki kurallara tabi olan bir kişi için suç sayılmaktadır veya yanlış zamanda yenilen yemek teşkilat içerisinde suç kabul edilirken, tarikat dışındaki için bu gayet normal karşılanır. Bir yemeğe davet edildiğinde unutarak davete icabet etmemek (özel nedenler dışında; hastalık v.s gibi) suç sayılmaktadır ama normal bir kişi için bu suç değildir. Bu örnekler çoğaltılabilir. Arhatların hataları konusu rahip ve kral arasındaki diyalogda şu şekilde yer almaktadır.

Kral rahibe sorar: Saygıdeğer Nagasena, bir Arhat düşüncesiz olabilir mi?

Nagasena: Arhatlar düşüncesizlikten uzaktır, onlar asla dikkatsiz değildir.

Kral: Bir Arhat bir suçtan dolayı suçlanabilir mi?

Nagasena: Evet yüce kral.

Kral: Hangi hususta?

Nagasena: Onun hücresinin inşasında (belirli boyutları aşmama konusunda) veya karşı cinsle olan ilişkiler konusunda, yemeğin (öğle yemeği) zamanı konusundaki ayarlama hata yapması, yemeğe davet edildiğinde daveti unutmak v.s.

Kral Milinda: Ama saygıdeğer Nagasena sizin insanlarınız şunu söylemekteler; “ Bu suçları işleyenler iki nedenden birisinden dolayı suç işler, ya dikkatsizlikten ya da cahillikten.”

Arhat işlediği suçlarda dikkatsiz midir?

Nagasena: Hayır Ulu Kral.

Kral: Arhat işlediği suçta dikkatsiz değilse, o düşüncesizlikte yetenekli olmalı.

Nagasena: O düşüncesizlikte yeteneksiz değildir ama işlemiş olduğu suçtan sorumludur veya suçludur.

Milinda: O zaman beni bir sebeple ikna et. Bunun nedeni nedir?

Nagasena: İki çeşit günah vardır Ulu Kral; Sıradan ahlaki yasanın bir gediği olanlar ve kuralların bir gediği olanlar (tarikat kuralları). Ve sıradan ahlaki yasanın gediği olan nedir? Bu kötü eylemin on biçimidir (Öldürme, hırsızlık, iffetsizlik, yalan söylemek, iftira etmek, kaba lisan, saçma konuşma, aç gözlülük, kötü niyet, yanlış öğretisi). Bunlar ahlaki yasaya karşı olan suçlardır. Ve kuralların (tarikat kurallarının) yarığı olan nedir? Dünya da Samana için uygunsuz olan, uygunsuz yapılan ve tutulan her ne varsa; Budda'nın öğrencileri için bırakmış olduğu ve müritleri tarafından ihlal edilmemesi gereken kurallardır. Gündönümü yemeği Ulu kral, normal bir kişi için hata değilken fatihin dininde (tarikatta) hatadır. Ağaç veya çalılıkla zarar vermek dünyanın gözünde suç değildir ama o dinde yanlıştır. Normal bir kişi için suda eğlenme veya oynama hata değilken dinde yanlıştır. Buna benzer birçok çeşit, Yüce Kral, dünya da uygundur ama fatihlerin dininde yanlıştır. Benim, kuralların gediğiyle demek istediğim budur. Arhat (içinde kötülükleri yok etmiş olan) ahlaki yasa her neye karşı ise bunları işlemekten yoksundur ama o tarikatin kurallarına karşı olan bir suçtan dolayı farkında olmadan suçlu olabilir. Her şeyi bilmek Arhatın bilgi alanı (yetki alanı) içinde değildir nede o güce sahiptir. O kişisel olarak cahil olabilir veya bazı kadın ve erkeklerin aile isimlerinde. Veya dünyadaki

*bazı yollar konusunda cahil olabilirler. Ama her Arhat kurtuluş (özgür kılma) hakkında bilir, Arhat aşkın bilginin altı biçimiyle yetenekli olarak onların bilgi alanı içindeki yalanların ne olduğunu bilir ve her şeyi bilen bir tathagata Yüce Kral, bütün her şeyi bilir.*⁶⁶

1.6. Arhatın Bedensel Ve Zihinsel Acıları

Kaynak kitabımıza göre acı veya ıstıraplar iki çeşittir. Bunlardan birincisi bedensel acılar diğeri zihinsel acılardır. Bir *Arhat* bedensel acıyı çeker ama zihinsel acı çekmemektedir. Rahip Nagasenaya göre kişi kendi vücudu üzerinde yaptırım gücüne sahip değildir ve kontrolünün olmadığı vücutta doğal olarak bulunan on özellik vardır ve varlıktan varlığa ona eşlik etmektedir. Bunlar; Soğuk ve sıcaklık, açlık ve susuzluk, dışkıyı boşaltmanın zorunluluğu, yorgunluk ve uyku, yaşlılık, hastalık ve ölüm. Bu sayılan on özellik üzerinde kişi bir kontrol mekanizmasına sahip değildir.

Bir *Arhatın* vücudunun üzerinde kontrole sahip olmamasının nedeni, vücudu vasıtasıyla zihnini korumasıdır. Bunu *Kral Milinda'nın Sorularında* kral ve rahip arasında geçen bir örnekte açıklanmaktadır. Bir *Arhat* sadece bedensel acılardan muzdarip iken normal bir kişi hem bedensel hem de zihinsel acıları çekmektedir. Bunun nedeni olarak kişinin zihninin eğitimsiz olmasıdır, yani eğitimsiz bir zihne sahip olan bir kişi zihni bir acı geldiğinde eğitimsiz zihne sahip olmasından dolayı kişiyi ıstırap içinde bırakır. *Arhatın* zihni eğitilmiş, idmanlı, itaatkârdır ve *Arhatın* boyunduruğu altındadır. Acı çekerken acıya karşı sebat ederek, derin düşünceye dalarak, şeylerin devamsızlığını kavramış olarak acıyı atlatır. *Kral Milinda* ve *Rahip Nagasena* arasında geçen diyalogda bu şu şekilde geçmektedir;

Kral Milinda: Saygın Nagasena, Tarikat üyeleri şunu söylemekte; “ Acı çeken Arhatın çektiği bir çeşit acı çeşidi vardır, o bedensel acıdır, zihinsel değildir.” Peki, nasıl oluyor bu, saygın Nagasena? Arhat vücut yoluyla zihnine sahip olur. Arhatın vücudu üzerinde hiçbir efendiliği, hiçbir gücü, hiçbir idaresi yok mu?

---

⁶⁶A. g. e. II/ 98- 100.

Nagasena: Hayır, yoktur, Ulu Kral.

Milinda: O vücudu üzerinde ne bir efendiliğe sahip, ne idareye nede güce. Ama Nagasena, bir kuş bile yaşadığı yuvanın üzerinde kural koyucudur, hâkimi ve efendisidir.

Nagasena: Varlıktan varlığa geçen, insanda doğal olarak buluna on özellik vardır. Peki, nedir onlar? Soğuk ve sıcaklık, açlık ve susuzluk, dışkıyı boşaltmanın zorunluluğu, yorgunluk ve uyku hali, yaşlılık, hastalık ve ölümdür. Bunlar üstünde Arhat Efendi değildir, güce sahip değildir ve idare edemez.

Milinda: Arhatın vücudunun üzerinde emirlerinin hükmünün olmamasının nedeni nedir veya onun üzerinde idareye sahip olamamasının nedeni? Bana bunu söyle.

Nagasena: Bu tıpkı bir karaya benzer, karaya bağlı olarak yaşayan varlıklar onun üzerinde yürürler, yaşarlar ve ona bağlı olarak işlerini sürdürürler. Ama onların kara üzerinde emirlerinin bir hükmü var mıdır, onların idaresi onu kapsar mı?

Milinda: Kesinlikle hayır efendim.

Nagasena: Tıpkı, Ulu Kral, Arhatta vücudu vasıtasıyla zihnini korumaya devam eder. Ama emirlerinin onu üzerinde ne yaptırımı nede gücü vardır.

Milinda: Saygın rahip, sıradan bir kişinin hem bedensel hem de zihinsel acı çekmesinin nedeni nedir?

Nagasena: Onun eğitimsiz olan zihninin durumundan dolayıdır Ulu Kral. O tıpkı açlıktan titreyen bir öküz gibidir, ona ot veya sarmaşık verilerek engellenebilmesi gibi. Ama öküz heyecanlandırılırsa, o, o zaman kaçacak ve kilidini sürükleyecektir. Tıpkı eğitimsiz kişinin zihnine acı geldiğinde onun zihni heyecanlı

olur ve aşırı heyecanlı zihin onun vücudunu büker ve onu yerden yere vurarak süründürür ve o akılda eğitilmemiş olduğundan dolayı titrer, ağlar ve korkunç iniltiler yayar. Bu yüzden, Ulu Kral, sıradan insan vücutta olduğu kadar zihni acılarda çeker.

Milinda: O zaman Arhat neden sadece bir çeşit acı çekiyor; bedensel, zihinsel değil?

Nagasena: Arhatın zihni yapısı eğitilidir, Ulu Kral, idmanlıdır, ehlileştirilmiştir, boyun eğdirilmiştir, itaatkârdır ve Arhatın sözünü dinler. Acının duyularıyla etkilendiğinde, onun vücudu acının etkisiyle ıstırap çekerek eğilmesine rağmen, o metanetle dayanır ve şeylerin devamsızlığını kavrar, sarsılmaz. Bu nedenle Arhat sadece bir çeşit acıdan ıstırap çeker; bedensel acı, zihinsel değil.

Milinda: Saygıdeğer Nagasena, hakikaten vücut titrerken zihnin sarsılmaması harikulade bir şey.⁶⁷

Bütün bunlara ilaveten Arhatların korkusuz, cesur kişiler olduğu kaynak kitabımızda yer almaktadır. Arhatlar içlerindeki her türlü kötülüğü yok etmekle birlikte içlerindeki her türlü korkuyu da sindirmişlerdir. Buna kanıt olarak Ragaha şehrinde bir filin Budaya saldırması durumunda Arhatların tepkisini konu alan hikâye gösterilebilir. Kısaca hikâye kaynak kitabımızda şu şekilde yer almıştır;

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, şu Yüce Kişi tarafından söylendi: “Arhatlar bütün korkuları ve ürpermeyi bir kenara koymuşlardır.” Ama diğer taraftan Ragaha şehrindeyken onlar Dhana-palakanın (vahşi fil) Yüce Kişiyi sıkıştırdığını gördüklerinde biri dışında (Ermiş Ananda) bütün beşyüz Arhat fatihi yüzüstü bırakıp kaçtı. Peki, bu nasıldı Nagasena? Bu Arhatlar korkudan ve ürpermeden arınmışlar mıydı veya onlar Kutsanmış Kişinin zarar görmesine istekliler miydi veya düşünce şu muydu: “Onlar Budda’nın sergileyeceği büyük ve eşi bulunmaz kudretli gücü izleme umuduyla mı kaçtılar? Kutsanmış

---

⁶⁷ A. g. e. II/ 75- 78’ten özetlenerek.

Kişinin “Arhatlar korkudan azadedir” diyerek söylediği doğrusa hikâye yanlış olmalı Nagasena lakin hikâye doğrusa o zaman “Arhatlar korku ve ürpermeyi bir kenara koymuşlardır” ifadesi yanlış olmalı.

Nagasena: Senin anlatmış olduğun hikâye doğrudur ama bu ne korkudan nede Yüce Kişinin zarar görmesine izin verme istekliliğindendi. Onlar korku ve ürpermeyi kendilerinde yok edebildikleri için onlar korku ve ürpermeden özgürdürler. Büyük evren, Ulu kral, insanlar onu kazarlar iken korkar mı veya büyük okyanusları veya dağ alanlarını taşımaktan?

Kral Milinda: Tabi ki hayır efendim.

Nagasena: Ama neden değil?

Kral Milinda: Çünkü büyük toprak parçasını korkutacak veya ürkütecek hiçbir neden yoktur.

Nagasena: Tıpkı, Yüce Kral, Arhatlarda böyledir. Eğer tüm evrendeki harici formdaki bütün yaratık çeşitleri bir Arhata saldırırsa onun kalbinde bir değişiklik hâsıl olmaz, peki neden? Çünkü korku için onda ne bir durum nede bir sebep vardır. Ondan ziyade, Yüce Kral, bu Arhatların zihinlerinde ortaya çıkan düşünceler: “İnsanlığın en iyisinin en iyisi bugün ünlü şehre girdiğinde, Dhana-palaka fili caddeye Buddayı sıkıştırarak. Ama bir kesinlikle kardeşin, onun özel hizmetkârı Tanrıların tanrısının üstünde olanı yüzüstü bırakmayacak. Ama bir uzaklaşmamış olsak, o zaman ne Anandanın yapmış olduğu iyilik ortaya çıkacak nede fil Tathagattaya yaklaşacak. O zaman geri çekilmemize izin ver. Böylece büyük insan kitleleri kötülüğün bağlarından kurtuluşa erecek ve Anandanın yapmış olduğu iyilik açığa çıkacak.” O böyle avantajların bu şekilde ortaya çıktığını anlama gerçeğinden dolayı Arhatlar her biryana çekildiler.⁶⁸

---

⁶⁸ A. g. e. I/ 297– 300.

1.7. Suçlu Münzevi

Bir tarikat üyesinin suç veya günah işlemesiyle normal bir kişinin suç işlemesi arasında Budist itikada göre farklılıklar vardır. Suça karşı Samananın (Tarikat üyesi) maruz kalacağı ceza şekli, normal bir kişinin maruz kalacağı ceza şekli farklıdır. *Kral Milinda'nın Soruları* metninde rahip *Nagasena* suçlu Samanayı normal bir kişiden ayıran özellikleri saymaktadır. Bunlar;

— Suçlu Samana Buddha için, yasa için, tarikat ve onun diğer öğrencilerine karşı saygısını göstermelidir.

— Suçlu Samana kutsal metinleri ezberleme ve anlamlarını kavramaya çalışır; kendini öğrenmeye vermelidir.

— Girmiş olduğu meclise karşı saygılıdır ve azarlanma korkusunu hisseder.

— Diğer tarikat üyeleriyle arasında arkadaşlık bozulmaz ve bu konuya ihtimam gösterir.

— Hata yapmasına rağmen öğretiyi samimi ve sebatkâr bir şekilde yaşamaya devam eder.

Bunlar bir Samanada çok miktarda bulunan özelliklerdir. Bunun yanında ona verilmiş olan, on şekilde daha o kendini arındırma yolu bulunmaktadır. İlk olarak bir cübbe (üç katlı bir cübbe, bütün Buddalar tarafından kötülüklerden korunmak için giyilmektedir) giyerek kötülüklerden uzaklaşır ve arınır; giyilen cübbe veya kaftanın dünyadan vazgeçme veya feragatin klasik özelliklerini taşıyan moda göre dikilmelidir; diğer kardeşleri tarafından kapsanan veya kabul edilmelidir; onda o Buddha, Yasa ve Sangha'yı sığınağı gibi temsil edilir; çaba için uygun bir mekân bulur ve orda yalnız olarak ikamet eder; onda fatihin öğretisinin inceliklerini arar; onda Dhammayı vaaz eder; onda onun nihai kaderi gerçeğin adasında doğmuş olmaktır (*Dhamma-dipa, Nirvana*), o Buddha'nın inancına veya öğretisine sahip

olandır; o kendi üzerine *Uposatha* (Budist dininde ibadet takvimi ay takvimine göre belirlenir. Buna göre her ayın birinci ve on beşinci günleri *Uposatha* günüdür. *Uposatha* ziyaret etmek manasına gelmektedir.)⁶⁹ Gününün himayesini alır. Bunlar Samananın temizlenmesi veya arınması için verilen fırsatlardır diyebiliriz. Bu konu kaynak kitabımızda *Kral Milindanın* sorusu üzerine *Rahip Nagasenanın* verdiği cevaplarla şu şekilde şekillenmiştir:

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena normal bir kişinin yanlış yapması ve bir Samananın yanlış yapması arasındaki fark veya ayırım nedir? Onların her ikisi aynı durumda yeniden doğacaklar mı? Onların her ikisi benzer cezalar alacaklar mı? Veya herhangi bir fark var mı?

Nagasena: Suçlu normal bir kişiden onu ayırması için suçlu bir Samanada bolca bulunan on özellik vardır. Bunun yanında, ona verilmiş olan on şekille Samana arınır.

Peki, suçlu Samanada bolca bulunan ve onu normal bir kişiden ayıran on özellik nedir? Suçlu Samana, Ulu Kral, Budda için, yasa için, tarikat ve onun diğer öğrencileri için saygı doludur. Kutsal metinleri ezberler ve onların yorumları hakkında sorular sorar. O yanlış yapmasına rağmen, o öğrenmeye adanmıştır. Daha sonra, Yüce Kral, suçlu Samana meclise saygılı bir şekilde girer ve azarlanma korkusunu hissederek fiziki ve bedensel dikkati ön plana çıkararak zihnini kendi üzerine odaklar (Arhatlığın ulaştığı şeye doğru). O kardeşlerinin arkadaşlığındadır. O hata yapsa bile ihtiyatlı (basiretli) bir şekilde yaşar; Tıpkı evli bir kadının özel ve gizli günah işlemesi gibi suçlu Samanada hatasında ihtiyatlı şekilde yürür. Bunlar suçlu bir Samanayı normal bir kişiden ayıran ve Samanada bolca bulunan on özelliştir ve bunun yanında ona temizlenmesi veya arınması için verilmiş olan on hediye nedir? Zarar görmez bir zırhı (bütün Buddalar tarafından kötülükleri önlemesi için giyilen üç katlı kaftan veya cübbe) giyerek arınır. Bunda o eski kâhinler tarafından kullanılan feragatin karakteristik izinin modasında kesilir. Onda o, kardeşlerin kalabalığında içine alınan bir kişidir. Onda o, Budda, yasa (öğreti) ve

---

⁶⁹ W.Oven COLE, *Six Religions in the Twentieth Century*, Hulton Educational Pub, Great Britian, 1984, s. 72.

tarikât onun sığınacağı olmuştur. Onda o, çâba için uygun bir yer bulur ve yalnız olarak yaşar. Onda o en mükemmel yasayı (Dhamma) vaaz eder. Onda onun son kaderi gerçeğin adasında doğmuş olmaktır (Dhamma-dîpa, Nirvana); o, Budda'nın, bütün yaşamların şefî olduğu doğru bir inanca sahip olur. Onda o, kendi üzerine Uposotha gününüün himayesini alır. Bunlar onun arınması için bir hediye olarak ona verilmiş olan on yoldur.

O erdemden düşmüş olan kişi olsa bile, adakların değerli kişisidir; Tıpkı suyun tam olarak temiz olmamasına rağmen, çamuru, kiri ve lekeleri çıkarması gibi; tıpkı kaynayan bir suyun ateşi söndürmesi gibi veya bir yemeğin kötü olmasına rağmen açlığı bastırması gibidir.⁷⁰

1.8. Engel Veya Sertliklere Maruz Kalma

1.8.1. Bodisatlar arasındaki farklar

Bir Bodisat ile diğer Bodisat arasında dört fark bulunmaktadır; İlk olarak aile türlerinin farklı olmasıdır, bu fark hangisinde doğmuş olması bakımındandır. Bir Bodisat bir Brahman ailesinde veya ksatriya ailesinde doğmuş olabilir fakat diğerlerinde doğma gibi bir ihtimalden söz edilmemektedir. İkinci olarak, kendilerini buldukları halde ne kadar geliştirebildikleri konusundaki farktır, yani her Bodisatın kendini geliştirmedeki sürenin miktarı konusundaki farktır. Üçüncü olarak, Bodisatlar arasındaki bireysel yaşamlarının uzunluğu konusundaki farktır. Yani Bodisatın karmasına göre bir sonraki yaşamda ne olacağı konusu burada önemli bir noktadır, Bodisat karmasının bir sonucu olarak bir hayvan formu altında dünyaya gelirse haliyle ömrü veya yaşam süresi daha kısa olacaktır veya bir insan olarak dünyaya gelirse aynı şekilde hayat süresi değişiklik gösterecektir. Dördüncü ve son olarak onların bireysel kütleleri konusundaki farklılıktır. Buddalar da ise fiziksel güzellik dışında bir farklılık olmadığı Kral Milinda'nın Soruları metninde belirtilmektedir. Bir Buddada bulunan her özellik diğerinde de bulunmaktadır. Bu konuda Kral Milinda'nın Sorularında yer alan metin şu şekildedir:

---

⁷⁰Milinda, II/ 82-84'ten özetlenerek.

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, bütün Bodisatlar bütün sertlikleri pratik ediyorlar mı yoksa sadece Gotama mı pratik etmekte?

Nagasena: Hepsi değil ulu kral sadece Gotama pratik etmiştir.

Milinda: O zaman o bu şekildeyse Bodisat ve Bodisat arasında bir fark olduğu doğru değildir.

Nagasena: Kendisinde farkın olduğu dört mesela vardır ulu kral, peki nedir bu dördü? Ailenin türüne göre bir fark vardır (Hangisinde doğmuş olmaları bakımından; Bu Bodisatlar, Budda olanlar, daha sonra ya bir Brahman ya da ksatriya ailesinde doğabilirler, diğerlerinde değil), onların evrelerindeki yerleri konusunda fark vardır (kendilerini geliştirme zamanlarının uzunluğu), onların bireysel yaşamlarının uzunluğu konusunda fark vardır (Bu iki neden yüzünden olabilir; ilk yerde onlar yaratık olarak doğabilir veya ayrılarak değişebilir. Bodisatın yirmi kez Sakka olması (tanrılar kralı) böyleydi ve onun yaşamı yüz binlerce yıl sürdü. Ama o 106 kez bir çeşit havayandı ve onun yaşamı tabii ki daha kısa olmuş olacaktı ve tekrar onun doğumları bir adam olarak 350 den fazlaydı, Budist teorisine göre insanlığın yaşamlarının ortalama süresi değişmiş olacak ve birçok yüzyıldan birkaç yıla inecek.), onların bireysel hacimleri konusunda farklılık vardır. Bodisat ve Bodisat arasında bu dört hususta fark vardır ulu kral. Ama fiziksel güzelliği benzer olan Buddalar arasında herhangi bir fark yoktur, karakter güzelliğinde, derin düşünce ve kavrayışta, özgür kılmada, özgür kılmanın bilgisinden anlayışın ortaya çıkmasında, güvenin dört esasında, bir tathagatanın on gücünde, altı dilimli özel bilgide, Budda'nın on dört dilimli özel bilgisinde, bir Budda'nın on sekiz özelliğinde. Bütün Budda niteliklerinde Buddalar tam olarak benzerdir.⁷¹

1.8.2. Dünyevi engel veya bağlar

Bu konu ideal kişi, Nirvanaya ulaşma, Buddalık, Arhatlık, Bodisatlık v.s gibi konularla ilintilidir çünkü bu saymış olduğumuz kavramları kişi elde etmek

---

⁷¹ A. g. e. II/132- 133

istiyorsa mutlaka dünyevi bağ veya engelleri aşmak zorundadır. Kral Milinda'nın Sorularında bağlar veya engeller olarak tanımlanan on tane kavram şu şekilde sıralanmıştır: Bir anne, baba, eş, çocuklar akrabalar, arkadaşlar, varlık (mal veya zenginliğe sahip olma) kolay gelir elde etme, rahat yaşam (beylik), beş duyunun hazzı olarak ifade edilmiştir.⁷²

1.8.3. Dünya da aşağılanan birey çeşitleri

Kral Milinda'nın Sorularında suçlanmayı hak edip aşağılanan veya sevilmeyen on çeşit birey sayılmıştır. Bunlar; Kocasız bir kadın, zayıf bir yaratık, arkadaş veya akrabaya sahip olmayan kişi, obur insan, karakersiz kişi, kötü ün yapmış bir ailedeki mesken, varlığı dağıtılan kişi, günahkâr kişilerle dostluk kuran kişiler, aylak insan veya hiçbir meşgaleye sahip olmayan, hiçbir yola sahip olmayanlar aşağılanmayı hak etmiş kişilerdir.⁷³

2. UYGULAMALAR ve AYINLER

Budizm'de genel anlamda ibadet veya ayin şekilleri diğer inanç sistemlerinden farklılık arz etmektedir. İbadet şekli olarak insanın kendini kontrol etme, zihni pratiklerin daha fazla yer alması ilginç bir nokta oluşturmaktadır. İbadetlerin özü genel olarak kişinin davranış modelleri ve manevi özellikler ön plana alınarak oluşturulmuştur. Mesela kişi öncelikle doğru davranış sergilemeli, iyi niyetli, doğru sözlü, doğru fikirli v.b zihni davranış modelleri sergilenen davranış şekilleri temel alınarak ibadet modelleri oluşturulmuştur. Bunun dışında aşağıda ele alacağımız konular yanlış davranış modellerinin hangi nedenden dolayı işlendiği yani yanlış davranışın niteliği, tapınma objesinin niteliğinin ne olması gerektiği, ölen kişiler için yapılan bazı uygulamaların yapısı, kötü eylemlerin doğurduğu sonuçları ele alacağız. Diğer önemli bir konu ise tapınaklardır. Budizm'de ibadet için gerekli ibadethane ve tapınma şekillerinin genel yapısı hakkındaki bilgileri ikametgâh ve tapınaklar başlığı altında ele alacağız.

---

⁷² A. g. e. II/132- 133.

⁷³ A. g. e. II/132- 133.

2.1. Bilinçsiz İşlenen Suç

Budist inancında yer alan önemli konulardan bir tanesi işlenen suç veya günahın keyfiyeti konusundadır. Herhangi bir Budist inancına sahip olan kişi farkında olmadan veya bilinçsiz olarak bir suç işlerse yaptığı eylemden dolayı kişi kusurlu bulunmaz. Çok az hatası olduğu kabul edilse bile *Paragika* (dört büyük günah; bekâretin kaybedilmesi, hırsızlık, cinayet, olağanüstü ruhani güçlere sahip olduğunu iddia etmek) dışındaki günahlardan olduğu için tövbe etmeyi gerektiren suçlar (Pakittiya) kapsamında değerlendirilir. Bu konuda önemli olan husus bilincin yerinde olmamasıdır, buna örnek olarak kişinin mecnun olmasını göstermemiz yanlış olmaz. *Kral Milinda'nın Sorularında* bu konu kısaca şu şekilde anlatılmaktadır;

Kral Milinda Rahip Nagasenaya sorar: Şu Kutsanmış Kişi tarafından söylenmiş, “ Herkim yaptığın habersiz olarak bir yaşamı sona erdirir veya yoksun bırakırsa o kişi çok ciddi ihtar alır.” Ama diğer taraftan Vinaya da Kutsanmış Kişi şunu da ifade etmiştir “ Onun cahilce yaptığı eylemlerde kabahati yoktur.” Bu her iki ifade nasıl doğru olabilir?

Nagasena: İki anlam arasında bir fark vardır. Peki, nedir bu fark? Aklın işbirliği olmaksızın (bilinçsiz olarak) işlenen bir suç çeşidi vardır. O Kutsanmış Kişinin ikincisinden birincisi için söylediğidir: “ Farkında olmadan yapılan eylemde kişinin kabahati yoktur.”⁷⁴

Bilinçli olarak işlenen suçlar ile ilgili olarak ise Buddha; “ *Kasıtlı olarak söylenen yalan en büyük suçtur, Sangha'dan uzaklaştırılmayı gerektirir.*” ifadesini kullanmaktadır. Başka bir ifadesinde ise; “ *Kasıtlı bir yalanla bir rahip ikincil derecede bir suç işler ve bunu bir Sangha üyesine itiraf etmelidir.*”⁷⁵ Demektedir. Bunlar arasındaki farkı Rahip Nagasena, bir yalanı konunun başlığına göre hafif veya ağır olarak ayırmıştır. Yalanın hangi durumda ve koşullar altında söylendiği göz önünde bulundurulmakta ve bu sonuçlara göre ceza uygulandığı ifade edilmektedir. Sonuç olarak Budist teolojisinde suç konusunda kasıt, bilinçli olma veya olmama

⁷⁴A. g. e. I/ 224.

⁷⁵A. g. e. I/ 268- 269.

durumları göz önünde bulundurulan unsurlardır. Buna bir diğer kanıt Budda'nın önceki doğumlarının birinde Lomasa Kassappa (Rishi) iken yüzlerce canlıyı katlettirerek zafer içkisi şöleni vermesidir. Budda'nın bu olayı gerçekleştirmesinin nedenini, olay anında Budda'nın zihnine veya iradesine sahip olmaması gösterilmiştir. Bu yüzden Budda bu olayda kusurlu olmadığı kaynak kitabımızda belirtilmiştir. Budda tekrar normal doğasına döndüğünde beş kavrama gücünü elde etmiş ve Brahma dünyasında yeniden doğumu gerçekleştirdiği hikâye edilmektedir.⁷⁶

Sonuç olarak Budist teolojide kişinin suç işlemesi iradesi dâhilinde ve dışında olmak üzere iki kısma ayrılmakta ve bu durumlara göre kişi cezalandırılmaktadır. Büyük günahlar ise Paragika olarak isimlendirilmiştir. Herhangi bir tarikat üyesi bu günahlardan birisini işlemesi durumunda Sangha'dan daimi olarak uzaklaştırılmaya maruz kalır. Suçluya “ *yenilgiye düştün*” denilir ve topluluk (Sangha) içinde kalmasına izin verilmez. Bu bir keşiş için en ağır cezadır.⁷⁷

Suç ve günahlarla ilgili olarak son olarak açıklamak istediğim konu işlenen suçun gizli kalmayacağı konusuyla ilgilidir. Budist teoloji suçun veya günahın gizli kalamayacağı inancına sahiptir. Kaynak kitabımızda “*kadınların hileleri*” adlı dilemmada anlatılan hikâyeye göre *Amara* adlı evli bir kadına yapılan ahlaksız teklifi reddetmesinin nedenleri arasında günahının gizli kalmayacağını bilmesi bu günahı işlememesine neden olmuştur. Rahip Nagasena'nın ifadeleri şu şekildedir;

“ *O (Amara) hata yapmayı reddetti, yapmış olduğu şeyin dünyadan gizleyemeyeceğinden emin olmadığı için yapmadı. Çünkü o onu insanlıktan gizlese Ruhlardan gizlemeyeceğinden dolayı, ruhlardan gizlese başkalarının düşüncelerini bilme gücüne sahip münzevilerden saklayamayacağından dolayı, onlardan gizleyebilse bile insanların kalplerin okuyabilen Tanrılardan saklayamayacağından ve Tanrılardan gizleyebilse bile günahının bilgisinden kendisinin kaçamayacağından dolayı ve öğretiyeye ters düşmesinden hata yapmaktan kaçındı.*”⁷⁸

⁷⁶ A. g. e. II/ 16- 19' dan özetlenerek.

⁷⁷ Tachibana SHUNDO, *The Ethics of Buddhism*, London- 1926, Clarendon Pres, The University of Oxford, s. 80.

⁷⁸ *Milinda*, I/ 294- 296.

2.2. Kalıntılara Tapınma

Budizm’de din büyüklerinin kalıntılara gösterilen saygı ve tapınmayla ilgili *Kral Milinda’nın Sorularında* Budda’nın açıklamasına göre bir Tathagatta vaktini kalıntılara saygıyla harcamamalı, Budda bu açıklamayla bir Tathagattanın kalıntılara gösterilen saygıdan daha önemli eylemleri olduğunu açıklamaktadır. Bunun yerine bir Tathagattanın yapması gerekenin bütün oluşumların gerçek doğasını kavrama, fikir pratiği yapma ve bu şekilde zihni berrak tutma, *Satipathana* kuralları gereği derin düşünceye dalma (meditasyon), düşünülen bütün nesnelere gerçek özünü kavrama, kötülüğe karşı mücadele etmek ve sahip oldukları ruhsal iyiliğe kendilerini adanmak bir Tathagattanın yapması gereken şeyler olarak sıralanmıştır. Budda’nın bu açıklamalarına göre iyi bir Budist’in veya Tathagattanın ibadet şekillerinin ne şekilde ve nasıl yapılması gerektiğine işaret edilmektedir. Bununla birlikte dikkat çeken diğer husus yapılması istenen eylemlerin bireysel nitelik taşımasıdır, bir Tathagatta zihni kontrol, eşyanın özünün anlaşılma çabası, ruhsal iyiliği gerçekleştirme gibi eylemler tamamen kişinin kendi içinde halletmesi veya çözmesi gereken bireysel özellikler olarak göze çarpmaktadır.

Budda’nın diğer ifadesinde yer alan ifadeye göre kendi müritleri dışındaki insanların din büyüklerine saygı göstermeleri gerektiği ve bu yolla cennete gidebileceklerini belirtmiştir. Ancak *Kral Milinda’nın Sorularında* yazar bu açıklamalara karşı dipnotunda Budda’nın kalıntılara saygı veya tapınmanın olduğu gerçeğini kısaca belirtmiştir. Bu konuda *Kral Milinda’nın Sorularında* yer alan *Kral Milinda* ve *Rahip Nagasena* arasındaki diyalogda şu şekilde anlatılmıştır;

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, Tathagata dedi: “ Tathagattaların kalıntılara saygıyla kendinizi engellemeyin.” Bununla birlikte şöyle bir ifade kullanmıştır: “ Saygıdeğer olan kişinin kalıntılara saygı gösterin, bu şekilde davranarak bu dünyadan cennete gideceksiniz.

İlk emir doğruysa ikincisi yanlış olmalı, ikincisi doğruysa birincisi yanlış olmalı. Bu ortaya koymuş olduğum çift yönlü bir problemdir ve sen onu çözmek zorundasın.

Rahip Nagasena: Bahsetmiş olduğun her iki ifadede Kutsanmış Kişi tarafından söylenmiştir. Ama o tüm insanlara söylenmemiştir, şu söylenmiş olan Fatihin oğullarına söylenmiştir: “ Kendinizi Tathagattaların kalıntılarına saygıyla engellemeyin”. Saygı göstermek fatihin oğullarının işi değildir bundan ziyade onların işi bütün oluşumların gerçek doğasını kavramak, fikir pratiği yapmak, Satipatthana kuralları gereğince derin düşünceye dalmak, düşünülen bütün nesnelere gerçek özünü kavramak, kötülüğe karşı mücadele etmek ve sahip oldukları ruhsal iyiliğe kendilerini adamaktır. Bunlar fatihin oğullarının yapmaları gereken şeylerdir, diğerlerine saygı göstermeyi bırakırlar.

Tıpkı Ulu Kral yeryüzü prenslerinin işinde olduğu gibi filler hakkında, atlar hakkında, savaş arabaları hakkında v.b her şeyi bilmeleri gibi. Khattiya klanlarının geleneklerini devam ettirmeleri, savaşmaları ve savaşta diğerlerine yol göstermeleri gibi. Diğer halkın Suddalar ve Vessaların işinin çiftçilik, mal ve sığır bakımı olması gibi. Tıpkı Brahminlerin onların oğullarının işlerinin Rig-Veda, Yajur-Veda, Samana-Veda, Atharda-Vedayla, vucut üzerindeki şans izlerinin bilgisiyle, puranalarla, sözlükbilimle (ağaç isimleri v.s), şiir ve konuşmadaki ses ve ritim şekilleriyle (prosody), dilbilimiyle, şiirlerle, gramerle, etimolojiyle, astrolojiyle, alametleri-rüyaları-işaretleri yorumlamayla, altı vedanga çalışmasıyla, ay ve güneşin tutulmasıyla, kuyruklu yıldızların yörüngesinden kehanetler çıkarmakla, tanrıların gürlmeleriyle, gezegenlerin birleşiminden, meteor düşmeleriyle, depremlerle, büyük yangınlarla v.b şeylerle ilgili olmaları gibidir. – Çiftçilik yaparken mal ve sığır bakımı halkın işi yani sıradan vessalar ve suddaların. Kısaca onun anlamı Ulu Kral “ Sizin işiniz olmayan böyle şeylere kendinizi adamayın” ancak Tathagatta konuşurken o şöyle zikretti “ Kendinizi Tathagattaların kalıntılarına saygı göstererek engellemeyin” o böyle söylemeseydi Ulu Kral o zaman

*rahipler Budda'nın kâsesini ve kaftanını alacaklardı ve onlar vasıtasıyla Buddaya saygı göstererek meşgul olacaklardı.*⁷⁹⁻⁸⁰

2.3. Adak veya Hediyeler

Ölmüş kişi için adanan hediye veya sunaklar Budist inancına göre bir kısım insanlar için yarar sağlamakla birlikte bazıları için bir yararı ve faydası yoktur. Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, bu dünyadan ayrılanlar hayalet değildirler veya bedensiz ruh değildirler. Karma öğretisine göre yeni yaşamlar olduğu unutulmamalıdır.

Kral Milinda'nın Soruları metnine göre, verilen hediyelerin fayda sağlamayacağı dört grup insan çeşidi vardır. Bunlar; cehennemde yeniden doğan kişiler için bir yarar sağlamaz, cennette yeniden doğanlar için fayda sağlamaz, karmasının sonucu hayvan olarak doğanlar için yararı yoktur ve üç çeşit Pretas adı verilen grup için yarar sağlamaz; Vantasika (kusuntuyla beslenen), Khuppupasino (aç ve susuz olan), Nigghama-tannhika (susuzluktan tüketilmiş olan). Bunların dışında kalanlar yani Paradattu pagivino yani başkalarının hediyelerine bağlı olarak yaşam sürdürenler hediyelerden veya faziletten faydalanabilirler.

Diğer önemli konu fazileti paylaşan yani hediye veren kişi iyi eylemlerde bulunmuş olmalıdır, yani sadece iyi eylemler hediye edilebilir, iyi fiiller paylaşılırken aksi yani kötü eylemler paylaşılabilir. Bu konuda Kral Milinda'nın Sorularında anlatılan şudur:

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, hediyelerini verdikleri zaman veren kişiler ayrılmış olan akrabalarını belirterek adarlar ve şöyle derler; “Bu hediye filan filan yararı olabilir mi? (Rica anlamında veya izin anlamında kullanılan cümledir).” Peki, ölümler bundan bir fayda sağlar mı?

---

⁷⁹ A. g. e. I/ 246- 248

⁸⁰ (Yazarın notu: Yazarımız Budda'nın kâsesi sanılan tapınma hakkında bir şey bilmiyormuş gibi gözüküyor veya onun adına yapılan şöleni (Patta-Maha). Bu pasaj bu yüzden kitabın tarihi hakkında bir kanıt olabilir. Fahien yaklaşık olarak m.s 400 'de Peşhevarda bu kâse tapınmasını gördü. Onun gezilerininin 12 bölümüne bak (Dr.Legge's translation, pp.35- 37)

Nagasena: Bazıları sağlar ulu kral, bazıları sağlamaz.

Milinda: Peki hangileri sağlar hangileri sağlamaz?

Nagasena: Cehennemde yeniden doğanlar sağlamaz ulu kral; neden cennette yeni doğanlar; nede hayvan olarak yeniden doğanlar ve üç çeşit pretas olarak yeniden doğanlar yarar sağlamaz; vantasika (kusuntuyla beslenen), khuppipasino (aç ve susuz olan), nigghama- tannhika (susuzluktan tüketilmiş olan). Ama Paradattupagivinolar (başkalarının hediyeleriyle yaşayan) yararlanabilir.

Milinda: O zaman yarar sağlamayana verilen adaklar faydasızdır ve yarar sağlamaz.

Nagasena: Verenler kendilerine ondan fayda sağlaması için, ne faydasızdır nede sonuçsuz.

Milinda: Anlamam için bir neden göster.

Nagasena: Bazı insanlar yemek hazırlayıp akrabalarını ziyaret etse ama akrabaları hediye kabul etmese, bu hediye israf olur mu?

Milinda: Hayır efendim. Hediye sahibi ona sahip olur.

Nagasena: Tıpkı ulu kral onların adaklarından yarar sağlamaları gibi.

Milinda: Hadi bunu geçelim Nagasena, senin söylediğin gibi kabul ediyorum. Bu konuyu tartışmayacağız. Ancak saygıdeğer Nagasena adaklar geçmişteki bazılarında verenler tarafından yarar sağlıyorsa ve hediyelerin semeresini alıyorsa, o zaman yaşayan varlıkların yok eden, kan içen ve zalim kalpli biri, cinayet veya diğer korkunç işleri yaptıktan sonra ölen bir kişiye, şöyle bir şey söyleyerek adarsa: “ Benim bu eyleminin sonucu ölene artabilir mi.” O, o zaman onlara aktarılacak mıydı?

Nagasena: Hayır ulu kral.

Milinda: Ama nedeni ne, iyi bir fiil aktarılabiliyor ama kötü olan neden değil?

Nagasena: Senin sorduğun gerçekten bir soru değil ulu kral. Bir cevabın fikirde yakında çıkacak olduğu saçma soruyu bana sorma, yakında sen bana uzayın neden sınırsız olduğunu⁸¹ soruyor olacaksın veya neden insanlar ve kuşlar iki ayaklıda, hayvanların dört ayağı var olduğunu soracaksın.

Milinda: Bir şüphenin çözümünün hatırı için benim sorduğum soru seni kızdırmaz. Dünya da solak veya şaşkı birçok insan var (burada mana herkesin daha iyi anlaması için ve insanların bu konuyu başka yöne çekmemelerini istediği için sormaktadır).

Nagasena: Kötü bir eylem ulu kral onu yapmayan ve ona izin vermeyen kişiyle paylaşamaz. İnsanlar suyu uzun mesafelerden su-kemerıyla taşır. Ama onlar aynı yolla bir dağ kayasını taşırlar mı?

Milinda: Kesinlikle hayır.

Nagasena: İşte iyi bir fiilin paylaşılıp kötü olanın paylaşılmaması gibi.

Milinda: Ama neden böyle, bir sebeple ikna et beni. Kör veya dikkatsiz olan biri değilim, duyduğumu anlarım.

Nagasena: Kötü huy ulu kral aşağılık bir şeydir ama fazilet büyük ve görkemlidir. Aşağılık bir davranış sadece onu yapan kişiyi etkiler ama fazilet azametiyle tüm insan ve tanrılar dünyasına yayılır.

---

⁸¹ A. g. e. II/ 151- 157'den özetlenerek.

Milinda: Peki neden ahlaksızlık böyle sınırlı iken fazilet çok daha fazla yaygın?

Nagasena: Bu dünya da herkim erdemlilikte yaşar, hediyelerini verir, uposothayı tutarsa, o hoşnut, sevinçli, neşeli, güven ve büyük mutluluğun haz duyusuyla doldurulan olur, büyük mutluluk onun kalbinde iyiliğini bolca büyütür ve geliştirir.

Ama kötülük yapan pişman olur ve pişmanlık hissi kalbi yaptığı kötü düşünceden dolayı kalbinden gitmez, onun arkasına yapışır ve bırakmaz, onu atamaz ve huzur bulamaz; o umudunu yitirmiştir ve depresyondan dolayı çare bulamaz. Bu yüzden kötü huy adı bir şeydir.

Milinda: Çok iyi Nagasena! Böylece ve söylediğin gibi kabul ediyorum.⁸²

Bütün bunlara ek olarak yaşayan veya ölmüş bir kişiye sunulmaması gereken ve hediye olarak kabul edilmeyen on çeşit hediye vardır. Bunlar; Güçlü içki, yüksek yerlerdeki şenlikler, kadın, manda, müstehcen resim, silah, zehir, zincir, kuş (kümes hayvanı), domuz, hatalı ölçü veya tartıdır. Bunlar dünyada hediye olarak kabul edilmeyen şeylerdir ve bunlardan birini hediye olarak sunan kişi yeniden doğumun kederli koşullarına maruz kalır.⁸³

2.4. İntihar

Budizm’de intihar olgusu büyük önem arz etmektedir çünkü *Paragika* (intihar, bekâretin kaybedilmesi, hırsızlık, olağanüstü güçlere sahip olduğunu iddia etmek) olarak isimlendirilen dört büyük günahın bir tanesidir ve işlenmesi halinde tarikattan meni gerektiren bir durumdur. Budda’nın ifadesine göre intihar eden kişi bir Sanghadan olamaz ve buna hakkı yoktur. Buna neden olarak Budda bir rahibin dünya ve de insanlık için faydalarını anlatmıştır. Bir rahip dürüstlük açısından

---

⁸² A. g. e. II/151- 157’den özetlenerek.

⁸³ A. g. e. II/ 121.

mükemmeldir, kötü eğilimlere sahip değildir. O insanlığı dört kötü eğilimden (şehvet, kuruntu, aldatma ve cahillik; asavas veya oghas) korur ve kendisini de bunlardan uzak tutar. O insanların kalplerini ferahlatır, o insanlığa bir rehber olmasından dolayı kötü eylemlerden kaçınır v.b.

Budda hayata son vermenin öneminden bahsederken kişisel olarak bir intihar eyleminden ziyade yeniden doğuma (ruh göçü) son vermenin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Çünkü her yeni doğum acı, ıstırap, elem doludur. Yeniden doğum hastalık, ihtiyarlık ve ölümü de beraberinde getirdiği için buna son vermenin nihai hedef olarak seçilmesi gerekliliği Budist öğretide oldukça önemlidir. Dünya türlü felaketlerle doludur, yangınlar, seller, mal kayıpları, sağlığın kaybı, kişinin sevdiklerini kaybetmesi ve bunun gibi türlü acılardan kurtulmanın yegâne yolu tekrar doğum girdabından kurtulmak ve buna bir son vermektir. Kral Milinda'nın Soruları'nda Nagasena bunu şu şekilde anlatmıştır.

Kral Milinda rahip Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, şu Yüce Kişi tarafından söylenmiş: “ Bir kardeş, ey rahipler, intihar işleyen değildir. Her kim bunu yaparsa öğretiye göre değerlendirilir.” Diğer taraftan tarikat üyeleri şunu demektedir: “ Her ne konuda Yüce Kişi müritlere hitap ederken çeşitli teşbihlerle onlara doğuma, ölüme, hastalığa ve yaşlılığa son vermelerini vaaz ederdi. Ve her kim ölümün, doğumun, hastalığın ve yaşlılığın üstesinden gelirse onu en yüksek övgüyle şerefendirirdi.” Şimdi Yüce Kişi intiharı yasakladıysa sizin söylediğiniz yanlış olmalı, yok değilse o zaman intiharın yasaklanması hatalı olmalı. Şu an sana sorduğum çift yönlü bir problemdir ve sen bunu çözmek zorundasın.

Nagasena: Senin aktarmış olduğun, Ulu Kral, kutsanmış kişi tarafından ortaya konulmuştur ama bizim söylemiş olduğumuzda gerçeği işaret etmektedir. Bunun bir nedeni vardır ve onun nedeni kutsanmış kişi hem yaşama son vermeyi yasakladığı için hem ayrıca başka anlamda yaşama son vermeyi söylediği içindir.

İyi adam, Ulu Kral, dürüstlükte harikadır, tıpkı kötülük zehrine karşı insanlığa bir ilaç olan panzehir gibidir, o kötü eğilimlerin kirliliğine ve tozuna karşı

konulmuş bir su gibidir... O insanlık için bir yağmur bulutu gibidir ve insanların kalplerini ferahlatır... V.b.

Peki, Yüce Kişi yaşama son vermemizi istemesinin nedeni nedir? Doğum, Ulu Kral ölümle, hastalıkla, yaşlılıkla, ölümle ve acıyla doludur. Elem acı vericidir ve inleme, acı, hoşnutsuzlukta öyle. Acı hoşnutsuzlukla birlikte ve hoşnutluktan ayrıdır. Bir annenin ölümü acı vericidir ve babanın, kardeşin, kız kardeşin, oğlun, eşin veya herhangi bir yakınında öyle. Bir kişinin ailesinin yıkımı acıdır veya malın kaybedilmesi... V.b. Acılar, Ulu Kral, çeşitlidir ve çeşitli acılar bir varlığı doğumlar girdabında yakalar ve yeniden doğumlara mecbur bırakır. Tıpkı, Ulu Kral, yağmur suyunun Himalayaların tepesinden aşağı akması gibi, o Ganj boyunca kayaların, çakılların üzerinden, girdaplardan, anaforlardan, kütüklerden ve ağaçların dallarının yatağını tıkaması gibidir. Tıpkı bunun gibi o her varlığı doğumların ardılığında yakalar ve yeni doğumlarda her çeşit acılara katlanmak zorunda bırakır. Sürekli yeniden doğumların ardılığı acı doludur ve o sona erdiğinde sevinç hâkim olur. Bu yüzden Budda bu sonun avantajını işaret etmekteydi...⁸⁴

2.5. İkametgâh Ve Tapınaklar

Budist ibadet şekillerini yerine getirmek için mutlaka bir ibadethane veya sığınılacak bir mekân gerekli olmamakla birlikte bu tarz mekânların yapılmasının birkaç iyi yönünden veya avantajından bahsedilmektedir.

Öncelikle müstakil bir mekânın neden gerekli olmağına değinelim. Buddaya göre bir rahip için belirli bir mesken edinmenin kişinin yürümekte olduğu yola engel teşkil edeceğini, riyazet hayatına uygun olmayan bir yaşam olmasından dolayı, dünyanın farklı meşgalelerinden dolayı inziva hayatına uymayan bir yapı oluşturduğundan dolayı belirli bir mesken edinme veya aile yaşamı Budda tarafından öğütlenmemiştir. Buddaya göre bir rahip için uygun olan, ona yakışan ve benimsemesi gereken ailevi yaşamdan uzak durulmasıdır. Bununla birlikte ibadetler için kutsal mekânların yapımına tamamen karşı olunmaktadır diye bir durum söz konusu değildir çünkü kutsal mekânların yapımı iki nedenden dolayı övülmekte veya

⁸⁴ A. g. e. I/ 273- 278'ten özetlenerek.

iki avantajından dolayı yapılma gerekliliği belirtilmektedir. Bunlardan birincisi, kutsal mekânın yapımı Buddalar tarafından övülmüştür çünkü bir kutsal mekân inşa veya hediye eden kişi ölümden, yaşlılıktan ve yeniden doğumdan kurtulacaktır. Diğer önemli neden ise, tarikat üyelerinin ortak bir kutsal mekânın olmasından, buluşma yeri olmasından dolayı ve ziyaret etmek isteyen kişilerin bulabileceği bir mekân olmasından dolayı yapılması uygun bulunmuştur. Yapılan bu kutsal mekânlara *Vihara* adı verilmektedir.

Viharalar genellikle yerleşke veya külliye şeklinde inşa edilmiş yapılardır ve içerisinde bir kimsenin günlük tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik imkânlar mevcuttur. Bir viharada şu bölümler yer alır.⁸⁵

- 1) Genel İbadet Salonu
- 2) Meditasyon Odası
- 3) Misafirhane
- 4) Kutsal Emanetler Binası
- 5) Özel Olarak Düzenlenmiş Avlu

Kral Milinda'nın Sorularında kutsal mekân yapımı veya konaklamayla ilgili Kral Milinda ve Nagasena arasında geçen diyalog Budizmde bu konuya bakış açısını ortaya koymaktadır. Kral Milinda Nagasenaya sorar.

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena Kutsanmış kişi demiş ki: “Dünya arkadaşlığı kaygısı doğmuştur

Aile yaşamı rahatsızlığı tozundan ortaya çıkmıştır

Yer evden ve arkadaşlık bağlarından bağımsızdır

Bu ve sadece bu, münzevinin amacıdır.(Yazarın dipnotu: Bu Muni Sutta'nın açılış şiiridir (Sutta Nipata I, 12). Pali metninin 385. sayfasında tekrar aktarılmıştır.

---

⁸⁵ A. İ Yitik, *Hint dinleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2005, s. 73- 74.

İkinci satır anlaşılabilir şekilde veciz ve de bozucudur. Çoğunlukla çirkinleştiren bir şey anlamında mecâzi bir şekilde kullanılırken toz (rago) kullanılır, ev dışındaki yaşam daha yüksektir. Münzevi ev yaşamına dikkat etmeli ve ondan korkmak zorundadır).

Kral devam ediyor... Diğer taraftan o şunu da söylemiştir:

*“ Bu yüzden bilgeye izin ver,
Onun kendi refahı konusunda,
Güzel konaklama mekânları inşa edin,*

Ve oraya bilge insanları yerleştirin. (Yazarın notu: Bu çok ünlü bir şüirdir, ilk defa Vinayalarda bulundu ve Gatakaların giriş bölümüne aktarıldı. (Fausböll, vol i, s.93) ve benim Budist doğum hikâyelerime aktarıldı.)

Kral Milinda... Saygıdeğer Nagasena bu iki metin parçasından ilki Tathagata tarafından söylenmişse ikincisi yanlıştır. Ama Tathagata “ Güzel ikametgâhlar inşa edin” dediyse ilki yanlıştır. Bu ortaya koyduğum çift yönlü bir problemdir ve sen bunu çözmek zorundasın.

Nagasena: Senin aktarmış oldukların Ulu Kral Tathagata tarafından söylendi. İlk olarak söylemiş olduğu şeylerin doğasıyla ilgili, kapsayan bir ifadedir, eklenmesi için oda bırakılmayan bir ifade veya bir münzevi için uygun olan, yakışık alan ve doğru olanın ne olduğudur ve bir münzevinin benimsemesi gereken yaşam şekline göre bu yolda yürümeli ve uygulamayı izlemelidir. Tıpkı ormandaki ağaçlarda dolaşan bir karaca gibi, o her nerede dilerse uyur, evi yoktur ve ikamet edeceği bir yerde. Ve de bir münzevi bu düşüncede olmalıdır: “ Dünya arkadaşlığı kaygısı doğmuştur, Aile yaşamı rahatsızlığının tozundan meydana gelen.”

Ama Yüce Kişi söylediğinde “ Hoş konaklama mekânı inşa edin Ve oraya bilgili insanları yerleştirin.” bu sadece iki konuya saygıdan dolayı söylenmiştir, peki nedir bu ikisi? Bir mekân hediyesi (Vihara) bütün Buddalar tarafından kabul edildi ve övüldü. Ve böyle bir hediye yapanlar yeniden doğumdan, yaşlılıktan ve ölümden

kurtulacaktır. Bu konaklama mekânı hediyesinin birincisidir. Ve tekrar, eğer orada ortak bir Vihara olursa Tarikatın kız kardeşleri açıkça belirlenen bir buluşma yerine sahip olacaklar ve ziyaret etmeyi dileyenlerin (tarikât brethrenleri) bunu yapması için kolay bir mesele olacaktır. Tarikat üyeleri için hiçbir ev olmasaydı onları ziyaret etmek zor olacaktı. Bu bir vihara hediyesinin ikinci avantajıydı. O yüce Kişi tarafından söylenmiş olan bu ikinci meseleye işaret etmekteydi: “ Hoş konaklama mekânları inşa edin Ve oraya bilge insanları yerleştirin.” Bununla birlikte o rahiplerin bir ikametgâh için güçlü bir arzusu olduğu anlamına gelmez.⁸⁶

2.6. Pirit (Paritta) Ayini

Pirit Budist teolojisinde hastalıklar için kullanılan ayini ifade etmektedir. Bu ayin Budda tarafından değil eski metinlere işaret etmekte olduğu kaynak kitabımızda ifade edilmektedir. Paritta sözcüğü (Pirit) yılan ısırmalarına karşı kullanılmış bir tür sihir şeklinde yer alır ve bu Budda’ya atfedilmiştir.⁸⁷ Kaynak kitabımızda bu ayinin kullanımı ile ilgili olarak ölümden korunmak için pirit ayininin etkisi üzerinde bir tartışma yer almaktadır. Öncelikle Budda ölüm konusuyla ilgili;

“ Gökyüzünde değil, okyanusun ortasında değil

Bir dağın yamacındaki yarığın içinde değil

Tüm geniş dünyanın herhangi bir noktasında değil

Duran bir kişi ölümün tuzağından kaçamaz.”

Dizelerini söyleyerek ölümden kaçmanın imkânsızlığını vurgulamıştır. Peki, bu ayin ölümden kaçmak imkânsızsa ne kadar etkilidir? Buna cevap olarak hala yaşanmamış bir parça yaşam süreleri olan kişiler üzerinde ve Karmanın kötülüklerinden sakınan kişiler üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Hayatının

---

⁸⁶ Milinda, II/ 1- 2- 3.

⁸⁷ A. g. e. I/ 213. Dipnot Bkz.

sonuna gelmiş ve ölmek üzere olan kişi için Pirit Ayininin bir faydası yoktur. Bununla birlikte Pirit ayinin başarısız olmasının üç nedeni olduğu ifade edilmektedir. Buna göre; Karma engeli, günah engeli ve inançsızlık engeli olan kişiler üzerinde bir etkisi olmadığı belirtilmektedir.⁸⁸

Görüldüğü üzere ölümden kaçmanın imkânsızlığı ve sihir olgusu tüm dinlerde olduğu gibi Budizmde de kendini göstermektedir. Pirit ayininin kişiyi ölümden koruması gibi bir durum söz konusu değildir, sadece ölümü geciktirici bir etkisi olduğundan bahsedilmektedir.

---

⁸⁸ A. g. e. I/ 218.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DHAMMA VE METAFİZİK UNSURLAR

1. DHAMMA

Budistler için üç önemli hazineden (Budda, Shangha, Dhamma) birisi olarak kabul edilen Dhamma ilk olarak Budda'nın aydınlanmaya ulaşmasından sonra kavramış olduğu gerçeklik olarak ön plana çıkmıştır ve bunu Dhamma tekerleğini döndürülmesi yani vaazlara başlama ve öğretiyi yayma evresi takip etmiştir. Dhamma sonraki evrelerde tüm öğretilerini kapsayan bir ifade halini almıştır. Budda'nın öğretisinin temelinde, insanları acı ve kaygıdan kurtarıp onları acıdan sükûnete yönelten kanun anlamında kullanılmıştır. Budist inanç ve pratiği bu öğretilerden gelişmiştir⁸⁹. Diğer yandan Budda önceki Buddalar olarak isimlendirdiği kişilerin yolunu tekrar kavradığı beyan etmiştir. Bu geçmişten faydalandığı anlamına gelir, bu konuyu “*Öğretinin Hem Yeni Hem de Eski Olması*” başlığı altında ele alacağız. Sonrasında bu öğretiyi ifşa etmesi söz konusudur.

Genel anlamda Dhamma ifadesi (Pali Dilinde) evrenin ve insanın oluşum ve değişim kurallarıyla yapısal özelliklerini düzenleyen yasaların tümü, aynı zamanda Budda'nın insani açıdan, ıstıraptan kurtarıp, Nirvana'ya eriştiren öğretisidir.⁹⁰ Yani Dhamma'nın temel amacı acıyı ve ıstırabı yok eden her türlü pratik ve eğitim anlamına da gelebilir.

Bizim için temel nokta, Kral Milinda'nın Soruları metnine göre Budda'nın öğretisi neyi ifade etmektedir ve Öğreti kapsamında konuların içeriği nelerdir gibi konular üzerinde durmaya çalışacağız. Dhamma ifadesi kaynak kitabımızda Budda tarafında birçok kez vurgulanmış ve bunu Sangha teşkilatı için bir rehber olacağı belirtilmiştir. Budda'nın ifadesine göre Dhamma; “*Ey Vasethalar, şu an ve sonrasında Dhamma'dan iyisi gelmeyecek.*”⁹¹ Ve “*Dhamma ve Vinaya (Canon*

⁸⁹ Mizuno KOGEN, *Essentials of Buddhism*, Kosei Publishing Co, Tokyo- 1996, s. 53.

⁹⁰ Güngören İLHAN, *Budda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul- 1981, s. 82.

⁹¹ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, I/ 229.

Yasası) Tathagata tarafından açıklandığında ışık saçar.”⁹² diyerek, Dhamma'nın önemini vurgulamıştır. Buddha müritlerine Arhatlığa, Budalığa v.s erişmek, Nirvanaya ulaşmanın ve gerçeği kavramada en iyi rehberin Dhamma olduğunu belirtmiştir. Dhamma ile ilgili olarak bu başlık altında öğretinin özgünlüğü, öğretiyi açıklama konusundaki tereddütler v.b konu başlıklarıyla kaynak kitabımıza göre öğretiyi genel hatlarını ortaya koymaya çalışacağız. Bu konuların dışında Buddha bazı soruları cevaplamayı reddetmiştir, bu konuyla ilgili dilemmayı kaynak kitabımızda “*Belirli Öğreti*” başlığı altında bulduk. Bu soruların neler olduğunu bu başlık altında ele alacağız.

1.1. Buddha'nın Öğretiyi Açıklamadaki Tereddüdü

Budda her şeyi kavrama yetisine sahip olduktan sonra ve öğretiyi tam anlamıyla kavradıktan sonra, bunu insanlara ne şekilde ve kime öğreteceği noktasında tereddütler yaşadığı *Kral Milinda'nın Sorularında* anlatılmaktadır. Geçirmiş olduğu tereddütün nedeni öğretinin derinliği, anlaşılmasının zorluğu, insanların öğretiyi için henüz hazır olup olmadığı ve insanların onu anlama noktasında yaşayacakları zorlukları göz önünde bulundurarak tereddüt yaşadığı anlatılmıştır. İnsanların onu hangi manada anlayabileceklerini düşünmüş ve bu olgunlaşınca öğretiyi açıklamaya karar vermiştir. Diğer nokta insanların o zamanda bireysellik (*indivüalizm* oluşun devamlı olmadığı ve kişide sınırlı kaldığı görüşüdür) kıskacında olduğu anlatılmaktadır, yani insanlar oluşun devamlılığına inanmamakta ve sadece kişiyle sınırlı kaldığına inanmaktaydılar.

Budda'nın öğretiyi (Dhamma) açıklamada tereddüt etmesinin iki nedeni vardır. İlk olarak *Dhamma*'nın derin olması, anlaşılması ve kavranmasının zor olması, içine girilmesinin zorluğundan dolayı tereddüt geçirmesi. İkinci olarak, insanlığın bunun için hazır olmadığını görmesi, bunu insanlığın şehvetinin tatmininde olması olarak ifade etmiştir ve insanlığın bireyciliğin yanlış kavramlarına sahip olmasından dolayı öğretiyi (Dhamma) açıklamakta tereddüt yaşamıştır. Ve kendisine şu soruları yöneltmiştir: “ *Ben kime öğretmeliyim ve bunu nasıl*

---

⁹² A. g. e. I/ 264.

öğretebilirim?” Bu konuda geçen tartışma *The Debate of King Milinda* da şu şekilde anlatılmıştır.

Kral Milinda Rahip Nagasenaya sorar: Sizler şunu söylemektесiniz; “ Tathagata aşamalı olarak milyonlarca yıl boyunca çok uzun zamandan sonra büyük insan kitlelerinin kurtuluşunun hatırına onun her şeyi bilen bilgeliğini kazandı.

Diğer yandan onlar şunu da söylemekteler: “ O sadece her şeyi bilme hedefine ulaştıktan sonra onun kalbi eğildi ama öğretinin (Dhamma) ilanına değil, huzur içinde uyumaya.”

Tıpkı savaş aletleriyle birçok idman yapıp savaş günü geldiğinde savaştan çekilen bir okçu veya onun öğrencisi gibi; Tathagata da tıpkı bunun gibi büyük insan kitlelerinin kurtuluşu için, onun her şeyi bilmesi sayısız çağlar boyu olgunlaştı ama her şeyi bilmeyi eriştiği günde, gerçeği ilan etmeden geri dönmesi gibidir.

Şimdi Tathagatanın geri çekilmesi korkudan mıydı, Nagasena, veya vaaz etmeye yetersizlikten dolayı mıydı, ya da zayıflıktan veyahut o, onun herkesten sonra her şeyi bilme hedefine ulaşmamış olduğu için miydi? Lütfen benim şüphelerimi uzaklaştıracak sebebi bana söyle. O eğer insanları kurtarmak amacıyla bilgeliğini geliştirdiyse, o zaman onun gerçeği ilan etmeye tereddüt ettiği ifade yanlış olmalı. Ama bu doğruysa o zaman diğer ifade yanlış olmalı. Bu iki kenarlı bir sorundur, derin bir problem, çözmesi zor bir düğüm ve sen bunu çözmek zorundasın.

Nagasena: Senin her iki metinde de aktardığın, Yüce Kral, doğrudur. Ama onun kalbini eğdiği, gerçeği açıklamaya değil hareketsizliğeydi. Diğer taraftan, Doktrinin (Dhamma) ne kadar derin ve anlaşılmaz, anlaşılması ve kavranması ne kadar zor, ne kadar ince ve içine girilmesi zor olduğunu gördüğü içindi ve diğerinde düşkün yaşamların nasıl şehvetlerinin tatmininde olduğunu gördüğü, ne kadar katı şekilde bireyciliğin yanlış kavramlarına sahip olduklarını gördüğü içindi. Ve o düşüncede sallandı (tereddüt etti): “ Ben kime öğretmeliyim? Ve ona nasıl öğretebilirim?”.

Tıpkı, Ulu Kral, yetenekli bir doktorun bir hasta acı çekerken şu şekilde düşünmesi gibi. “ Ne tedavisi uygulayabilirim ve hangi ilaçla bu hastanın acısını bastırabilirim?”. Tıpkı Tathagatada, ne kadar günahattan meydana gelen bütün illet türleri tarafından acı çeken insanlar olduğuna dikkat etti. Öğreti (Dhamma) ne kadar derin ve anlaşılmazdı, ne kadar ince ve kavranması ne kadar zor, o zaman düşüncede: “ Ben kime öğretebilirim? Ve ona nasıl öğretebilirim?”. Onun kalbi öğüt vermeden ziyade hareketsizlikten eğildi.

O ayrıca Budda'nın Dhammayı öğretmesi Brahman'ın isteğinde, şeylerin doğal emrindeydi, çünkü o zamanda bütünüyle insanlık Brahman'ın ibadet eden kimseleri olduğu ve onların bağlılıkları ona olduğu içindir. Bu yüzden Brahma çok büyük ve yüksek biri olarak Dhammayı duymaya meyilli olmalı daha sonra tüm dünya tanrıları ve insanlık ona eğilimli olacak ve bu nedenden dolayı da Budda Dhammayı açıklamadan önce sorulan olmayı bekledi.⁹³

1.2. Budda'nın Öğretisinin Hem Yeni Hemde Eski Olması

Budda'nın Milindapanha' daki ifadesine göre geçmişteki bazı rahiplerin sahip olduğu öğretilerden ve onların yürümüş oldukları yoldan gittiğini açıklamaktadır. Yani Budda'nın öğretisi sadece kendi aydınlanmasıyla başlamış değildir, geçmişini kavrayarak öğretisini şekillendirmiş ve müritlerine de bunu aktararak Kral Milinda'nın Sorularındaki şu ifadeleri kullanmıştır.

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, şu Yüce Kişi tarafından söylenmektedir: “ Tathagata, Ey Kardeşlerim, Arhat bilinmeyen yolu keşfedendir.” Diğer yandan şunu da söylemiştir: “ Şu an evvelki Buddaların yürümüş olduğu yolu kavradım.”

Tathagatta önceden bilinmeyen yolu keşfedense Nagasena, o zaman “eski Buddaların yürümüş olduğu eski yolu kavradım” ifadesi yanlış olmalı. Ama “ eski

---

⁹³ Bhikku Pesela, *The Debate of King Milinda*, Budda Dharma Education Association Inc, United Kingdom, 2001, s.125- 126.

yolu kavradım’’ o zaman o bilinmeyen yol ifadesi yanlış olmalı. Bu sana anlattığım çift yönlü bir problemdir ve sen bunu çözmek zorundasın.

Nagasena: Senin aktarmış olduğun Ulu Kral doğrudur. Ve her iki ifade de aynı şekilde doğrudur. Önceki Tathagatalar kayboldukları zaman (orada bırakacak öğretmen varlığı yoktu) onların yolu da kayboldu. Ve şu şekildeydi; her ne kadar parçalanmış, uzaklara dağılmış, harap olmuş, kapanmak üzere olan, geçilemez durumda ve görülemeyecek kadar kaybolmuş; Tathagata (onun tam bilgisine olarak) bilgelik gözüyle önceki Buddaların yürümüş olduğu yolu gördü (ve onu anladı). Ve Budda’nın söylemiş olduğu söz bu yüzdendir “ Ben şimdi, Ey Kardeşlerim, önceki Buddaların yürümüş olduğu eski yolu anladım.”

Ve o şöyle bir yoldu; orada bırakacak öğretmenin olmadığı (önceki tathagataların kayboluşundan dolayı); parçalanmış, dağılmış, harap olmuş, kapanma seviyesinde ve görülemeyecek derecede bir yoldu ve Tathagata onu tekrar geçilebilir yaptı. Ve bu yüzden şunu söyledi: “ Tathagata, Ey Kardeşlerim, bilinmeyen yolu keşfedendir.”⁹⁴

1.3. İnancın Sürekliliği

Tüm pratiğe dayalı dinlerde olduğu gibi Budizm’de de öğretinin sürekliliği ve devamı için öğretinin kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalınmakla korunabileceği Budda tarafından belirtilmektedir. Peki, öğretiye bağlı kalmak neyi ifade etmektedir? Basit olarak öğretiye bağlı kalmak, dinsel pratiklerin ve dinsel yaşamın uygun şekilde uygulanmasıyla korunabilmektedir ve bunlar öğretinin sürekliliği açısından önemlidir. Budda öğretisinin kaynağını pratik (uygulama) olarak açıklamaktadır, pratik öğretinin özüdür ve pratik gerilemediği sürece öğretisinin daimi olacağını belirtmektedir. Bununla birlikte bir öğretinin yok olmasının nedenlerini üç şekilde ifade etmektedir; Öğretiyi tam olarak kavrayamama (içselleştirememe), öğretiye uygun uygulama veya pratiğin azalması, harici şeklinin gerilemesi. Saymış

---

⁹⁴Milinda, II/ 13- 14.

olduğumuz bu üç madde bir öğretime azalır, geriler, uygulanmaz ve yıpratılırsa o öğreti yok olmaya veya gerilemeye mahkûmdur.

Budda, müritlerinin şu konulardaki çabasının gerekliliğinden bahsetmektedir; bilgelik, güven, sağlık, enerji ve dürüstlük. Uygulama veya pratikte ise yani bilgelik, erdemlilik ve yoğunlaşmada samimi bir isteğe sahip olmaları durumunda ve kendini kontrol etmede başarılı olmaları durumunda öğretinin sürekliliğinin artacağını belirtmektedir. Bununla birlikte bir öğreti veya geleneğin yok olmasının nedenleri de üç tanedir; Öğretimeki veya dindeki kavrama hünerinin azalması, yani dinin neden ibaret olduğunun, hangi amaçla veya hedefler için kurallarının konulduğunun bilinmemesi; uygulamanın azalması, yani dinsel ritüellerin yerine getirilmemesi durumunda öğreti yok olmayla karşı karşıya kalır; bir diğer neden öğretinin kişi tarafından iyi kavranamayıp bazı kuralların gerekliliğinin nedenlerinin sorgulanması durumunda öğretime harici bazı kuralların girmesi veya kişinin kendine göre bazı pratikleri dine sokmasıdır. Bu konuda Kral Milinda'nın Sorularında geçen tartışma şu şekildedir:

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena kadınlarından vaftizinden sonra kutsanmış kişi şöyle dedi; “Saf öğreti sadece beş yüz yıl sürecektir.” Bununla birlikte o Subhaddaya şöyle demiştir; “ Kardeşlerim kutsal yaşamı yaşadıkları sürece bu dünya Arhatlardan yoksun kalmayacaktır.” Bu ifadeler çelişkilidir. Hem öğretinin 500 yıl süreceğini söylemekte hem de kutsal yaşam uygulandığı sürece dünyanın Arhatlardan yoksun kalmayacağını ifade etmektedir.

Nagasena: Heriki ifadeyi de kutsanmış kişi kullanmıştır ulu kral, ama onlar anlamda ve sözcükte farklıdır. Bir ifade öğretinin süresine değinmektedir fakat diğer dinsel yaşamın uygulanmasına değinmektedir, ikisi genelde farklı şeylerdir. Beş yüz yıl dediği ifade dine bir sınır koyarak sabitlemekte ama subhaddaya söylediği ifade ise dinin neden ibaret olduğunu açıklamaktadır. Budda'nın oğulları beş konuda gayretli olurlarsa (sağlık, enerji, bilgelik, dürüstlük ve güven), üç pratik (fazilet, konsantrasyon ve bilgelik) için samimi olurlarsa; o zaman ustanın muhteşem öğretisi uzun süre devam edecek ve daha fazla kalarak sabitleşecektir.

Ustanın öğretisinin kaynağı pratiktedir ve pratik onun özüdür, pratik azalmadığı sürece öğreti daimi olacaktır.

Bir öğretinin yok olmasının üç şekli vardır; Ondaki kavrama hünerinin azalması, ona uygun olan pratiğin azalması ve harici şeklinin gerilemesi. Entelektüel kavrama bittiğinde bir adam bile haklı olarak onun açık olmayan anlayışıyla kendini yönetir. Pratiğin azalmasıyla Vinaya kurallarının yayılışı durur ve inancın sadece harici şekli kalır. Harici şekil bırakıldığında geleneğin ardıllığı kesilir.⁹⁵

1.4. Belirli Öğreti (Esoterik Öğreti)

Budizm için her zaman problem olagelmiş ve cevaplanması konusunda sorunlar yaşanmış bazı sorular bulunmaktadır. Bu sorular genel olarak ruh yoktur (Anatman), sonsuzluk, ölüm sonrası hayat, genel nedensellik yasası ve karma üzerinde odaklanmış sorulardır. Bu konular Budist teolojisi tarafından açıklanmış fakat ikna edici ve herkes tarafından kabul gören açıklamalar olarak kabul edilmemiştir. Peki, hangi sorular cevaplanmalı ve hangileri cevaplanmamalı veya hangi sorular direkt olarak cevaplanır veya detaylarıyla birlikte açıklanır.

Kaynak kitabımızda bu konu Malunkiya kadının oğlu tarafından sorulmuş bir sorunun Budda tarafından cevaplanmamasından ortaya çıkmış bir problemdir. Budda'nın Malunkiya'nın oğlunun sorusunu cevaplamamasının nedeni cahillikten mi yoksa bir şeylerden kaçındığı için midir? Cevaben Rahip Nagasena bu konuyla ilgili olarak bir problemin açıklanabilmesinin dört çeşit yolu olduğunu belirtmiştir. Peki, nedir bu dört çeşit soru şekli ve cevaplanmaması gereken soru çeşitleri veya cevaplanması gereken sorular nelerdir? Bunlar;

- Bir problemin doğrudan açıklanması.
- Bir problemin detaylarına inilerek açıklanması.
- Bir problemin başka soruyla sorularak açıklanması.
- Problemin açıklanmayarak bir kenara bırakılması şeklinde dört çeşittir.

---

⁹⁵ A. g. e. I/ 185-190'dan özetlenerek.

Bir problemin direkt cevaplanmasıyla ilgili sorular şunlardır; Form kalıcı değil midir (süreksiz midir)? Duygu (his) kalıcı değil midir? Düşünce süreksiz midir? İdrak devamsız mıdır? Bilinç devamsız mıdır?

Detaylara girilerek cevaplanana sorular şunlardır; Form bu şekilde devamsız mıdır? Veya neyin devamsız olduğu önem taşır mı? V.s.

Bir problemin başka soru sorularak veya soruya soruyla karşılık vererek sorulan soru şu gibidir; Göz bütün her şeyi kavrayabilir mi?

Cevaplanmaması gereken veya kenara bırakılması gereken sorular şunlardır; Dünya sonsuz mudur? O sonsuz değil midir? Onun bir sonu var mı? O hem sonsuz hem de sonu gelmeyen midir? O birisinin olduğu hiçbiri nede diğeri değil midir? Ruh ve vücut aynı şey midir? Ruh vücuttan ayrı mıdır? Bir Tathagata ölümden sonra var olur mu? O ölümden sonra hem var olup hem var olmaz mı? Bu tarz sorular Budda tarafından cevaplanmamış ve bir kanara konulması gereken sorular olarak değerlendirilmiştir. Bu tarz sorulara cevap verilmemesine neden olarak ise, bu tarz soruları cevaplamanın bir nedeni ve amacı olmadığını ifade etmiştir.⁹⁶

Bu soruların Budda tarafından cevaplanmaması Budist teoloji için bir sorundur çünkü dünyanın sonlu olup olmaması kişinin karmasıyla doğrudan ilgilidir. Kişi karmasının yaşayabilmesi veya gelecek yaşamlarda yeniden doğması dünyanın yaşam süresiyle orantılıdır. Tathagatanın ölümden sonra var olması açıklanabilir bir neden olabilir çünkü Tathagatalar ölümün ve karma zincirini kırmış kişiler olarak tanımlanmaktadır.⁹⁷ Fakat diğer insan grupları için (Tathagatalar dışında veya Karma zinciri kırmış olan Buddalar) dünyanın sonluluğu problemi, ölümden sonra bir kişinin var olması v.s gibi konular hala tartışılmakta ve problem olma özelliğini devam ettirmektedir. Bir diğer girift sorun ise Budist inancındaki, yaşamdan sonra cehennem anlayışının olması fakat bu cehennemde kalma süresiyle ilgili veya kişinin hem karmayla cezasını çekmesi hem de cehennemde cezalandırılması konusu muallâktır.

---

⁹⁶ A. g. e. I/ 205- 206.

⁹⁷ A. g. e. I/ 214.

2. METAFİZİKİ UNSURLAR

Bu başlık altında inceleyeceğimiz ve ortaya koyacağımız konular Budist felsefe ve teolojisi açısından ve Budizm'in temel esasları içinde önemli bir konuma sahip olan konu başlıklarını içermektedir. Önemli diyoruz çünkü Budist teoloji içinde en fazla tartışılan ve ele alınan konulardır. Önemli olmasının bir diğer nedeni farklı dinler ve insanlar tarafından ilginç bulunan birçok unsur Budizm'in metafizik esasları içerisinde yer almaktadır. Ruhun mahiyeti, Karma, Nirvana ve Meditasyon gibi belli başlı konular ve bu konularla ilgili Budist bakış açısı Budizm'in kavranması için önemli bir noktadır. Genel olarak bu başlık altında ele alacağımız konular Karma, Nirvana, Meditasyon, Ruh gibi konular ekseninde yer alacaktır. Bu konuların diğer önemli bir noktası, Budizm ve hinduizmin bazı ortak noktalarının bulunduğu ve bazı temel esasların hinduizmdeki bazı konularla paralellik göstermesi açısından önemli olmasıdır.

2.1. Meditasyon Ve Faydaları

Meditasyon Budist teolojinin ifadesine göre, zihnin vücuda rağmen hareketsiz kalmasına denir. Bu durumu Kral Milinda'nın Soruları metni şu şekilde ifade etmektedir; “ *Zihin iki durum altındayken kişinin vücuduna rağmen hareketsizdir; bir kişinin uyku haline olması ve kişinin transa geçtiği zaman diliminde.*⁹⁸ İfadede yer aldığı gibi meditasyon zihni fonksiyonların hareketsizliğini ifade etmektedir ve hal içinde olan kişi dışsal etkilere zihnini tamamen kapatmıştır. Meditasyon uzak doğu dini hayatının temel esaslarından bir tanesidir. Budizm'in temel esaslarından birisi olmakla birlikte, herhangi bir Budist'in Buddalığı elde etmesi (aydınlanması ruhunu temizlemesi veya zihinsel sükûnete kavuşması) derin düşünme sayesinde mümkün olmaktadır ve meditasyonun Budda olmayı sağlamanın yanında birçok yararı olduğuna inanılmaktadır.

Genel anlamda derin düşünme yalnızlıkla eşdeğerdir. Budist bir kişi ruhunu temizlemek, zihinsel sükûnete kavuşmak, zihni meşgul veya rahatsız eden şeyleri

---

⁹⁸ A.g. e. II/ 160.

ortadan kaldırmak, kötülüklerden arınmak, içindeki tüm dünyevi kötülükleri yok etmek için büyük önemi olan bir kavramdır. Kişinin kendini yenilemesi, kendine karşı olan özgüvenini arttırması gibi yararlarını sayabiliriz. Meditasyonu sadece keşişler, tarikat üyeleri değil aynı zamanda halktan olan kişilerde uygulayabilir. Meditasyonu uygulama için öncelikle gerekli şartlar sakın bir yer ve bedensel bazı uygulamalardır (oturma şekli, nefes alma şekli v.s). Meditasyon şekilleri iki tanedir:

1- Samadhi (sakinleşme, sükûnete ulaşma): Sürekli zihinsel konsantrasyonu ve süje-obje ayrımının tamamen ortadan kaldırıldığı kilitlenmişlik halini ifade eder. Meditasyon belirli düşüncelerden ve onları araştırmaktan meydana gelmektedir. Belirli düşünceleri zihinde yok etme veya kaybetmeden ibaret olan meditasyondur. Kişi belirli düşünceler üzerinde yoğunlaşır ve onları kavrar. Bu meditasyon kişiyi şehvetten, kötü eğilimlerden ve karmadan kaçınmasını sağlar. Meditasyon şu üç işaretten yoksundur, yaşanmamış bir yaşam, şehvet ve kötü niyetten. Bir rahip meditasyonla bütün kötü niyetleri, kötü eğilimleri meditasyonun mücevheriyle (Samadhi) bağlantı kurar ve rahipten bu kötülükler yok olur.⁹⁹

2- Vipassana (her şeyin iç yüzünü kavrama): Konsantre olma her şeyin içyüzünü görme ve eşyaların gerçek mahiyetini kavrama yeteneğini arttırır. Nihai amaç ise, tüm varlıklar için *samsara*'nın ortaya çıkardığı memnuniyetsizlikleri ortadan kaldırma ve herkesin *Nirvanaya* ulaşmasını sağlamaktır.¹⁰⁰ Bu konuda Kral Milinda'nın Sorularında meditasyonun (düşünceye dalma) yararlarını rahip *Nagasena* şu şekilde açıklamıştır;

Nagsesena: Yalnız meditasyonun faydaları çoktur Ulu Kral. Bütün Tathagatalar Buddalığı böyle elde ederler ve onun yararlarını değerlendirerek insanlığa uygularlar. Yalnızlığın yirmi sekiz yararı vardır; Kişiyi korur, kişinin yaşam umudunu artırır, ona kuvvet verir, onun hatalarını örter, herhangi kötü itibarını yok eder ve ona nam kazandırır.

---

⁹⁹ A. g. e. II/ 222- 223.

¹⁰⁰ A.İ.Yitik, *Hint Dinleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir, 2005, s.82.

Kiřideki hoşnutsuzluğu alır onun yerine kişiye memnuniyet kazandırır. Korkuyu uzaklaştırır ve kişiye güven verir. İsteksizliği kaldırır ve ona Őevk verir. Őehveti uzaklaştırır, kini ve vesveseyi yok eder, kibri baskı altında tutar. Katı dūřünceyi yıkar zihnini bir noktada toplanmasını sağlar, akli yumuşatır ve kişinin kalbini hafifletir. Kiřiye ciddiye kazandırır, ona cismani kazanç sağlar. Kiřiyi saygıdeğer kılar, ona neře verir, onu sevinęle doldurur. Ona bütin oluşumların geręek doğasını gösterir, yeniden doğuşu sonlandırır ve vazgeğme (feragatin) yaşamanın tüm ürünlerini ona kazandırır. O takip ettiği inziva eğitiminin bu çeşit yararlarına zihninde sahiptir.

Tathagataların kendilerini yalnızlığa adamalarının tamamen dört nedeni vardır; Rahat ikamet etmek için, yalnızlığın masum niteliklerinden dolayı, istisnasız bütin yüce Şeylerin yolu olduğu ve o bütin Buddalar tarafından övüldüğü ve de yüceltildiği içindir. O başarmak için bıraktıkları herhangi bir Şey değildir veya onların çoktan başarmış oldukları bir Şeye ekledikleri herhangi bir Şey olduğu içinde değildir aksine inzivayı pratik ettikleri bu harika yararlardan dolayıdır.¹⁰¹

Meditasyonun hedef veya konuları:

Meditasyonun genel amağları veya hedeflerini *Rahip Nagasena Kral Milinda'nın Sorularında* Şu Şekilde açıklamış ve sıralamıştır:

Nagasena: Meditasyon için belirli hedef veya konular var ulu kral ve bunlar Budda tarafından yapılmıř ve bilinmektedir. Onlar Őunlardır; Her Őeyin ve her varlıęın devamsızlıęı dūřünceyi. Herhangi kalıcı bir ilkenin yokluęu fikri (herhangi bir ruhta, herhangi bir Őeyde veya varlıkta). Bedenle iliřkili kirlilik ve tehlike dūřünceyi. Kötü eęilimlerden kurtulma dūřünceyi. Tutkudan özgür olma dūřünceyi. Sükūnet fikri. Dünyayla ilgili Őeylerden memnuniyetsizlik dūřünceyi. Bütin Őeylerin geęici doęasının olduęu dūřünceyi. Kendinden geęme dūřünceyi. Çürümenin çeřitli evrelerindeki bir ceset fikri. Bütin varlıkları sevmeye dūřünceyi; bütin varlıklara Őefkat gösterme dūřünceyi; bütin varlıklara sempati duymaya dūřünceyi. Ölüm fikri; beden dūřünceyi. Bütin bunlar yüce kral, Kutsanmıř Kiři tarafından tanımlanmıř

---

¹⁰¹Milinda, I/ 196- 198.

olan meditasyonun amaç veya konularıdır. Ve herkim ölümden ve yaşlılıktan kurtarılmak isterse meditasyonunun bir amacı olarak onu seçer ve bu meditasyon onu tutkudan, kötü niyetten, donukluktan, kibirden, yanlış görüşlerden kurtarır, bu meditasyonla o Samsara okyanusunu geçer, arzularını durdurur, üç kat lekeden kendini temizler ve içindeki bütün kötülükleri yok eder; ve böylece o harika şehre, ölümsüz, yaşlanmayan, lekesiz, saf ve içinde güven, sakinlik ve büyük mutluluk olan Nirvana şehrine girer.¹⁰²

2.2 Nirvana

Nirvana kelime olarak sönmek, dinmek anlamlarına gelir, bununla birlikte büyük mutluluk, serinlik, dinginlik, huzur, ölümsüzlük, değişmezlik gibi kavramlarla da açıklanmaya çalışılmıştır. Nirvananın tanımlamasını yaparken ne olduğu ve ne olmadığını tanımlayarak ortaya koyabiliriz. Ne olmadığı ile ilgili tanımlamalar, yeniden doğumun olmaması, yeniden oluşun son buluşu, koşulsuzluk, ölümsüzlük, duruş veya son buluş, boşluk gibi anlamlardadır. Bunun yanında ne olduğu konusunda; uzak sahil (yaşamın ve onun doğal açısından uzak bir sahil), selin ortasındaki ada(tehlike ve acıdan sığınılacak yer), sığınılacak serin bir mağâ (sıcak Hindistan ikliminde huzur ve rahatlığı temsil eden güçlü bir imaj).¹⁰³

Nirvana kişinin sayısız varlık durumlarından sıyrılarak nihai kurtuluşunu ifade eden kavramdır. Nirvanaya ulaşma aydınlanmaya ulaşmayla eşdeğer tutulmuştur, bir nevi ön şartıdır. Benliğin sönmesi kurtuluştur; benliğin yok olması aydınlanmanın ön şartıdır; benliğin silinmesi Nirvanadır.¹⁰⁴ Yeniden doğum ıstırabından kurtulmayı, sakin ve dinginliği ifade eden anlamlarda bulunmaktadır. Kısaca dini hayatın ve ferdi kurtuluşun yegâne gayesi Nirvanadır.

Nirvana üzerinde yoğunlaşan en önemli hususlar Nirvananın formu veya şekli, Nirvana'nın süresi, Nirvana'nın yeri gibi konulardır. Bir diğer önemli husus

---

¹⁰² A. g. e. II/ 212- 213.

¹⁰³ Harvey PETER, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, 1990, New York, s. 63.

¹⁰⁴ Carus PAUL, *Buda'nın Öğretisi*, Ruh ve Madde Yay, İstanbul, 1984, s. 93, md 20.

Nirvana sonrası kişinin durumudur. Nirvanaya girenin veya ulaşan kişinin varlığını devam ettirip ettirmeyeceği hususunda Buddha herhangi bir açılama yapmamıştır. *Kral Milinda'nın Sorularında* yer alan Nirvananın niteliğiyle ilgili tartışma şu şekildedir:

2.2.1. Nirvana acı mıdır yoksa bütünüyle mutluluk mu?

Kaynak kitabımızda yer alan tanımlamaya göre Nirvana kesinlikle acı barındırmaz ve o tamamıyla mutluluktur. Yapılan tanımlamaya göre Nirvana salt mutluluk, katışıksız mutluluk ve acı karışmamış bir zevk hali olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte Nirvanaya ulaşmak için ilk evrede kişiler acı çekebilirler, yani Nirvananın ilk safhasında kişi zihinsel ve bedensel bazı acılara katlanır. Milinda ve Nagasena arasında geçen diyalog şu şekildedir:

Milinda: Saygıdeğer Nagasena, o nasıldır? Nirvana bütünüyle mutluluk mudur yoksa kısmen acı barındırır mı?

Nagasena: Nirvana bütünüyle mutluluktur ulu kral. Onda acının varlığı mevcut değildir veya acı karışmamıştır.

Buradaki önemli noktalardan birisi, yaşana zevk halinin zihinsel ağırlıklı bir mutluluk olduğu unutulmamalıdır. Bu noktada kişi Nirvanayı kavrama anında çevresel etkenlerin farkında olup olmadığı konusunda bir açıklama yoktur. Yani kişi tamamen dünyasal etkenlerden sıyrılmakta mıdır ve beyin çevresel etkilere karşı duyarsız mıdır? Bu konuda kaynak kitabımızın herhangi bir açıklaması mevcut değildir.

Milinda: Nirvananın bütünüyle mutluluk olduğu bizim inanmadığımız bir tabirdir. Bu noktada Nagasena biz Nirvananın acıyla karışımı olduğunu iddia edebiliriz. Ve bizim bu görüşü benimsememizin bir nedeni vardır. Nedir bu neden? Nirvanayı arayanlar, Nirvanaya uygulama çabalarından ve hem beden hem de zihin çabalarından sonra, onların ayakta durma, yürüme, oturma, uzanmada ve yemede,

uykuyu bastırmada, duyu organlarını baskı altına almada, samimi arkadaş ve akrabaları konusunda kendilerini sınırladıkları görülmektedir. Ama Nirvananın dünyasında beş duyunun hazzıyla mutlu ve de sevinçlidirler; Onlar birçok çeşit şekli gözleriyle görerek ve pratik ederek zevk alırlar. En çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi; kulakları birçok çeşit şenlik ve şarkı seslerini işiterek haz alırlar. En çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi; onların koku duyuları birçok çiçek kokularını, meyve kokularını v.s alarak mutlu olurlar. En çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi; onların dilleri birçok çeşit sert ve yumuşak yiyecekleri, şurupları, içecekleri tadar. En çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi; onların dokunma duyuları birçok çeşit haz verici hisleri, yumuşak, narin hisleri tadar. En çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi; onların zihinleri birçok çeşit düşünceleri, fikirleri, saf ve saf olmayan, iyi ve kötü düşüncelerden haz alırlar, en çok hoşlandıkları herhangi bir zamandaki gibi.

Eğer duyularını geliştirmez, onların isteklerini engeller, ezer veya yok edersen beden ve zihnine eziyet edersin. Bedenine eziyet ettiğin zaman bedeninde elem-ıstırap hissedersin. Zihnine eziyet ettiğin zaman orada da acı duyarsın. Zahit Magandiya bile kutsanmış kişide şöyle söyleyerek hata bulmadı mı; “ Samana Gotama artışın bir yok edicisidir?”

Nagasena: Nirvana ulu kral acı barındırmaz. O katıksız bir mutluluktur. Sen ulu kral, Nirvana acı vericidir diye iddia ettiğinde, senin acı olarak tanımladığın Nirvana değildir. O Nirvanayı anlamanın ilk evresi veya safhasıdır, o Nirvanayı arama yöntemidir. Nirvana saf ve basit mutluluktur, ona acı karışmamıştır. Kralların hoşlandığı saltanat hazzı diye bir şey var mıdır yüce kral?

Milinda: Kesinlikle vardır.

Nagasena: Peki bu büyük mutluluğa karıştırılan acı yok mudur?

Milinda: Hayır efendim.

Nagasena: Ama muhakkak sınırlara bir saldırı olması durumunda kral ona karşı koymak zorundadır. Ve o danışmanlarıyla, bakanlarıyla, şefleriyle, askerleriyle, korumalarıyla sefere çıkar. Seferde sivrisinekler, sıcak rüzgârlar, şiddetli çarpışmalara göğüs germez mi?

Milinda: Bu saltanat mutluluğu olarak isimlendirilemez Nagasena. O sadece bu mutluluk işindeki ilk veya ön safhadır. O zorluklar ve mücadeleler sonunda güce kavuşur. Ve bu acıyla karışmamış mutluluktur Nagasena çünkü saltanat bir şey, acı başka bir şeydir.

Nagasena: Tıpkı bunun gibi ulu kral, Nirvana bütünüyle mutluluktur ve ona acı karışmamıştır. Nirvana misafirlerinin (arayanlarının) beden ve zihinlerine acı doğrudur, kendilerini ayakta durmada, yürümede, oturmada, uzanmada, yemekte, uykularını engellemede, duyularını kontrol altında tutmada dizginlerler, yaşamlarını ve bedenlerini bir kenara bırakırlar. Tıpkı kralların düşmanlarını sindirdikten sonra saltanat hazzını sürmeleri gibidir. Nirvana tümüyle mutluluktur yüce kral ve acı ona karışmamıştır. Nirvana bir şey, acı başka bir şeydir.

Milinda: Çok iyi Nagasena! Böylecedir ve senin söylediğin gibi kabul ediyorum.¹⁰⁵

Görüldüğü üzere Nirvananın ilk evresi acıyla birlikte ve kişinin belli koşulları yerine getirmesinden sonra ortaya çıkan bir haldir. İlk evresinden kastettiğimiz Nirvanayı arama evresidir. Nirvanaya ulaşma halinden sonra beden, düşüncelerin hiçbir önemi kalmaz, sadece Nirvanayı yaşama hali ve onunla bir olma hali salt mutluluk olarak tanımlanmıştır.

---

¹⁰⁵ *The Questions of the King Milinda*, Translated from Pali by T.W.Rhys Davids, II/ 181-185'ten özetlenerek.

2.2.2. Nirvananın harici formu (şekli)

Milinda: Saygıdeğer Nagasena, bu Nirvananın hakkında her zaman konuşuyorsun; sen onun bir benzetme, açıklama, sebep ve delille, şekli, formu, süresi veya ölçüsünü açıklayabilir misin?

Nagasena: Nirvanaya ulu kral, hiçbir şey benzer olamaz. Hiçbir teşbihle, açıklamayla, sebeple veya delille onun formu, şekli süresi veya ölçüsü açıklanamaz.

Milinda: Ben buna inanmıyorum Nagasena; onun şekli, tabiatı, süresi veya ölçüsünün anlaşılmasının mümkün olmadığı kabul edemeyiz. Bana bunun açıklamasına bir örnek ver.

Nagasena: Tabî ki vereceğim ulu kral. Büyük okyanus diye bir şey var mıdır ulu kral?

Milinda: Evet okyanus vardır.

Nagasena: Farz edelim bir adam sana şu şekilde sordu: “ Denizde ne kadar su vardır majesteleri ve kaç tane canlı yaşar?” Sana bu soru sorulduğunda, ona nasıl bir cevap verirsin?

Milinda: Şunun gibi bir cevap veririm: “ Benim aptal adamım! Senin bana sorduğun sorulamaz bir sorudur. Hiç kimse böyle bir soruyu cevaplayamaz. O yalnız bırakılması gereken bir noktadır. Fizikçiler asla böyle bir şeyi sınınamadı. Ve hiç kimse oradaki suyu ölçemez ve orda ne kadar canlı yaşadığını hesaplayamaz.” Bu şekilde cevap veririm efendim.

Nagasena: Ama niçin okyanus hakkında böyle bir cevap verirsin ki okyanusta var olan şeyler vardır. Hâlbuki hesaplayıp şu şekilde bir cevap veremez miydin: “ Denizde şu kadar su vardır ve filan kadar canlı orada yaşamaktadır?

Milinda: Bu imkânsızdır efendim. Bu birinin gücünün ötesindedir.

Nagasena: Denizlerdeki varlıklar olmasına rağmen orada yaşayan canlıların sayısını veya denizdeki suyun miktarını söylemek ne kadar imkânsızsa; Nirvana gibi bir durum olmasına rağmen, Nirvananın ölçüsü, süresi, şekli, formunu herhangi bir şekilde söylemeyi önermen imkânsızdır. Ve büyüsel güçleri olan biri denizdeki varlıkları ve suyu hesaplayabilse bile, o Nirvananın ölçüsü, süresi, şekli, formunu söyleyemeyecektir. Onun formunun açıklanması konusunda hiçbir şey olmamasına rağmen onun özellikleri konusunda bir şey vardır.

Burada rahip Nirvananın ölçüsü, süresi, şekliyle ilgili açıklama yapmamasının nedeni Nirvananın kişisel olarak yaşanan bir hal olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü bu hali yaşayan her kişi bu durumu farklı şekilde tasavvur etmiştir. Nirvananın rahip tarafından sanal bir âlem gibi sunulması bunun göstergesidir. Kişi Nirvanaya ulaşır fakat onun ölçüsü hakkında bir şey söylemeye muktedir değildir.

Milinda: Güzel sözcük Nagasena. Nirvananın özelliklerindeki bir noktanın açıklamasını duymalıyım.

Nagasena: Nilüferin bir özelliği Nirvanada doğal olarak vardır ve suyun iki özelliği, ilacın üç özelliği, yiyeceğin beş özelliği, uzayın on özelliği, dilek verme cevherinin üç özelliği, kırmızı sandal ağacının üç özelliği, erimiş tereyağının üç özelliği, bir dağın zirvesinin beş özelliği Nirvana da doğal olarak bulunmaktadır.

Rahip Nagasena Nirvananın niteliksel olarak açıklarken Hindistan coğrafi yapısına göre bunu şekillendirmiştir. Nirvananın birçok özelliği maddesel açıdan değer verilen birçok materyal Nirvananın özelliğiyle bağdaştırılmıştır.

Milinda: Saygıdeğer Nagasena, Nirvanada doğal olarak bulunan senin söylemiş olduğun nilüfer çiçeğinin bir özelliği nedir?

Nagasena: Nilüferin, suyla donuklaşmamış olduğu gibi, Nirvanada kötü eğilimlerle donuklaşmamıştır. Bu nilüferin bir özelliği Nirvanada doğal olarak bulunmaktadır.

Milinda: Nirvanada doğal olarak bulunduğunu söylediğin suyun iki özelliği nedir Nagasena?

Nagasena: Suyun serin olup, sıcaklığı azaltması gibi, Nirvana da serindir ve bütün kötü eğilimlerden ortaya çıkan ateşi düşürür. Bu Nirvana da doğal olarak bulunan suyun birinci özelliğidir. Suyun susuz kalmış insanlar ve hayvanların, su için tükenmiş ve tedirgin olduklarında ve susuzluktan kırılırken suyun bu tedirginliği ve susuzluğu yok etmesi gibi, Nirvana da şehvetten sonra arzuyu, gelecek yaşamdan sonraki arzuyu ve dünyevi başarıdan sonraki arzunun susuzluğunu bastırır. Bu suyun ikinci özelliğidir.

Milinda: Nirvana da doğal olarak bulunan ilacın üç özelliği nedir?

Nagasena: Zehir yüzünden ıstırap çeken varlıkların sığınağının ilaç olması gibi, Nirvana da kötü eğilimlerin zehrinden acı çeken varlıkların sığınağıdır. Bu birinci özelliğidir. Ve hastalığa ilacı son vermesi gibi, Nirvana da elemelere son verir. Bu ikinci özelliğidir. İlacın tanrıların yiyeceği olması gibi, Nirvana da tanrıların yiyeceğidir. Budda üçüncü özelliğidir.

Milinda: Nirvana da okyanusun dört özelliği nedir?

Nagasena: Okyanusun boş cesetlerden özgür olması gibi, Nirvana da kötü eğilimlerin ölü bedenlerinden azadedir. Bu birinci özelliğidir. Okyanus sınırsız ve kudretlidir, bütün nehirler ona aksa dolduramaz, Nirvana da büyük ve sınırsızdır, ona giren varlıklar onu dolduramaz. Bu ikinci özelliğidir. Okyanusun kudretli yaratıkların meskeni olması gibi, Nirvana da büyük adamların meskenidir (Arhatlar). Bu üçüncü özelliğidir. Okyanusun geniş ve türlü dalgalarının bir çiçeğe

benzemesi gibi, Nirvana da saflık, özgürlük ve bilginin çeşitli goncalarıyla çiçek gibidir. Budda dördüncü özelliğidir.

Yukarıda Nagasenanın yaptığı tanımlama Arhatların seviye olarak nerede olduğunu göstermektedir. Arhatlar Nirvana müdavimleri olarak gösterilmiştir ki bu onların Rahiplik Teşkilatı (Sangha) içerisindeki konumunu ortaya koymaktadır.

Milinda: Nirvana da yiyeceğin bulunan beş özelliği nedir?

Nagasena: Yiyeceğin ulu kral, bütün varlıkların hayatını desteklemesi gibi, Nirvana da (kavrandığında) hayatı destekler çünkü o yaşlılığa ve ölüme son verir. Bu birinci özelliktir. Yemeğin bütün varlıkların kuvvetini artırması gibi, Nirvana da bütün varlıkların iddhi gücünü artırır. Bu ikinci özelliğidir. Yemeğin bütün varlıkların güzelliğinin kaynağı olması gibi, Nirvana da bütün varlıkların kutsallığının güzellik kaynağıdır. Bu üçüncü özelliktir. Yiyeceğin bütün varlıklarda acıya son vermesi gibi, Nirvana da bütün varlıklarda kötü eğilimlerden ortaya çıkan rahatsızlıklara son verir. Bu dördüncü özelliktir. Yiyeceğin bütün varlıkların açlık zayıflığının üstesinden gelmesi gibi, Nirvana da varlıklarda açlıktan ve her çeşit acıdan ortaya çıkan rahatsızlığa son verir. Budda beşinci özelliktir.

Milinda: Nirvanada bulunan uzayın on özelliği nedir yüce Nagasena?

Nagasena: Uzayın ne doğması, ne yaşlanması, ne ölmesi, ne yok olması, nede yeniden oluşu (gelecek bir yaşama sıçrama) vardır, onun hırsızlar kuşatılması veya hırsızlar tarafından çalınması söz konusu değildir. O bir şey tarafından desteklenmez, o kuşların yoludur, ona hiçbir engelleme yoktur ve sonsuzdur. Nirvana da doğrulmamıştır, ne yaşlanır, ne ölür, ne yok olur, ne yeniden oluşur, nede yeniden ortaya çıkışı söz konusudur, o herhangi bir şeye bağlı değildir, o Arhatların hareket alanıdır, onu hiçbir şey kuşatamaz ve o sınırsızdır. Bunlar Nirvanada bulunan uzayın on özelliğidir ulu kral.

Nirvanada kişinin kalma süresiyle ilgili olarak bir bilgi verilmez fakat Nirvanın kendi süresi burada ortaya konulmuştur. Nirvananın zamansal olarak bir süresi olmadığı vurgulanmıştır. Onun oluşumu ile ilgili olarak bir bilgiye sahip değiliz veya Budist teoloji bununla ilgili bir bilgi vermemektedir ve onun bir yaratıcısı da söz konusu değildir. Buradan Budist teolojide Tanrısal bir varlığa dayanma olmadığı, Tanrısal bir yaratmanın Budist teoloji içerisinde yer almadığı görülmektedir.

Milinda: Nirvanada doğal olarak bulunan dilek verme cevherinin üç özelliği nedir Nagasena?

Nagasena: Dilek verme cevheri her isteği yerine getirmesi gibi, Nirvana da her isteği yerine getirir. Bu birinci özelliğidir. Dilek verme cevherinin hazza neden olması gibi, Nirvana da kişiye haz verir. Bu ikinci özelliğidir. Dilek verme cevherinin parlaklıkla dolu olması gibi veya parlaması gibi, Nirvanada etrafına ışık saçar ve parlar. Buda üçüncü özelliğidir.

Milinda: Kırmızı sandal ağacının üç özelliği nedir?

Nagasena: Kırmızı sandal ağacını elde etmek zordur yüce kral, Nirvanaya da ulaşmanın veya erişilmesinin zor olması gibi. Bu birinci özelliğidir. Kırmızı sandal ağacının kokusunun güzelliğinin eşsiz olması gibi, Nirvanada aynı şekildedir. Bu ikinci özelliğidir. Kırmızı sandal ağacının bütün iyi kişiler tarafından övülmesi gibi, Nirvanada bütün soylu kişiler tarafından methedilmiştir. Budda üçüncü özelliğidir.

Milinda: Nirvanada tereyağının bulunan üç özelliği nedir yüce Nagasena?

Nagasena: Tereyağının renkte güzel olması gibi, Nirvanada erdemlilikte güzeldir. Bu birinci özelliğidir. Tereyağının güzel bir kokuya sahip olması gibi, Nirvanada erdemliliğin mutluluk verici kokusuna sahiptir. Tereyağının haz veren bir

tadının olması gibi, Nirvanada onu yaşayanlara erişilmez bir tat verir. Buddha üçüncü özelliğidir.

Milinda: Nirvanada doğal olarak bulunan bir dağın zirvesinin beş özelliği nedir yüce rahip?

Nagasena: Zirvesi olan bir dağın çok yüksek olması gibi, Nirvanada çok büyük ve yüksektir. Bu birinci özelliğidir. Bir dağın zirvesinin hareketsiz veya taşınamaz olması gibi, Nirvanada aynı şekildedir. Bu ikinci özelliğidir. Bir dağın zirvesine ulaşamaması gibi, Nirvanada da bütün kötü eğilimlere ulaşamaz (Nirvana kötü eğilimleri barındırmaz). Bu üçüncü özelliktir. Bir dağın zirvesinde bitkilerin yetişebileceği bir yer olmaması gibi, Nirvanada da kötü eğilimlerin yetişebileceği bir durum yoktur. Bu dördüncü özelliktir. Bir dağın zirvesi korku ve endişeden uzaktır, Nirvanada korku ve endişe mevcut değildir ve barındırmaz. Buddha Nirvanada doğal olarak bulunan bir dağın zirvesinin beş özelliğidir.

*Milinda: Çok iyi Nagasena! Böylece ve senin söylediğin gibi kabul ediyorum.*¹⁰⁶

2.2.3. Nirvananın zamanı

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena sizin insanlarınız şöyle söylüyorlar: “Nirvana ne geçmiştir, ne gelecek, ne şimdi, nede üretilmiştir (oluşturulmuş).”

Bu konuda Nagasena bir kişi (hayatını dürüst olarak yaşayan) daha önce meydana getirilmiş bir şeyi anlar mı veya o ilk olarak kendi meydana getirip, daha sonra mı onu gerçekleştirir?

Nagasena: Ne bu kişi nede başkası anlayamaz ulu kral. Yinede o Nirvananın bu prensibinin (Nirvana-dhatu) var olduğunu anlar.

---

¹⁰⁶A. g .e. II/ 186- 195'ten özetlenerek.

Milinda: Ben bu prensibi anlamadım, bunu açıklar mısın Nagasena?

Nagasena: Nirvananın bu ilkesi çok sakin (yumuşak), mutluluk dolu, çok narin var olur. Bu, kim hayatını dürüst olarak yaşarsa (fatihlerin öğretisine göre bütün şeylerin fikrini-samkharas- kavrar) bilgeliğiyle onu anlayabilir.

Ama sen “ Nirvana nasıl biliniyor?” diye soruyorsan, o acı ve tehlikeden azadedir, o güvenle, huzurla, sakinlikle, büyük mutlulukla, incelikle, saflıkla, tazeliikle birlikte.

Tıpkı ulu kral, kuru çubuk demetleriyle dolu ateşli bir fırında bir adam yakılırken, kuvvetli bir gayretle kendini kurtarıp, soğuk veya serin bir mekâna kaçması ve büyük mutluluk yaşaması gibidir. Aynen bunun gibi herkim hayatını doğru olarak yaşarsa (o özenli düşüncesiyle Nirvananın büyük mutluluğunu anlayacaktır) üç katlı yanan ateşin ısıtı (şehvet, kötü niyet, aldatma) söner. Ama sen tekrar sorarsan “ O nasıl hayatını bu Nirvanayı anlamak için düzene koyar?”, o bütün şeylerin gelişimi konusundaki gerçeği kavrar, doğumu, ölümü, hastalığı, yaşlılığı kavrar ve bu şekilde Nirvanayı anlar.¹⁰⁷

2.3. Ruh (Ruh yoktur: Anatta)

Ruh kavramı hem dinler açısından hem de felsefeciler tarafından büyük tartışma konusu olmuştur. Ruhun mahiyeti, ruhun ölümsüzlüğü veya sonlu olup olmadığı, ruhun özdek olarak mahiyetinin ne şekilde olduğu v.b konular her zaman tartışıla gelmiş konulardır. Özellikle ilkçağdan günümüze kadar ruh konusu halen tartışılmaktadır.

İlk çağda Milet mektebi'nin (M.Ö. VI. yüzyıl) düşünürlerinden Anaximenes hayatın kaynağının *hava* olduğunu, teneffüs edilen havanın ruh olduğunu söylemişti. Canlılar nefeslerini verirken ruhlarını da vermiş olurlardı. Anaximenes bu alanda ilk adımı atmış ve ruh kavramını ortaya atılmasında etkili olmuştur.¹⁰⁸ İlkçağda ünlü

¹⁰⁷ A. g. e. II/ 195- 200'den özetlenerek.

¹⁰⁸ Kamuran Birand, İlk Çağ Felsefesi Tarihi, Ankara, 1964, s. 15.

hekim Galenos ruhların ruhu kavramını ilk olarak ele almış ve İslam felsefecilerini bu konuda etkilemiştir. Aynı şekilde Aristoteles (M.Ö. 384- 322)'e göre ruh üç tabakalıdır; insani, hayvani ve bitkisel ruh olarak tabakalar ayırmıştır.¹⁰⁹ Bunun anlamı ruh kavramı ilkçağdan günümüze kadar ruh tartışılan bir kavram olma özelliğindedir. Ruhun varlığını ruhçu (spiritüalist) görüşlerin hepsi de kabul etmekle birlikte, bir kısmı ruhun orijinal ve kendine özgü olduğunu, bir kısmı da tekrar bedenleşmesinin bir yasa olduğunu kabul etmez. Ruh'un çeşitli tanımları şunlardır:

- Maddeciliğe göre: Ruh yoktur ya da maddenin bir ürünü olabilir.
- Felsefi spiritüalizme göre: Ruh, maddeye biçim veren, maddi mekânda yer işgal etmeyen, parçalara ayrılmayan, soyut, etki gücü olan bir varlıktır.
- Neo-Spiritüalizm'e göre: Ruhlar ilahi irade yasaları'nın gerekleri kapsamında, görgü ve deneyimlerini arttırmak üzere madde kâinatında bedenleşen, amaç ve etki sahibi, şuurlu ve madde-dışı varlıklardır. Ruhlar madde-dışı varlıklar olmakla birlikte, hiçbir ruh madde kâinatında asla maddeden soyutlanmış bir durumda bulunamaz. Bu bakımdan ruh ve madde ayrılığında değil, ruh ve maddenin birliğinden söz edilmelidir.¹¹⁰

Ruh, çoğu felsefi ve dini düşünceye göre maddesel olmayan, elle tutulamayan, gözle görülemeyen fakat varlığına inanılan; ayrıca yaşayan her varlığın içinde ve temelinde olduğuna inanılan olgudur.

Ruh genel olarak sonsuz ve ölümsüz kabul edilir. Ruh düşüncesi ölüm sonrası hayatı ilgilendiren bir boyutu bulunmaktadır. Birçok din ruhu madde dışı olarak telakki eder ancak bir bölüm de ruhun madde olduğunu savunur.

Budist öğretiyi incelediğimizde durum bu açıklamalarımızdan biraz daha farklı konumdadır. Öncelikle Budist öğretisi, her şeyin birbirine bağımlı olmasına dayanarak yani bağımlılık yasası gereğince ve karmanın bir sonucu olarak ruhun

---

¹⁰⁹ Vural Mehmet, *İslam Felsefesi Sözlüğü*, Elis Yay, Ankara- 2003, s. 319.

¹¹⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruh>. 04/ 06/ 2007

farklı formlar altında yeniden var olduğunu ortaya koyar. Ruhların çeşitli varlık şekillerinde tekrar vücut bulduklarını öğretir, kötü amellerde bulunanların ruhları ölümden sonra kötü karmalarıyla uzun zaman cehennem azabı görür ve daha sonra yeryüzünde farklı yeni bir vücutla doğarlar.¹¹¹

Budizm, varlık görüşünde bireylerin, canlı varlıkların ezeli-ebedi bir ruhları olmadığını savunur. Bir Yaraticının var olmadığına inanan Budda'ya göre, kötülükle acının var oluşu bir yaratıcıya duyulacak inancın önünde aşılmaz bir engel oluşturur. Budist öğretisine göre hiçbir şey sonsuza dek değişmeden kalmaz. Yani çevreden apayrı, sonsuza dek değişmeden kalacak bir varlık yoktur işte bu noktada *Anatta* veya *Anatman* kavramını açıklamamız Budist öğretiye göre ruhu açıklamamız için yeterlidir. *Anatman*, varlığın özünü oluşturduğunu düşündüğümüz, “ruh” veya “ben” adını verdiğimiz sabit bir cevherin yokluğunu ifade eder. Bu durumda reenkarnasyon sürecinde birbirini takip eden bedenlerin özdeşliğini ispat etmek zorlaşır, hatta imkânsızlaşır.¹¹²Bu konuyla ilgili diğer bir görüş ve ifade aynen şu şekildedir; “ İlk iki soylu gerçek acı ve acının kökeni üzerinde düşünen keşişi, şeylerin kalıcı, dolayısıyla maddi olmamasını (Pali dilinde *anatta*) ve kendi varlığının da madde dışılığını keşfeder.”¹¹³Başka bir tanımlamada ise Atman hayatın ilkesi olan nefes, ruh, benlik, ego dur. Eski Brahman ekollerinden bazısına göre atman, insanda metafizik bir varlığı simgeler ve insanın düşüncelerini düşünen, duygularını duyan ve işlerini işleyen odur. Budda bu anlamda bir atmanın varlığı reddeder.¹¹⁴ Kısacası Budda'nın “ruh yoktur” ifadesinin sonucu *anatta* kavramıyla doğrudan ilgilidir. Kral Milinda'nın Sorularında ruh ile ilgili olarak rahip Nagasena ve kral Milinda arasındaki tartışma şu şekildedir;

Milinda sorarak başlar: “ Sizin saygı ve namınız nasıldır ve isminiz nedir efendim?

¹¹¹ Sarıkcıoğlu Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004, s. 203.

¹¹² Yitik A.İhsan, *Hint Dinleri*, İzmir İlahiyat Fak Yay, İzmir- 2005, s. 66.

¹¹³ Eliade Mircea, *Dinsel İnanışlar ve Düşünceler Tarihi*, Kabalcı Yay, İstanbul, 2003, s.109

¹¹⁴ Carus Paul, *Buda'nın Öğretisi*, Ruh ve Madde Yay, İstanbul, 1984, s. 206

Nagasena: Ben Nagasena olarak bilinirim Ulu Kral ve o bununla benim inançtaki kardeşliğime işaret etmektedir. Ama ailemin Nagasena, Süresena veya Virasena ya da Sihesena gibi isimler vermelerine rağmen Nagasena ve bunun gibi isimler genel olarak anlaşılan bir terim ve genel kullanımda bir işarettir. Çünkü maddede kalıcı bir bireysellik ruh içermez yani maddede veya isimde kalıcı bir benlik/ruh yoktur.

Bu cevap üzerine kral yanındaki Yunanlılara şaşkınlığını ifade eder sonra tekrar usta Nagasena'ya döner ve sorar; “ Çok saygıdeğer Nagasena mademki maddede kalıcı ruh yoktur veya ruhu içermez, o zaman senin tarikat üyelerinin kaftanlarını, yiyeceklerini veya hastalık için gerekli malzemeleri kim verir? Ve kim verilen şeylerden zevk alır? Ve kim erdemli bir yaşamı yaşar? Ve sen bana tarikatta Nagasena olarak çağrıldığını söylüyorsun, o zaman bu Nagasena nedir? Sen saçlar Nagasena mıdır demek istiyorsun?

Yukarıdaki metinde Kral Milinda ruh ve beden ayrı olup olmadığı konusundaki şüphelerini gidermek istemektedir ki bu Budist teoloji için önemli bir noktadır. Çünkü kişinin Karması neticesinde yapmış olduğu iyi ve kötü eylemlerin sonucunu ruhun bedenle birlikte çekip çekmediği konusu bir çıkmazdır. Kişi farklı bir form altında aynı ruhla fakat farklı bedeniyle mi var olacaktır? Diyalog aşağıda şu şekilde devam etmektedir.

Nagasena: Hayır ulu kral, ben bunu söylemiyorum.

Kral: Veya belki de vücudun üstündeki kıllar?

Nagasena: Kesinlikle hayır.

Milinda: Veya tırnaklar, dişler, ten, sinirler, kemikler mi v.s bütün bunların hepsi ve herhangi birisini Nagasena? Ve bunlardan her birisini o(Nagasena) hayır olarak cevapladı.

Kral Milinda: O zaman harici form (rupa) Nagasena mı veya duyular (vedana) ya da düşünceler (sanna) ya da karakterin öğelerini (samkhara) veyahut bilinçlilik (vinnana) Nagasena mıdır?(Bunlar beş skandhastır yani herhangi varlığın beş zihinsel ve bedensel ögesi). Ve bunlardan her birisini o hayır olarak cevapladı. O zaman bütün beş skandasın birleşimi mi Nagasenadır?

Nagasena: Hayır ulu kral.

Milinda: Ama bu be skandashın dışında yani bir Nagasena var mı? Ve o hala hayır cevabını veriyordu. O zaman ben sorduğum kadarıyla Nagasenayı keşfedemiyorum. Nagasena boş bir sesten ibaret. O zaman bizim daha önce gördüğümüz Nagasena kim? O zaman senin konuşulan namın bir yalandır ve gerçek değildir! Ve saygıdeğer Nagasena kral Milindaya şöyle dedi;

Sen buraya büyük lüks bir arabayla geldin, eğer sen bu sıcak ve kumlu zemin üzerinde yaya olarak yürüseydin, ayağının altındaki kumlu, sert çakıllı taneleri çiğneseydin, senin ayakların sana acı verecekti. Ve senin vücudun acı içinde olacaktı ve zihnin rahatsızlanacaktı, bedensel bir acının duyusunu tecrübe edecektin. O zaman sen nasıl yaya geldin veya bir arabada geldin?

Milinda: Ben yaya gelmedim efendim. Ben bir yük arabasıyla geldim.

Nagasena: Bir arabayla geldiysen efendim, bana bunun ne olduğunu açıkla? Araba bir direk mi?

Milinda: Ben bunu söylemedim.

Nagasena: Araba bir dingil mi?

Milinda: Kesinlikle değil.

Nagasena: O tekerlekler, aks, sandık, kollar araba mıdır? Ve o hala bütün bunların hepsini hayır olarak cevapladı.

Nagasena: Ama bunların dışında araba diye bir şey var mı? Ve o hala hayır olarak cevapladı.

Nagasena: Böylece ben sorduğum kadarıyla araba diye bir şey keşfedemedim. Araba boş bir sesten ibarettir. O zaman senin gelmiş olduğunu söylediğin araba nedir? Majesteleri sizin konuştuğunuz bir yalandır ve gerçek olmayandır. Siz bütün Hindistan üzerinde bir kralınız ve büyük bir hâkimiyet sahibisiniz. O zaman gerçek olmayanı söyleyerek kimden korkuyorsunuz? Ve o yunanlılara ve kardeşleri şahit göstererek şöyle dedi; “ Kral Milinda buraya arabayla geldiğini söyledi. Ve arabanın ne olduğunu açıklama konusunda sorulduğunda, onun bildirdiği şeyi açıklayamadı. Onu bunda onaylamak mümkün müdür? Ve kral Milinda Nagasenaya şu şekilde cevap verdi:

Ben gerçek olmayanı söylemedim saygıdeğer efendi. Bütün bu şeylere onun sahip olmasından dolayı - tekerlekler, aks, dingil v.s – genel kullanımda “arabayı” göstermek için bunlar genellikle anlaşılabilir bir terim altında gelir.

Nagasena: Majesteleri “araba”nın anlamını doğru olarak kavradınız. Tıpkı bana sormuş olduğunuz bütün şeyler hakkındaki – bir insan vücudundaki 32 organik madde çeşidi ve varlığın beş elementi- genel kullanımda “ Nagasena” yı göstermek için genel anlaşılabilir bir ifade altında kullanılır. Yani nasıl arabanın bölümleri bir araya geldiğinde “araba” kavramı kullanılıyorsa benim organlarımı ve bütünlüğümü oluşturan bütün elemanlar bir araya geldiğinde Nagasena ismi veriliyor.

Buradaki açıklamada varlıklarının özelliklerinin bileşimi varlığı oluşturmaktadır. Kişinin ve varlığın ismi onu oluşturan özelliklere bağlanmıştır, onun sahip olduğu ruha değil. Anlaşılması güç bir açıklama.

Nagasena: Çok iyi Nagasena ve çok şaşırtıcı. Böylece kabul ettim.

Milinda: Kaç yıldır kідeme sahıpsin Nagasena?

Nagasena: Yedi yıl majesteleri.

Milinda: Ama sen nasıl onun “yedi” olduğunu söyleyebiliyorsun? O yedi olan senin olduğun mudur veya bu sayı olan “yedi” midir?

Nagasena: Şu an kralın figürü olan an düşünülürse bütün kraliyet donanımlarıyla süslü ve onun zemine gölgesi çıkıyor veya bir su tasına. Ve Nagasena ona sordu: “ sizin şekliniz zemini gölgeledi ulu kral ve suya yansıdı, peki şimdi kral siz misiniz yoksa kralın yansıması mı?

Milinda: Ben Kralım Nagasena ama gölge benden dolayı varlığa gelir (zuhur olur).

Nagasena: Tıpkı ulu kral yıl sayılarının yedi olması gibi, benim yedi olmamam gibi. Ama yedi sayısı benim varlığımdan gelmesi gibi; o benimkiyle aynı anlamdadır, sizin gölgeniz gibi.

Milinda: Çok süper ve çok şaşırtıcı Nagasena. Sana sormuş olduğum soru zor olmasına rağmen sen çözdün.¹¹⁵

2.4. Dönüşüm ve Davranış

Budist öğretiyeye göre yaşamlarını dürüst ve doğru olarak düzenleyen herkes aydınlanma veya gerçeği kavramayı elde edemeyecektir. Doğru yaşamalarına rağmen gerçeği kavrayamayacak olan kişiler Kral Milinda'nın Sorularında şu şekilde belirtilmiştir; Bir hayvan olarak doğan kişi hayatını düzenli bir şekilde yaşasa bile gerçeği kavrama hedefine ulaşamaz; Preta dünyasında doğan (Vantasika (kusuntuyla

---

¹¹⁵ *The Questions of The King Milinda*, Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, I/ 40- 46' dan özetlenerek.

beslenen), Khuppupasino (aç ve susuz olan), Nigghama-tannhika (susuzluktan tüketilmiş olan), yanlış görüşleri destekleyen veya tutan, hilekâr kişi, anne veya babasını öldüren ya da bir Arhatı, tarikatta bölünme çıkarana, bir Budda'nın kanını akıtana, kendini gizli bir şekilde tarikata bağlayan, sapık görüşlere sahip olan, tarikatın bir kız kardeşine tecavüz eden, on üç çok kötü suçun birisi veya diğerinden suçlu olup hakları geri iade edilmeyen, hadım olan, homoseksüel olan ve yedi yaşın altındaki bir kişi hayatını doğru olarak düzene koysa bile gerçeği kavramayı edinemeyecektir. Burada yedi yaşın altındaki bir çocuğun veya ergenliğe ulaşmamış bir kişinin gerçeği ulaşmama nedeni olarak beyinsel veya zihinsel gelişimini tamamlayamamış olması gösterilir, zira Nirvanaya erişebilecek kişinin onu kavrayabilmesi için zihinsel açıdan bu yükü kaldırabilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bununla ilgili tartışma Milindapanha' da şu şekilde geçmektedir.

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, yaşamlarını doğru olarak düzene koyanlar, onların hepsi gerçeği kavrama hedefine ulaşır mı veya onlardan bazılarının ulaşmayanı var mı?

Nagasena: Bazıları ulaşır ulu kral bazıları değil.

Milinda: O zaman hangileri ulaşır hangileri ulaşmaz?

Nagasena: Bir hayvan olarak doğan kişi ulu kral hayatını doğru olarak düzene koysa bile gerçeği kavrama hedefine ulaşamayacak. Nede Preta dünyasında doğan. Yanlış görüşleri tutan, hilekâr olan, anne veya babasını ya da bir Arhatı öldüren. Tarikatta bir bölünme çıkarana. Bir Budda'nın kanını akıtana. Kendini gizli bir şekilde tarikata bağlayan. Sapık olan, tarikatın bir kız kardeşine tecavüz eden, on üç çok kötü suçun biri veya diğerinden suçlu olup haklarını geri alamamış ya da iade edilmemiş olan, hadım olan, homoseksüel olan ve herkim yedi yaşın altındaysa, o hayatını doğru olarak yaşasa bile gerçeği kavramaya erişemeyecektir. Bu on altı bireye anlayışa erişme yoktur yüce kral onlar hayatını düzene soksa bile.

Milinda: Senin tek tek ayırdığın bunlar aydınlanmaya erişebilir veya erişmeyebilir. Ama neden yedi yaşının altındaki bir çocuk hayatını düzene koysa bile aydınlanmaya erişememekte veya nedeni nedir? Orada hala bırakılmış veya çözülmemiş bir problem var. Çünkü çocukta şehvet, kötü niyet, anlayışsızlık, dinsel delalet, hoşnutsuzluk nede şehvetli düşünceler kabul edilmez. Günahtan arınmış olarak, biz bu çocuğu Arhatlığı edinmeye hazır olarak bakarız ve dört gerçeğe bir bakışta girmeye değerli kimse olarak görür veya değerlendiririz.

Nagasena: Takip eden sebep benim bir çocuk aydınlanmaya ulaşamaz demem içindir. Yedi yaşın altındaki biri heyecan verici şeyler hakkında tutku hissedebilseydi, haksızlığa götüren şeylerde yanlışa gitseydi, yanlış yönlendirilen nesnelere kandırılabilir ve bir sapıklığı anlayabilseydi, hoşnutluk ve hoşnutsuzluk arasındaki farkı ayırabilseydi, ahlaksızlık veya fazileti düşünebilseydi o zaman ona gerçeği kavrayış mümkün olabilirdi. Fakat yedi yaşının altındaki birinin zihni güçsüz, zayıf, vasat, küçük, az, anlaşılmaz ve donuktur. Oysa Nirvananın gerekli ilkesi aşkıdır, önemlidir, ağır ve geniştir ulu kral, çocuğun (mükemmel olmayan bir zihinle) çok büyük olan bir fikri kavrayamamasından dolayıdır. O dağlar kralı Sinerunun olayı gibidir, ağır ve kütle halinde çok büyüktür; Şimdi sıradan güç, kuvvet ve enerjiye sahip bir adam bu dağı kaldırabilir mi?

Milinda: Tabî ki hayır efendim.

Nagasena: Ama neden değil?

Milinda: Adamın zayıflığından dolayı ve Sinerunun kudretliliği yüzünden.

Nagasena: Tıpkı, ulu kral çocuğun zihninin Nirvanayla olan ilişki gibi. Ve tekrar o geniş yeryüzü gibi uzun ve geniş, büyük ve kudretlidir; Peki suyun küçücük bir damlası bu geniş dünyayı ıslatıp çamura döndürebilir mi?

Milinda: Hayır efendim.

Nagasena: Peki neden?

Milinda: Su damlasının küçüklüğünden dolayı ve dünyanın büyüklüğü yüzünden.

Nagasena: Tıpkı çocuğun zihninin Nirvanayla olan alakası gibi ulu kral.

Milinda: Çok iyi Nagasena, böylecedir! Ve senin söylediğin gibi kabul ediyorum.¹¹⁶

2.5. İyi-Kötü Arasındaki Fark ve Devadatta

İyilik ve kötülük doğurduğu sonuçlar itibariyle Budist öğretilerde önemli bir yere sahiptir çünkü iyi-kötü kişinin karması ya da bir sonraki yaşamı için bir dayanak oluşturmaktadır. Bu konuyla ilgili *Milindapanhadā Kral Milinda Rahip Nagasena* arasındaki diyalog şu şekilde gelişmektedir;

Kral Milinda: Saygıdeğer Nagasena, İyi yapanın durumuyla kötü yapanın durumu aynıdır veya iki durum arasında herhangi fark var mı?

Nagasena: İyi ve kötü arasında bir fark vardır Yüce Kral. İyi işler iyi sonuçlar verir ve Sagga'ya (Cennette kısa bir yaşam) götürür ve kötü işler mutsuz sonuçlar verir ve Niraya'ya (Cehennemde geçici bir yaşam) götürür.

Kişinin yaşamı hayatı boyunca yapmış olduğu eylemlerinin sonucunda bir sonraki yaşamında farklı formlar veya şekiller altında ortaya çıkmaktadır. Bu konu Kral Milinda'nın Sorularında Devadatta ve Bodisat arasındaki hikâyede anlatılmıştır. Bilindiği gibi Devadatta Budda'ya karşı olan, ona düşmanlık besleyen ve tarikat içinde hizip çıkarmak isteyen kişi olarak bilinmektedir. Aynı zamanda Devadatta

---

¹¹⁶ A. g. e. II/ 176- 182'den özetlenerek.

Budda'nın kuzenidir ve Sangha'nın başına lider olarak geçmek isteyen kişi olarak bilinmektedir.¹¹⁷

Kral Milinda ve Nagasena arasındaki diyalog devam eder ve Kral Milinda sorar: Ama Yüce rahip, senin insanların dediğine göre Devadatta netice olarak aşağılık eğilimlerle doluydu ve Bodisat ise saf eğilimleriyle doluydu (Aşağılık Pali dilinde Kanhe ve Saflık Sukka, tam olarak karanlık ve aydınlık anlamında). Ama Devadatta Bodisata tam olarak eşit değildi, hatta bazen ondan üstün bile olmaktaydı, hem itibar anlamında hemde ona bağlı kişi sayısında. Devadatta Benares şehrinde Brahmadattanın Purohitası (aile brahmanı, kraliyet vaizi) olduğu zaman, Bodisatta kalple sihri bilen zavallı bir Kandalaydı (dışlanmış kişi. Kavaka-Kandala: Kandalalar Hindistan'da hala mevcut olan iyi bilinen bir sınıftır, bütün diğerlerinin altında olan bir sınıf olarak çağrılır) ve o büyüsunü ezberden söyleyerek mevsimi olmamasına karşın mango üretir. Bu kendisinde Bodisatın doğumda Devadattadan aşağı olduğu bir olaydır ve itibarda ondan aşağıdadır. Bu söylediğim doğru ve yerinde değil mi?

Nagasena: Senin anlattığın doğrudur, Yüce Kral ve başka türlü değildir.

Kral Milinda: O zaman siyah ve beyaz çeşitte aynı olmadıkça, o iyi ve kötü eşit meyveyi verir anlamına gelmektedir.

Nagasena: Hayır, Ulu Kral, böyle değildir. İyi ve kötü aynı sonucu vermez. Devadattaya herkes karşıydı. Hiç kimse Bodisata düşmanlık beslemiyordu...

Ve Ulu Kral sen Devadatta ve Bodisatın bu yolculukta birbirlerine doğumdan doğuma eşlik ettiklerini söylüyorsun, onların buluşması sadece yüz, bin veya yüz bin doğumun sonunda gelmiyor, gerçekte sık ve ölçülemez bir zaman diliminde vuku bulmaktaydı.

---

¹¹⁷ Tachibana SHUNDO, *The Ethics of Buddhism*, London- 1926, Clarendon Press, The University of Oxford, s. 21.

Aslında bütün varlıklar canlılar olarak çeşitli formlar altında ruh göçüyle taşınırlar ve bu döngünün içinde dolaşarak hem güzel hem de hoş olmayan kişilerle karşılaşabilirler; tıpkı akıntı suyunun akıntıda saf veya kirli suyla karşılaşması gibi veya çirkin veya güzel karşılaşması gibi.

Ve Devadatta, Yüce Kral, Tanrı olduğu zaman doğru yolda değildi ve diğerlerini doğru olmayan yaşama sürüklemişti, o cehennemde sınırsız bir vakit yandı (Metinlere göre⁵⁷ aktis, 600 bin yıl). Fakat Bodisat Tanrı iken doğruydu ve diğerlerini doğru yaşama sürükledi, bütün mutlulukların olduğu cennette ölçülemez bir yaşam sürdü. Ve bu yaşamda Devadatta Buddaya zarar verme planı yaptı ve tarikatta ayrılık yarattı ve sonucunda toprak tarafından yutuldu ama Tathagata Buddalık anlayışına ulaştı ve tamamen tekrar oluşa götüren bütün yıkımlardan tamamen özgür kaldı (oluşumun gerekliliğinden).¹¹⁸

2.6. Nedensiz Meydana Gelen Şeyler

Budist inanç esasına göre dünya da meydana gelen olaylar üç şekilde meydana gelmektedir. Karma vasıtasıyla meydana gele oluşumlar, bir nedenin sonucu meydana gelen oluşumlar ve mevsimlerle meydana gelenler. Bilinçli olan bütün yaşamlar Karma vasıtasıyla meydana gelmektedir (Karmanın sonucu olarak varlığa sıçrar). Tohumlardan meydana gelen bütün şeyler nedensel doğumdur (daha önceki bir zamanda var olmanın bir sonucu olarak, maddesel neden). Yeryüzünün, tepelerin, su ve rüzgârın oluşumu v.b oluşumlar mevsimsel üretim biçimidir veya mevsimsel doğumdur (bunların varlıkları havayla ilgili nedenlere dayanmakta veya havayla ilgilidir).

Yukarıda saymış olduğumuz nedensel doğumların dışında sebepsiz meydana gelen iki oluşum vardır, *Uzay* ve *Nirvana*. Budist inanç esasına göre *Nirvana* kavranabilmektedir, bununla birlikte *Nirvana* bir şeyin sebebi değildir. Budist öğretiyeye göre *Nirvana* üretilmiş, üreten ve üretilebilir bir şey değildir çünkü *Nirvana* dünyada yapılmış herhangi bir şeyle bağdaştırılamaz ve aynı niteliklere sahip olduğu söylenemez. *Nirvana* beş duyu organıyla kavranabilir bir şey değildir.

---

¹¹⁸ *Milinda*, I/ 283- 293.

O sadece akılla (zihinle) kavranabilir ki bunun içinde bir müritte bazı özelliklerin mutlaka olması gerekliliğinden bahsedilir, bunlar; müridin kalbi saf olmalı, temiz ve dürüst bir kişi olmalı, engellerden temizlenmiş olmalı (şehvet, kötü niyet, kibir, isteksizlik, tereddüt veya şüphe), kötü arzularından kurtulmuş olan kişiler *Nirvanayı* görebilmektedir, aksi mümkün değildir. *Kral Milinda'nın Sorularında* kral ve rahip arasında geçen konuşmalarda bu, şu şekilde anlatılmaktadır.

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, dünya da karma vasıtasıyla varlığa meydana gelen canlılar vardır ve yaşamlar bulunur, bir nedenin sonucu olan diğerleri ve mevsimlerle meydana gelen yaşamlar. Bana söyler misin; bu üç maddenin herhangi birisinin altında düşmeyen herhangi bir şey var mıdır?

Nagasena: Bunun iki şey vardır yüce kral, peki nedir bu ikisi? Uzay ve Nirvana.

Milinda: Fatihlerin sözcüğünü bozma, Nagasena, nede ne söylediğini bilmediğin bir soruyu cevapla.

Nagasena: Peki ben ne dedim ki sen bana bu şekilde hitap ediyorsun ulu kral.

Milinda: Uzay hakkında söylediğin doğrudur Nagasena. Ama yüzlerce sebeple Kutsanmış olan Nirvanayı kavrama şeklini onun müritlerine duyurdu. Ama sen Nirvana herhangi bir şeyin sonucu değildir demektesin.

Nagasena: Bizim Nirvanayı anlama yoluna girmemiz için kutsanmış kişinin yüzlerce sebep verdiğine şüphe yok ulu kral. Ama o asla bize Nirvananın neden müteşekkil olduğunu söylemedi.

Milinda: Nagasena biz şimdi karanlıktan daha karanlığa, karışıklıktan daha bir karışıklığa ve sık bir çalılıktan daha sık bir çalılığa geçtik; Çünkü senin söylediğin kadarıyla Nirvanayı kavramak için bir neden vardır ama onun

hangisinden ortaya çıkabildiğinin bir nedeni yoktur, o zaman biz Nirvananın kaynağının bir nedenini bulmayı ümit etmeliyiz. Tıpkı bir oğlun babaya sahip olması gibi, biz bu babanın da bir babaya sahip olduğunu umabiliriz veya öğrenci bir öğretmene sahiptir, bu yüzden biz öğretmeninde bir öğretmene sahip olduğunu ümit edebiliriz veya bir bitki tohumdan meydana gelmektedir, bu yüzden biz bu tohumunda bir tohumdan meydana geldiğini umabiliriz. Yani Nagasena Nirvanayı kavramak için bir neden varsa, biz onun kaynağı içinde bir neden olduğunu ümit edebiliriz. Tıpkı bir ağacın zirvesini veya sarmaşığını gördüğümüzde, onun bir gövdesi ve kökü olduğu sonucunu çıkardığımız gibi.

Nagasena: Nirvana üretilebilir değildir ulu kral ve onun kaynağını bildirmek için bir neden yoktur.

Milinda: Peki bunun için bana bir sebep göster saygıdeğer Nagasena. Nirvanayı kavramaya neden olacak bir neden vardır ve bunun nasıl olduğunu bilebilirim, Nirvanaya neden olan hiçbir sebep yoktur düşüncesi konusunda beni fikirle ikna et.

Nagasena: O zaman ulu kral kulağını iyi aç ve beni dikkatlice dinle, sebebin ne olduğunu sana söyleyeceğim. Bir adam sıradan gücüyle buradan Himalayaya (dağların kralı) çıkabilir miydi?

Milinda: Evet efendim, çıkabilir.

Nagasena: Peki bir adam onun sıradan gücüyle onu buraya getirebilir miydi?

Milinda: Kesinlikle hayır efendim.

Nagasena: Bu yüzden bu Nirvanayı kavramak için bir neden iken, onun kaynağını nedeni açıklanamaz. Ve bir adam onun sıradan gücüyle büyük okyanusun üzerinden bir gemiyle geçebilir mi ve onun daha uzak sahiline gidebilir miydi?

Milinda: Evet geçebilir.

Nagasena: Peki bir adam onun sıradan gücüyle bir okyanusu buraya getirebilir mi?

Milinda: Kesinlikle hayır efendim.

Nagasena: İşte Nirvanayı kavramayı bildirmek için bir neden var olması böyle iken, onun kaynağı açıklanamaz. Ama neden açıklanamaz? Çünkü Nirvana herhangi bir nitelikle bağdaştırılamaz veya konulamaz.

Milinda: Birlikte bağdaştırılamayan veya konulamayan nedir efendim?

Nagasena: O herhangi bir şeyden yapılmış bir şeyle birleştirilemez. Nirvananın üretildiği, ürettiği, üretilebilir olduğu, geçmiş olduğu, gelecek olduğu, şimdi zaman olduğu veya gözle, kulakla, burunla, dille, dokunma duyusuyla algılanabilir olduğu söylenemez.

Milinda: Ama sen sadece Nirvananın var olmayana bir durum veya hal olduğunu bize gösteriyorsun, Nirvana gibi bir şey olmamalı.

Nagasena: Nirvana vardır ulu kral ve o akılla algılanabilir, Kişinin saf kalbi yoluyla, temiz ve dürüst, engellerden kurtulmuş (şehvet, kötü niyet, kibir, isteksizlik, tereddüt-şüphe), alçak arzulardan sıyrılmış, tamamen ulaşmış olan soylu kişilerin öğrencisi Nirvanayı görebilir.

Milinda: O zaman Nirvana nedir efendim? Nirvana gibi bir şey teşbih veya benzetmelerle açıklanabilir mi? Düşünceyle beni ikna et, onun varlığının gerçekliği örneklerle ne kadar uzak açıklanabilir?

Nagasena: Rüzgâr diye bir şey var mı ulu kral?

Milinda: Tabî ki var.

Nagasena: O zaman senden rica ediyorum onu bana göster yüce kral; onun rengiyle, şekliyle, ince veya kalın olup olmağını veya kısa ya da uzun olup olmadığını bana anlat.

Milinda: Ama Nagasena rüzgâr bu şekilde işaret edilemez. O var olsa bile ele alınabilir veya sıkıştırılabilir bir özellik değildir.

Nagasena: Sen bana rüzgârı gösteremiyorsan o zaman böyle bir şey olmamalı.

Milinda: Ben var olduğunu biliyorum Nagasena. Onu sana gösterememe rağmen ben rüzgârın var olduğuna inanıyorum.

Nagasena: İşte ulu kral tıpkı Nirvananın sana şeklen veya renk olarak gösterilemese bile var olduğu gibi.

Milinda: Çok iyi Nagasena! Böylece ve senin söylediğin gibi kabul ediyorum.¹¹⁹

2.7. Prematüre Ölüm (Kişinin Vaktinden Önce Ölmesi)

Bu konudaki *Kral Milinda'nın Sorularındaki* açıklama şu yöndedir; herhangi bir varlığın ölümünü iki şekilde açıklanır, kişi ya vaktinden önce dünyadan göçer veya zamanı geldiğinde ölüm gerçekleşir. Ölümü zamanında gerçekleşenler, yaşı ilerlemiş bireyler yani yaşlılar zamanında ölümü gerçekleşir, Karmasının sonucu ölümü gerçekleşenler, aşırı seyahat edenler ve aşırı faaliyette bulunanlar vaktinde ölümü gerçekleşen kişiler olarak belirtilmiştir.

---

¹¹⁹ A. g. e. II/ 103- 106.

Zamanından önce ölenler ise yedi tanedir. Bunlar; yemek bulamayıp açlıktan ölenler, su bulamayıp susuzluktan ölenler, yılan sokması nedeniyle ölenler, zehirlenen kişiler, yanarak ölenler, boğularak ölenler ve herhangi bir silah tarafından yaralanıp ölenler olarak belirtilmiştir. Bütün bu nedenlerden ölen kişiler vaktinden önce ölümü gerçekleşen kişilerdir. İnsanın ölüm şekilleri ise sekiz şekilde ele alınmıştır; havayla ilgili sıvıların fazlalığından, safrayla ilgili problemlerden, balgamsal sıvılarınla ilgili nedenlerden, saymış olduğumuz üç nedenin karışımında veya zıtlığından, hava değişimlerinden, gerginlik durumlarından ve karmanın sonucu olarak meydana gelen ölüm şeklidir. Bu saymış olduğumuz sekiz nedenin sadece birisinden dolayı yani kişinin karmasının sonucu zamanında ölüm meydana gelmektedir. *Kral Milinda'nın Sorularında* bu konu şu şekilde ele alınmaktadır:

Kral Milinda: Varlıklar öldüğünde, onların hepsi zamanları dolduğundan mı ölüyor veya zamanından önce ölenler var mı saygıdeğer Nagasena?

Nagasena: Zamanında ölüm diye bir şey vardır ve zamanından önce ölüm diye bir şeyde vardır.

Milinda: O zaman ölümü uygun zamanda olanlar kimlerdir ve zamanından önce ölenler kimlerdir?

Nagasena: Sen hiç mango, gambu veya diğer meyve veren ağaçların meyveleri olgunlaştığında veya olgunlaşmadan önce düşüyor olduğuna dikkat ettin mi?

Milinda: Evet dikkat ettim.

Nagasena: Bu meyvelerin hepsi zamanındamı düşüyor yoksa zamanında önce düşen var mı?

Milinda: Olgunlaşmış olan ve ermiş olanlar zamanında düşer. Kalan bazıları solucanlar tarafında, bazıları uzun bir sopayla vurularak, bazıları rüzgarın

esmesinden dolayı, bazıları çürümesinden dolayı düşer. Bu saydıklarım zamanından önce düşenlerdir.

Nagasena: Tıpkı ulu kral ilerlemiş yaşın etkisinden zamanında ölenler vardır. Kalan bazıları Karmanın (kötü eylemlerin) korkunç etkisinden, bazıları aşırı seyahat etmekten ve bazıları aşırı seyahatten ölürlür.

Milinda: Saygıdeğer Nagasena karmadan ölenler, seyahatten, faaliyetten, yaşlılıktan ölenler zamanında ölenlerdir ve rahimde ölen (kararlaştırılmış zamanda ölen) zamanında ölenlerdir ve doğum odasında ölen de böyledir veya bir aylık iken veya herhangi bir yaştan yüzyıla kadar ölen de. Bu her zaman kararlaştırılmış zamandır ve onlar öldüğünde zamanlarının dolmuş olmasından dolayı ölmektedirler. Yani Nagasena vaktinden önce ölen diye bir şey yoktur. Çünkü herkes kararlaştırılmış zamanda ölmektedir.

Nagasena: Zamanları dolmasına rağmen, zamanından önce ölen yedi çeşit vaktinden önce ölen insan vardır ulu kral. Bu yedisi hangileridir? Yemek bulamayıp içi erimiş açlıktan ölen adam ulu kral; su bulamayıp kalbi kurumuş susuzluktan ölen adam; bir yılan tarafından ısırılıp, zehrin şiddetli etkisiyle tükenip çare bulamayan adam; zehir almış ve bütün eklemleri yanan kişinin ilacı temin edememesi; ateşe düşerek tutuşmuş olan ve söndürecek bir şey bulamayıp ölen kişi; suya düşen ve sabit bir zemin veya basacak bir yer bulamayıp boğulan kişi; okla yaralanıp tedavi ettirecek bir cerrah bulamayan kişi. Bütün bunlar zamanları dolmamasına rağmen vaktinden önce ölen kişilerdir. Ve ben bunda (yedi çeşit ölümden) onların bir doğanın hepsi olduğunu söylerim (bu ölümden ben bir neden olduğunu söylemem). Ölümlülerin ölümü sekiz şekilde meydana gelir ulu kral; nefesle ilgili sıvıların fazlalığı, safra sıvılarının fazlalığından, balgamsal sıvıların fazlalığından ve bu üçünün bileşiminin zıtlığından, havadaki ısı değişimlerinden, stresli durumlardan, tıbbi uygulamaların yanlışlığından ve karmanın sonucu olarak meydana gelen ölüm. Ve bunlardan sadece karmanın işi sonucu meydana gelen ölüm, zamanında

gerçekleşen ölümdür. Kalan ölüm durumları zamanından önce gerçekleşen ölümdür.
120

2.8. Kötü Ruhlar (Yakkhas)

Budist inancına göre kötü ruhlar dünya da mevcuttur ve bunların kalıntıları değişik formlar altında görülebilmektedir, böcek, sinek, yılan veya herhangi vahşi bir hayvan şekli altında görülebildiği inancı mevcuttur. Bu konu *Kral Milinda'nın Sorularında* kısaca şu şekilde yer almaktadır:

Kral Milinda Nagasenaya sorar: Saygıdeğer Nagasena, dünya da kötü ruhlar (yakkhas) diye bir şey var mıdır?

Rahip Nagasena: Evet ulu kral, vardır.

Milinda: Onlar buldukları durumdan hiç ayrılırlar mı (varlık evresinden düşmek) ?

Nagasena: Evet, ayrılırlar.

Milinda: Ama böyleyse o zaman neden bunların ölümlerinin kalıntıları bulunamıyor ve neden onların cesetlerinin herhangi bir kokusu alınamıyor?

Nagasena: Onların kalıntıları bulunuyor yüce kral ve onların ölü bedenlerinden bir koku çıkmaktadır. Kötü Yakkhasın kalıntıları solucanlar, kanatlı böcekler, karıncalar, güveler, yılanlar, akrepler, kuşlar ve vahşi hayvan şekilleri altında görülebilmektedir.¹²¹

2.9. Mucizeler

Budist teolojinin mucizenin gerçekleşmesiyle ilgili birincil kuralı onun gerçekleşeceğine inanılması ve azmedilmesi gerekliliğidir. Mucizelerle ilgili kaynak

---

¹²⁰ A. g. e. II/ 174' ten özetlenerek.

¹²¹ A. g. e. II/ 108- 109.

kitabımızda bulduğumuz olaylar Arhatların mezarlarında (Ketiya) gerçekleşmektedir. Bu mucizeleri gerçekleştirebilen üç sınıf insan bulunmaktadır. Bunlar hala yaşamakta olan bir Arhat bunu gerçekleştirebilir. İkinci olarak insanlığın merhameti için bunları gerçekleştirdiğine inanılan tanrılardır. Tanrılar bu mucizeleri inancın her zaman dünyada var olabilmesi için gerçekleştirirler. Ve son olarak tam ve inanmış bir kalbe sahip olan birtakım erkek veya kadınlar bu mucizeleri gerçekleştirebilir. Bu mucizelerde azim, kararlılık ve iradeden doğan bir kararlılık gerçekleşmesi için öncelikli kavramlardır.¹²²

---

¹²² A. g. e. / 175- 176.

SONUÇ

Budistler için üç mücevher olarak nitelendirilen Buddha, Sangha ve Dhammayı üç bölüm altında kaynak kitabımıza göre tanımlamaya çalıştık. Bu açıklamalardan vardığımız tespitlere göre, Buddha'nın sözleri ve hayat şekli Budist temel pratiklerinin oluşmasında ve şekillenmesinde önemlidir. Budist öğretinin temelini oluşturan birçok nokta Buddha'nın uygulamaları Budist okul ya da mezhepleri tarafından uygulanan pratiklerdir. Ayrıca Buddha bir insanın manevi açıdan ulaşabileceği bütün mertebelere erişmiş bir kişidir. O içindeki tüm kötülükleri yok etmiştir. Diğer insanları tedirgin eden acılara (ölüm, hastalık, yaşlılık v.b) son vermiştir. O tüm manevi güzellikleri kendisinde barındırmaktadır. Kısaca Buddha manevi anlamda eksiklikten münezzehtir ama Tanrısal özelliklere sahip değildir. O, her zaman yürüyen, konuşan, acı çeken, zevk duyan yani normal bir insanın yapması gereken tüm eylemleri gerçekleştiren bir önderdir. Hayatı boyunca tecrübe ettiği tüm birikimlerini müritleri için bir rehber (Dhamma) kılmıştır. Buddha'nın özellikleriyle ilgili yapmış olduğumuz açıklamalara dayanarak, Budist teolojisi Buddha'nın fiziki varlığına vurgu yapmamış ve bunu önemsenen bir konu olarak görmemiştir. Buddha vermiş olduğu öğütler ve yaşam çizgisiyle Budistlerce model bir insan konumundadır.

Sangha içerisinde uygulamaların ne şekilde gerçekleştiği, konumuz açısından önemlidir. Sangha dinsel ritüelleri yaşamak için bir araya gelmiş kişilerden müteşekkil bir yapıdır. Kendi içerisinde yaptırım gücüne sahip ve uyulması zorunlu kurallar bulunmaktadır. Örnek olarak rahiplik teşkilatı içerisinde bulunan kişinin büyük günah işlemesi teşkilattan uzaklaştırılmayı gerektirir. Bu yönüyle Sangha içerisinde yaptırım gücü mevcuttur ve dinsel hayat teşkilatı içerisinde daha yoğun yaşanmaktadır. Kaynak kitabımıza göre rahiplik teşkilatı içinde yer alan bir kişi ile halktan bir kişi arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Teşkilata mensup bir kişi farklı tarzda pratikleri uygulamayla yükümlü iken halktan bir kişinin bu pratikleri uygulama konusunda herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Hâlbuki rahiplik teşkilatı içinde yer alan bir kişinin Budist öğretinin esaslarına aykırı hareket etmesi durumunda yukarıda belirttiğimiz gibi teşkilattan çıkarılması söz konusu

olmaktadır. Sangha öğretinin devamı veya sürekliliği için önemlidir, çünkü teşkilat içerisindeki uygulamalar öğretinin devamını sağlayan unsurlar içerir.

Araştırmamızda ulaştığımız sonuçlara göre Sanghayı oluşturan müritlerin birtakım özelliklerinin bulunduğudır. Bu müritler arhat, bodisat, münzevi, keşiş rahip (bhikku) şeklindedir. Teşkilat içindeki bu kişiler haktan oldukça farklı kişilerdir ve bu farklılık pratikleri uygulama şekilleriyle alakalıdır. Aynı zamanda bu kişilerin hayat tarzları, karşılaştığı güçlükler, yaşamış oldukları manevi hazlar, manevi anlamdaki mertebeleri de diğer kişilere göre daha üstündür. Bu üstünlük Budda'nın örnek sunduğu hayatı yaşamakla doğrudan ilgilidir. Budda'nın örnek sunmuş olduğu yaşam ise Budist temel esaslarının meydana getirmiştir.

Budda ibadetin veya ayinin merkezi olarak ele alınmakta ve ibadetin objesi olmaktadır. Rahiplik teşkilatının gereği olarak, Budda'nın öğretisine göre, işlenen suçun nevi ve tarikatça karşı çıkılan uygulamalar sonucunda ne gibi yaptırımlar uygulandığı Budda'nın sözleriyle desteklenmektedir. Budda bir kişinin yaşam boyu karşılaşılabileceği durumlara göre bazı kurallar koymuştur ve bunların uygulanması Budist teolojisinin temel prensiplerini oluşturmuştur. Bu çerçevede uygulama ve ayinler önemlidir, çünkü bu uygulama ve ayinler kişinin kurtuluşu için gerekli altyapıyı oluşturmaktadır. İkametgâh veya tapınak olarak isimlendirilen yapılar gerekli görülmemekle birlikte bu yapıların bazı avantajlarından bahsedilmiştir. Münzevi yaşamı veyahut riyazet hayatı belli bir yapı içerisinde yapılmayı gerektirmemektedir.

Nirvananın, karmanın, meditasyonun v.b birçok kavramın ne olduğu konusuna vermiş olduğumuz cevaplar rahip Nagasenanın cevaplarına göre Dhamma'nın ne olduğunu bize göstermektedir. Buna göre Dhamma, kişinin acılarından kurtulması, acıya neden olan karmasına son vermesi, Nirvanaya ulaşması ve kurtuluşa ermesinin yegâne reçetesi dünyevi tüm bağılıklardan kurtulmasıyla mümkündür. Dhamma, Budda'nın yansımasıdır ve tüm deneyimlerinin bir göstergesidir. Dhamma ve metafizik unsurlar Budist teolojinin ve Budizm'in içeriği diyebileceğimiz konuları kapsamaktadır. Budda'nın öğretisinin pek çoğu bu konular etrafında şekillenmiştir. Öğretinin ne olduğu, hangi aşamalardan geçtiği ve ne şekilde

oluştugu Budist teolojisinin ilgilendiği başlıca konular içinde yer almaktadır. Budda geçmişini kavrayarak, bunları kendi tecrübeleriyle birleştirmiş ve bir öğreti meydana getirmiştir. Yani Budda yeni bir sistem oluştururken bunu geçmişten veya yaşamış olduğu çevreden tamamen bağımsız olarak gerçekleştirmemiştir. Budda öğretisini açıklama veya ilk anda yayma konusunda bazı tereddütler yaşamıştır. Bunun nedeni yaşamış olduğu çevrenin öğretisi için hazır bulunmuşluk düzeyini yeterli görmemesidir. Diğer bir neden de öğretinin anlaşılma noktasında derin veya kavranmasının güç olmasıdır. Budda'nın öğretisinin derinliği çevresel faktörlere bağlıdır. Budda zamanında yaşayan sosyal çevrenin dini algılama şekline karşı farklı bir öğreti ortaya koymaya çalışırken insanların kalıplaşmış inançlarının değişmesinin zor olduğunu gözetmiştir. Bu nedenle Budda ilk anda öğretisini açıklamamıştır. Aslında biz insanların dini algılama şekillerinin Budda'nın öğretisi içerisinde değişmeden devam ettiğini tespit etmekteyiz. Bu bağlamda meditasyonun Hint dini hayatının en önemli unsuru olması ve bu bölgede mevcut olan tüm dinlerde bulunan bir olgu olarak karşımıza çıkması buna kanıttır. Hint kökenli dinlerde mevcut dini hayatın birçok unsuru, Budizm'inde Hint kökenli bir din olması nedeniyle ortak birçok yönü mevcuttur.

KAYNAKÇA

Arslantürk ZEKİ, *Sosyal bilimler için Araştırma Metot ve Teknikleri*, 5. baskı, Çamlıca Yay., İstanbul, 2001.

Birand KAMURAN, *İlk Çağ Felsefesi Tarihi*, Ankara, 1964.

Budda' nın Son Yemeği. www.Buddha.net./wings_d.htm. 13/ 10/ 07.

Budda' nın Öğretmenleri.

www.buddhanet.net/e-learning/buddhism/lifebuddha/2_29lbud.htm. 15/ 10/ 2007.

Budda' nın Her Şeyi Bilmesi.

www.westernbuddhistreview.com/vol4/was_the_buddha_omniscient. 14/ 10/ 2007.

Carus PAUL, *Buda'nın Öğretisi*, Ruh ve Madde Yay, İstanbul, 1984.

Çağdaş KEMAL, *Bhagavadgita'da Upanishadların İzleri* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1974.

Çelebi Asaf HALET, *Pali Metinlerine Göre Gotama Buddha*, Hece Yayınları, İstanbul, 2003.

Eliade MIRCEA, *Dinsel İnanışlar ve Düşünceler Tarihi*, Kabalıcı Yay, İstanbul, 2003.

Güngören İLHAN, *Buda ve Öğretisi*, Yol Yayınları, İstanbul- 1981.

Harvey PETER, *An Introduction to Buddhism*, Cambridge University Press, 1990, New York.

K. Hawkins BRADLEY, *Buddhism*, California State University- Long Beach, First Published in Great Britain- 1999.

Kaya KORHAN, *Budhistlerin Kutsal Kitapları*, İmge Kitapevi, Ankara, 1999.

Mizuno KOGEN, *Essentials of Buddhism*, Kosei Publishing Co, Tokyo- 1996.

Pesela BHIKKU, *The Debate of King Milinda*, Buddha Dhama Education Association Inc, United Kingdom, 2001.

Ruh Yoktur (Anatta) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruh.04/06/2007>

Sarıçioğlu Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitapevi, Isparta, 2004, s.194

Tachibana SHUNDO, *The Ethics of Buddhism*, London- 1926, Clarendon Press, The University of Oxford.

The Questions of The King Milinda(I-II), Translated from Pali by T.W. Rhys Davids, vol.35–36.

Vural MEMHET, *İslam Felsefesi Sözlüğü*, Elis Yay, Ankara, 2003.

W.Oven COLE, *Six Religions in the Twentieth Century*, Hulton Educational Pub, Great Britain, 1984.

Walters S. JONATHAN, *The Buddha's Bad Karma(Article- Makale)*, Numen, Vol. 37, No.1, 1990.

Yitik A İhsan, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, Ruh ve Madde yay, İstanbul, 1996.

Yitik A.İhsan, *Hint Dinleri*, İzmir İlahiyat Fak Yay, İzmir, 2005.

